

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَلَسَوْفَ نُعْطِيكَ سُرَّتَكَ وَنُزْرًا

وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم اناني ات من عند
ولي فخير لي بين ان يدخل نصف امتي الجنة وبين الشفاعتي
فاخترت الشفاعته وهي من مات لا يشرك بالله شيئا دخل الجنة

الحمد لله والمذاين رساله شريفه مسمي به

تأليف مسكين محمد مریدی محلی لدین الحق
القدری البیت اور الذو شہری

مطبع حسنی واقع مندی مطبوعه کرمی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والعاقلين والنقير والصلوة والسلام على
سيد المرسلين وخاتم النبيين وسفير الدين سيدنا ومولانا محمد
والله واحكامه اجمعين انا بعد فيقول العبد المذنب لاشي في الحقيقة سكين
انفع عباد رب العالمين محمد مريد في الدين اخفي القادر في نو شهي في الشاوري من تلاميذ غياث الاسلام
والمسلمين مؤيد الشرع التين مروج الكتاب المبين جامع العقول والنقول حاوي الفروع والاصول
كامل الشريعة متم الطريقة محقق الحقيقة صاحب الخلق العظيم والفضل الجسيم كارسه لا تحصى ويا شرف لا تستقصي
قدوة السالكين ظل الله في العالمين حرز الله العليين خليفة الله في الارضين ابواب البركات منبع السعادة
والكرامات يستجمع الحسنات مولينا حضرت اخوند صاحب الصوت عليه الرحمة والتحيات وميتت
بذره الرسالة يثبوت شفاعته سيد المرسلين صلى الله عليه واله وسلم بالا حاديت الصحاح والقران البين
العلماء دين شين شرح مبين كيف فرمى تين پنج اس سند کے کہ شفاعت عظمی رسول علیہ السلام
کی در بارہ امت کر حق میں مقبول ہے یا نہیں اور نہ شفاعت کا کافر ہے یا مبتدع ہے
سند دوسرا کہ تدابیر خاص حضرت صلی اللہ علیہ وسلم یا اسم صفت مثل یا رسول اللہ

اول
شفاعت
عظمی
حضرت
صلی اللہ
علیہ وسلم
در بارہ امت

یا نبی

یا نبی اللہ یا حبیب اللہ کہنا درست ہے یا نہیں مسئلہ تیسرا کہ وقت اذان کنی میں مؤذن جو
کہتا ہے اَشْهَدُ اَنْ مُحَمَّدًا رَسُوْلُ اللّٰهِ تو چوسنا لگوں تو کا اور ان کے پر کہنا درست ہے یا نہیں مسئلہ چہا
سو و شریف کا پڑھنا درست ہے یا نہیں مسئلہ پانچواں یا شیخ سید عبدالقادر جیلانی شی اللہ
کہنا درست ہے یا نہیں مسئلہ چھٹا ذکر صالحین کا سور و غم یا شادی میں کرنا درست ہے یا نہیں
مسئلہ ساتواں استعاذہ حنی مدد مانگنی اولیا اللہ سے بعد از وفات درست ہے یا نہیں مسئلہ آٹھواں
تقلید یا ربہ کی درست ہے یا نہیں مسئلہ نواں حصر کرنا چاروں مذہبوں پر درست ہے یا نہیں
مسئلہ دسواں جو مخالف جماع اور قیاس مجتہدین کا ہونا درست ہے یا نہیں مسئلہ گیارہواں
مجتہد کے لئے اجتہاد میں صواب ہے یا نہیں مسئلہ بارہواں اجتہاد کرنے کے خصت حضرت
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سے ہے یا نہیں بنیوا تو خبر و احکام اللہ کے الجواب مسئلہ اول شفاعت
عظمی رسول صلی اللہ علیہ وسلم کی حق ہے اور مقبول ہے امت کے حق میں قجباب شفاعت عظمی
حضرت صلی اللہ علیہ وسلم میں اور نہ شفاعت کا بقول فقہا کافر ہے عبارت کتب فقہ آخر اس
مسئلہ کے تحریر کی جائیگی اور بقول مفسرین نہ شفاعت کا مبتدع ہے اور حکم مبتدع کا بقول
محدثین نماز روزہ حج و زکوٰۃ قبول نہیں یعنی سر و ودیہ آیہ اول ثبوت شفاعت قول تعالیٰ
عَسَىٰ اَنْ يَّبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا عَسَىٰ فِي الْاٰفَئَةِ لِلطَّيِّعِ وَالطَّيِّعِ وَالْاَشْفَاقِ مِنَ اللّٰهِ
کا جواب قال الکاشفی شاید ولہبتہ چنین بود ان یبعثک من القبر فیتقیم مقاماً محموداً
وعند جمیع الناس وہو مقام الشفاعۃ العاستہ لال المشرقیۃ بہ الاولون والآخرون لان کل
قصد من الانبیاء و یحید عنہا و یجیل علی غیرہ محمد الشفاعۃ فیقول انما ہما ثم یشفع فیہم کان
من الہما الخ کذا فی التفسیر روح البیان فی سورہ الاسراء عَسَىٰ اَنْ يَّبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا
مَّحْمُودًا عَسَىٰ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰی واجب لانه لا یدع ان یطی عبادہ او یفعل بحکم یا طوع و نہی
والمقام المحمود وہو الشفاعۃ لانه لا یدع فیہ الاولون والآخرون عَسَىٰ کذا فی التفسیر المعالم المتنبیل
عَسَىٰ اَنْ يَّبْعَثَكَ رَبُّكَ شاید ولہبتہ چنین بود کہ بدار و خدای تو ترام مقاماً محموداً

HYDROPHOBIA - AN AGE

در مقام پسندیده یعنی مقام که قائم در دستوده باشد بتائیش همه ستائندگان و آن مقام
 شفاعت است که حضرت رسالت را صلی الله علیه وسلم در آن مقام ستائش کنند خلق اولین و آخرین
 و او بجهت شرف باشد و در زاد المسیر آورده که حق سبحانه و تعالی ویرا در قیامت بر عرش نشاند
 در لباب از امیر المومنین عمر رضی الله عنه نقل میکند که حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم در نفسیه مقام محمود
 فرموده که نزدیک کرد اند خداوند و نشان داد با خود بر عرش لفظ حدیث آنست که یدینی الله فی عرشه
 معہ علی العرش و معیت ربهان معنی میگویند که عنیدیه را در آن آیتہ ان الذین یحبون ربہم
 یعنی مراد مکان است نه مکان منزلت است نه منزل امام ثعلبی آورده که استوای حق
 سبحانہ بر عرش بر وجهی نیست که محاسن او شود با مکان او گردد بلکه اکنون بر همان صفت است
 که پیش از آفریدن عرش بود چه از لا و ابداً قائم بذات خود است پس نشاندن مصطفی صلی الله
 علیه و آله وسلم بر عرش یا بر زمین نسبت یا ذات خودش یکسانست و مقصود از اجلاس
 او بر عرش تکریم و تعظیم آنحضرت است و در عین المعانی فرموده که مقام محمود مقامی است از عرش
 که پیغمبر را بدو گرامی کنند قوی آنست که مقام محمود آنجاست که کو احمد بدست آنحضرت
 دهند و هیچ پیغمبر نباشد خواه آدم علیه السلام و خواه غیر او که در تحت کواکبی باشند
بیت بی زمین زیر لوای دولتش بایم و بس . آدم و بن دو زیر لوای مصطفی است
 صاحب فتوحات قدس سره آورده که مقام محمود مقامی است مرجع جمیع مقامات و منظر
 اسماء الہیہ که مختص است بمقامات و آن خاصہ حضرت محمد است صلی الله علیه وسلم
 و باب شفاعت درین مقام کشاوه میشود در بحر الحقائق فرموده که محمود الله است و
 مقام حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم بحق نه بنفس خود بلسان اشارت مقام محمود است
بیت ای ذات تو در دو کون مقصود وجود - نام تو محسوس و مقارن محمود
 انتہی کذا فی التفسیر حسینی ۱۲ عَسَے ان یتبعنک ربک مقاماً محموداً
 شتاب یجہ کہ پیغمبر تجھ کو پروردگار تیرا مقام محمودین یعنی کہ اوس مقام میں کہ

قائم اوسکا سر را ہوگا ساتھ تعریف کرینوالون کے اور وہ مقام نوری ہر بر عرش حضرت
 صلی الله علیه وسلم و ان شفاعت کریں گے اور خلق اولین و آخرین آپ کی ستائش کریں گے
 اور سب سے مشت بہونگر زاد المسیر میں ہے کہ الله تعالیٰ عرش پر دن قیامت کے آپ کو
 بٹھا دیگا لباب میں ہے کہ عمر فاروق رضی الله عنه نے کہا کہ حضرت صلی الله علیه وسلم
 نے نفسیہ مقام محمود میں فرمایا کہ نزدیک کریگا مجھ کو الله اور بیٹھا دیگا ساتھ پیغمبر
 امام ثعلبی کہا ہے کہ استو الله سبحانہ کا عرش پر ایسا نہیں کہ محاسن از مکان او ہو
 بلکہ صفت پر آپ بھی ہیں جیسا کہ پہلے عرش پیدا کرنے کی تھا ازل سے ابد تک قائم
 ساتھ ذات اپنے کے ہی پس یہاں حضرت کا عرش پر یا زمین پر نسبت ذات
 اوسکی کے یکسان ہے اور مقصود عرش پر بیٹھانے سے تعظیم اور تکریم حضرت کی ہے
 عین المعانی میں ہے کہ مقام محمود عرش پر ایک مقام ہے کہ آپ کو ملیگا اور ایک قول ہے
 کہ مقام محمود وہاں ہے جہاں لو احمد حضرت کے دست مبارک میں دیں گے اور کوئی
 پیغمبر نہ ہوگا کیا آدم علیہ السلام کیا غیر ان کی گرتیچی اس لو کے ہون گے **بیت**
 حمد کر تجھ کو لو احشر کا دیو یگا خدا + آدم و بن دو زیر لو ہون گے : فتوحات میں ہے
 کہ مقام محمود مرجع جمیع مقامات اور منظر تمام اسماء الہیہ ہے کہ مختص ساتھ حضرت
 صلی الله علیه وسلم کے ہے دروازہ شفاعت کا وہاں کھلیگا - **بیت**
 تیرا مقام ہے محمود اور محمد نام + سر اینکے سر اور ہے ہر نام و مقام : انتہی
 کذا فی التفسیر راؤ فی ۱۲ و اما تفضل صلی الله علیه وسلم بالشفاعۃ و المقام المحمود
 فقد قال الله تعالیٰ عَسَے ان یتبعنک ربک مقاماً محموداً
 اتفق المفسرون علی ان کلمۃ عسی من الله واجب قال ال المعانی لان لفظ عسی
 تعید الاطاع و من اطیع انسانا فی شئ ثم حرمہ کان عاراً و الله تعالیٰ اکرم من
 ان یطیع احد فی شئ ثم لا یعطیہ ذلک وقد اختلف فی تفسیر مقام المحمود علی اقوال

٦
 انه الشفاعة قال الواحدى اجمع المفسرون على انه تمام الشفاعة كمال قال صلى الله عليه وسلم في هذه
 الآية اشفع فيه لاني وقال الامام بن الخطيب اللفظ مشعر بذلك لان الانسان انما يصير محمدا اذا
 حده حادوا كما يكون مقامه انهم فيه رسول الله صلى الله عليه وسلم على قوم محمودة على ذلك لانهم
 لا يجوز ان يكون يبلغ الدين وتعليمهم الشريعة لان ذلك كان حاصلا في الحال وقوله حسن ان يتقوا
 ربكم مقام المحمود ايدل على انه يحصل النبي صلى الله عليه وسلم في ذاك المقام انتهى كذا في
 سوابب الدين جلد الثاني صفح ٢٢ الثالث قوله تعالى وللآخر خير لك من الاخرة
 قال ابن ابي مالك في معراج عند الله اعظم مما عطاك من كرامة الدنيا وقال سهل بن
 ما خرجت لك من الشفاعة والمقام المحمود خير لك مما عطاك في الدنيا انتهى كذا في الشفاء القاضي
 عياض واما الشفاعة في اخراج المذنبين من النار فمن توابع ذلك وقد ذكر بعض المعتزلة في الخارج
 الشفاعة في اخراج من ادخل النار من المذنبين وتسكبوا بقوله تعالى فما تنفعهم شفاعة الشافعين
 قوله تعالى ما للظالمين من حميم ولا شفيع يطاع واجاب اهل السنة بان هذه الآية
 في الكفار قال القاضي عياض مذنب اهل السنة جواز الشفاعة عقلا ووجوبها مع بصرح قوله تعالى
 يومئذ لا تنفع الشفاعة الا لغير ذن له الحمد وحده له قوله ولا يشفعون
 الا لمن تضرع وقوله عسى ان يذهبك ربك مقام المحمود المفسر
 عند الاكثرين كما قد مرته وقد جاءت الاحاديث التي بلغ مجموعها حد التواتر بصحة الشفاعة في الآخرة
 لذني المؤمنين كذا في السوابب للدينه جلد الثاني صفح ٥٢١ والاعخبار في الشفاعة متواترة كثيرة واول
 من انكرها عمر بن عبد الوهاب بتدريج باتفاق اهل السنة كذا في التفسير المعالم التنزيل في سورة نبي اسفل
 صفح ٥٢ باب في النواحي حدثنا احمد بن يوسف حدثنا زهير بن البكر بن عباس ومندل عن مطرف
 عن ابي جهم عن غياث بن وهبان عن ابي ذر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من فارق الجماعة
 قدر شبرا فقد اقطع رقبته الاسلام من فقد كذا في سنن ابي داود وجلي الثاني ٢ وتحقيق هذا قوله تعالى
 ولست اعطيك ربك ان ترضى وفيه نص لا يوجب الاثارة ومن انكره يصير كافرا انتهى

عياض جلد اول صفح ٢٢

عياض جلد اول صفح ٢٢

كذا في التمهيد ابو شكري سلمى من انكر المتواتر فقد كفر ومن انكر الشهود كفى عند بعض وقال عيسى بن ابيان
 يفضل وكفى وهو الصحيح ومن انكر خبر الواحد لا يكفر جاحده كذا في تناوذي عالمي ١١ وفيه في ان يعترف بالناسخ
 والمنسوخ من الاخبار انه يجب العمل بالناسخ دون المنسوخ ويجب ان يعلم المتواتر واشهر وما كان
 من خبر الواحد لان التواتر واجب العمل به قطعيا كفى جاحده واشهر واجب العمل به الا انه لا يكفر جاحده
 ولكن يخشى عليه الاثم وان كان حادته لم يرو فيها سنة رسول الله صلى الله عليه وسلم في قضايا بائع
 عليه الصعابة رضي الله عنهم لان العمل باجماع الصحابة واجب كذا في تناوذي معصوميه بل بخلافه
 عن المحيط آية ودم وثبوت شفاعت قوله تعالى لا يملكون الشفاعة الا من اتى
 عند الحمد عهدا يعني لا اله الا الله وقيل معناه لا يشفع الشافعون الا
 من اتى عند الحمد عهدا يعني لا اله الا الله وقيل معناه لا يشفعون الا من اتى
 من سؤل وقيل لا يشفع الا من شهد ان لا اله الا الله لا اله الا الله كذا في تفسير عالم التنزيل
 في سورة مريم ١٢ ولا يشفعون وخو است نيك ان لا اله الا الله كذا في تفسير عالم التنزيل
 شفاعته اورا بانه رايك انك حق اقرار كذا بن عباس رضي الله عنهما فمروده كذا شفاعت كمنه
 مكرسي كذا كذا لا اله الا الله محمد رسول الله انتهى كذا في تفسير عيني في سورة الانبياء
 آية سوم وثبوت شفاعت قوله تعالى فما تنفعهم شفاعة الشافعين قال
 ابن سعد تشفع الملائكة والنيون واشهداء والصالحين وجميع المؤمنين فلا تخفى في ان لا اله الا الله
 ثم تلا قالوا لم نك من المصلين الى قوله يوم الدين قال عمر بن الخطاب تشفع الشفاعة نافع لكل واحد
 ودون هؤلاء الذين يسمعون الخ كذا في تفسير المعالم التنزيل في سورة المائدة قوله تعالى فما تنفعهم
 شفاعة الشافعين من الملائكة والنيون والصالحين لانها للمؤمنين ودون الكافرين
 وفيه دليل ثبوت الشفاعة للمؤمنين في الحديث ان من اتى من يدخل الجنة بشفاعة كذا
 من ربيعة ومضر انتهى كذا في التفسير المعالم التنزيل في سورة المائدة آية چهارم وثبوت
 شفاعت قوله تعالى من الذي يشفع عندك الا يا ذنبا استنار الا ذنبا

عياض جلد اول صفح ٢٢

رسول علیه السلام است و نفع کفار و تفسیر روح البیان آورده که اذن و وعده کرده شده است بر آن
حضرت صلی الله علیه و سلم مقام محمود عبارت تفسیر روح البیان این است قوله قول تعالی
مَنْ ذِي الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ من مبتدأ و ذخره و الذی صغته ذای و بدل
و نلفظ من و انکان استغناء ما فغناه النفی و لذک دخلت الا فی قوله الا باذنه و غده فی
و جهان احدی و تعلق بشفع و الثانی انه متعلق بمحذوف فی موضع الحمل من التضمین فی شفع ای
لا حد بشفع ستمر غده الا باذنه و قوی هذا الوجه بان اذالم بشفع غده من هو غده و قریب منه شفاعة
غیره بعد و الا باذنه متعلق بمحذوف لانه حال من فاعل فهو استثناء مفرغ و الباء للمصاحبة و المعنی
لا حد بشفع غده فی حال من الاحوال الا فی حال کونه ما ذو ناله و لا حد بشفع غده امر من الامور
الا باذنه و الباء للاستعانة کافی ضرب بیفه فیکون الجار و المجرور فی موضع المفعول به کان الشکر و ان
یقولون اصنا ما شکرنا و الله تعالی و هم شفعا و ناعده فوجد الله نفسه بالنفی و الاشیات لیکون المعنی
فی ثبوت التوحید و نفی الشکر ای یس لاحد ان یشفع لاحد غده الا باذنه و قد خبره لا یأذن فی الشفاعة
للكفار و هو رد علی المقابلة فی انهم لا یرون الشفاعة اصلا و الله تعالی اکتبها للبعض بقوله الا باذنه
و فی التاویلات النجیمة هذا الاستثناء راجع الی النبی علیه الصلوة و السلام لان الله قد وعد له المقام المحمود
و هو الشفاعة فالمعنی من ذی الذی یشفع غده یوم القیامة الاعمده محمد فانه ما ذون سوعود و یعیذ الانبیاء
بالشفاعة **مثنوی** غم مخور دانه شفیعتش قوی + پاید ده قدر معیش قوی + حاصلی از نیست طاعت
است امید شفاعت برا - قال رسول الله صلی الله علیه و سلم اتانی آت من عند ربی فخیر فی
بین ان یدخل نصف امتی الجنة و بین الشفاعة فاختار الشفاعة و روی ان الانبیاء علیهم السلام یعینون
نبینا صلی الله علیه و سلم یوم القیامة فیا فی الناس الله فیقول انا لها و هو المقام المحمود الذی وعده الله
ب یوم القیامة فیا فی و یسجد و یحمد الله بحمد الله تعالی اما فی ذلک الوقت لم یکن علیها قبل
ذلک ثم شفع الی ربه ان یفتح باب الشفاعة للخلق فیفتح الله ذلک الباب فیا ذن فی الشفاعة
للملائکة و الرسل و الانبیاء و المؤمنون فیهذا یكون سید الناس یوم القیامة فانه شفع عند الله

ان شفع للملائکة و الرسل و مع هذا ما دس صلی الله علیه و سلم و قال انا سید الناس و لم یقل الخلق فیید
خل الملائکة فی ذلک مع ظهور سلطان فی ذلک یوم علی الجمع و ذلک انه صلی الله علیه و سلم جمع له من بقا الانبیاء
علیهم الصلوة و السلام کلهم انما کذا فی التفسیر روح البیان حدیثا و اخرنا عبدة بن سعید عن قتادة عن
ابی الیخ عن عوف بن ملک الامم قال قال رسول الله صلی الله علیه و سلم اتانی آت من عند ربی فخیر فی
بین ان یدخل نصف امتی الجنة و بین الشفاعة فاختار الشفاعة و روی ان الانبیاء علیهم السلام
شیئا و قدر روی عن ابی الیخ عن رجل آخر من اصحاب النبی صلی الله علیه و سلم و لم یدکر عن عوف ملک
انتهی - کذا فی جامع صحیح سنن الترمذی و عن ابی موسی عن علی السلام خیرت بین ان یدخل نصف امتی الجنة
فاختارت الشفاعة لانها اعم اتر و منها للتقین و لكنها للمذنبین الخطائین انتهى کذا فی شفا و قاضی عیاض علی
اول صفحہ ۱۷۶ آیت خیرت بین ان یدخل نصف امتی الجنة و قال تعالی لعلک ترضی لعلک ترضی ثوابی العاد
و قرأ الکسائی و ابو بکر عن عاصم بن ضمره التمار ای تعطی ثوابه و قبل ترضی ای یرضی کما قال و
کان عند رب مرصفا و قبل معنی الایه لعلک ترضی بالشفاعة کما قال و لسوف یعطیک
ربک فکتر کفنه انتهى کذا فی التفسیر معالم التنزیل فی سورة طه لعلک ترضی شاید و البتة
چنین است که خوشنود گردانیده شوی و خفص بر بنای فاعل میخواهند یعنی خوشنود شوی و در اصل فاعل
بر امتی باشد که خدای او را عطا دهد و آن شفاعت است است و نکته و لسوف یعطیک
سر بابت فکتر کفنه تقویه این قول میکند **نظم** است هر چه بسند توئی جان همه
ایشان همه آن تو و تو آن همه خوشنودی توجست خداوند بخیرت خوشنودنه مگر غفران همه
انتهی کذا فی تفسیر بیسی لعلک ترضی متعلق بجمع ای سبحانه الاوقات رجاء ان تنال غده
تعالی ما ترضی به نفسك و سیر به قلبک قال الکاشفی خوشنودی در اصل اقوال کما شای باشد که
تعالی او را عطا دهد و آن شفاعت است است و نکته و لسوف یعطیک سر بابت فکتر کفنه
تقویت این قول میکند **نظم** است هر چه بسند توئی جان همه ایشان همه آن تو و تو آن همه
خوشنودی توجست خداوند بخیرت خوشنودنه مگر غفران همه انتهى کذا فی التفسیر روح البیان

لیغفرک الله ما تقدم من ذنبك وما تاخر ویتیم نعمته علیک ویهدیک
 صراط المستقیم پس الله سے مغفرت مانگ لیغفرک الله ما تقدم من ذنبك وما تاخر
 تو کہتے ہو اس طرح خدا کو کہہ گدرا پہلے دوزخ سے یا پہلے فتح کریا
 قبل نزول اس آیت کو اور بعد کے امام ابوہریرہ نے کہا ہے کہ گناہ گشتہ خطا آدم اور حوا کی ہے
 اور گناہ آئندہ جراثیم است اسکو برکت سے آپ کی بخشش اور اسکو شفاعت سے سلمی نے کہا کہ ذنب آدم
 کی اضافت آپ کی طرف فرمائی کیونکہ وقت خطا آپ انحراف میں تھے اور گناہ است کی بھی اسناد آپ کی
 طرف کی کہ پیشوا اور کاررواہین **مشکوٰۃ** ہم سرسرخ خطا کے سالک ہیں ، آپ لیکن ہمارے
 مالک ہیں ، ہم سوائی من آپ میں سوائی ، کیونکہ اسناد ہوا ہر اولی تفسیر راوی ۱۱ قول تعالیٰ لیغفرک الله
 تا یا سرزد خدا ما تقدم من ذنبك وما تاخر یعنی پیش از دوزخ من ذنبك از انچه موجب عتاب تو تو اند بود و ما تاخر
 و از انچه ماندہ است پس از ان یا پیش از دفع پس از ان یا قبل از نزول این آیه و بعد از ان امام ابوہریرہ
 رحمہ اللہ فرمودہ کہ گناہ گشتہ ذنب آدم و حوا است و آئندہ جراثیم است یعنی سرزد گناہ آدم و حوا
 برکت آدمی سرزد گناہ است را بہ شفاعت او سلمی رحمہ اللہ فرمودہ ذنب آدم را بوی اضافہ
 کرد چہ در وقت ذلت و صلب می بودہ و گناہ است را بوی استاد و فرمود چہ او پیشرو و کار ساز ایشان است
 و یتیم نعمتہ و دیگر بفضل عیسم خود غفرت خود را علیک بر تو بفتح بلا و یا با علای دین یا با انضمام نبوت
 یا ملک یا قبول شفاعت و یجحدیک صراط المستقیم و بنماید ترا راہ راست یعنی ثابت دارد بر ان
 انتہی کذا فی التفسیر الحسینی قول تعالیٰ لیغفرک الله ما تقدم من ذنبك وما تاخر و قبل اللام
 فی قول لیغفر لام کی معافہ انا فتحنا لک فتحا مبینا لکی یجمع لک مع المغفرت تمام النعمۃ فی الفتح
 وقال الحسن بن الفضل یومر و دالی قولہ واستغفر لذنبک وللمؤمنین والمؤمنات
 لیغفر لک الله ما تقدم وما تاخر و لیدخل المؤمنین والمؤمنات جنات
 الآیہ وقال طائر الخراسانی ما تقدم من ذنبك یعنی ذنب ابویک آدم و حوا برکتک و ما
 تاخر ذنوب امتک بدعوتک انتہی کذا فی التفسیر معالم التنزیل وعن ابن عمر بعثت

بین یدی الساعة ومن رواہ ابن مسعود عن علی بن ابی طالب قال قال الله تعالیٰ ما تقدم
 فقلت یا رب ما سئل اتخدت ابرہیم خلیلاً وکلنت موسیٰ تکلیماً وطلعت نوحاً وعلیت
 سلیمان ملکاً لا ینبغی لاحد من بعدہ فقال الله یا عیسیٰ خیر من ذلک اعطیتک الکون و
 جعلت اسمک مع اسمی نیادی بہ فی جوف السماء و جعلت الارض طهوراً لک و لا تنکس
 غفرت لک ما تقدم من ذنبک و ما تاخر فانت تمشی فی الناس مغفوراً لک ولم
 اصنع ذلک لا حد قبک و جعلت قلوب امتک مصاحفها و جبات لک شفاعتک فلم احب
 لبنی غیرک و فی حدیث اخر زواہ خدیجہ بشرنی یعنی ربہ اول من یدخل الجنة معی من امتی
 سبعون الف فاسمع کل الف سبعون الف لیس لیهم حساب انتہی کذا فی شفاء قاضی عیاض قولہ
 بین یدی الساعة ای قد امہا و قریباً منہا ای من وقوعہا کما رواہ احمد و شیخان و الترمذی
 عن انس بن مالک انہما رواہ الساعة کہاتین قولہ الکون فوعل من الکثرت ومعاف الخیر الکثیر و فی النہای
 ہو نحر فی الجنة قول نیادی بہ فی جوف السماء رای وقت الاذان و الخطبة و فیما بین اہل السماء قولہ
 فانت تمشی فی الناس و فی نسخة بالناس و فی آخری بین الناس قولہ ولم اصنع ذلک لا غفرت
 ما تقدم و ما تاخر کما ذکرہ الدجی والاشراقہ لجمع ما تقدم کما استظهرہ المد قولہ و جعلت
 قلوب امتک الخ فی منقبہ عظیمہ لحفاظ القرآن من الالامہ کما شیر لہ قولہ تعالیٰ انا
 نزلنا الذکر و انالہ لحافظون و فیہ ایضاً تنبیہ علی ان الالامہ سابقہ لم یحفظوا شیئاً
 من صحفہم قولہ لیس لیهم حساب فلا یكون لجمیعہم عذاب لا حجاب روى سبعاً الف مع
 کل واحد سبعاً الف کما ذکرہ التلمسانی انتہی کذا فی مدد القیاض شرح شفاء قاضی عیاض
 حدیثنا قتیبہ بن سعید قال اخبرنا عبد العزیز یعنی ابن ابی حازم عن سہل بن سعد ان رسول الله
 صلی الله علیہ وسلم قال لیدخل الجنة من امتی سبعون الفاً او سبعاً الف لا یدری ابو حازم
 ایہما قال منہما سبکون اخذ بعضهم بعضاً لا یدخل او ہم متی یدخل آخرہم و جوہرہم علی صورة الترمذی
 البدر انتہی کذا فی الصحیح المسلم ۱۱ آیتہ **مشکوٰۃ** ثم لقد جاء کما رسول من انفسکم عن

ما عنتم حصر علیکم بالمؤمنین عرف بالحیثم ہر آئینہ بدستی کہ در راستی
 کہ آمد شما ای اسیان فرستاده حکم خدای از شما یعنی از جنبش شما و شہرتیہ تا بوا سطحتہ
 مخالطہ نمایند افادہ و استفادہ وجود کبریا آمد شما ای اعراب رسولی از شکلم بلغت شما یا از قبلہ
 شما ابن عباس رضی اللہ عنہما فرمود کہ قبیلہ نبود در عرب الا کہ حضرت مصطفیٰ را
 صلی اللہ علیہ وسلم رشتہ از قرابتی پیوستہ بود بدان و در قراءت شاذہ من انفسکم
 بفتح فاختہ یعنی از فاختہ ترین شہادت ہم در نسب ہم در حسب دشوار بر آنچہ در رنج فتید
 و بعضی لفظ غریزہ وقت کردہ اند از صف رسول دانند یعنی علیہما عنہم برین فرود آرند بر دست ہر کجہ
 بکنند از گناہ یعنی اعتقاد آن بر دست روز قیامت کہ شفاعت تدارک خواهد نمود درین معنی گفتہ اند
 بیت بصیان نماند کسی در گردہ کہ دارد چنین سیدش رود اگر دفترت از گناہ پاک نیست
 چو او عذر خواہست بود پاک نیست و صفی دیگرش این کہ حریص است از اسلام شما گردیدگان مہربان است
 و بخشایند حق سبحانہ و تعالیٰ پیغمبر را یکجا بدو ہم از سماء خود اختصاص نداد کہ پیغمبر را خود فرمود
 ان اللہ بالناس لرؤف الرحیم و در بارہ وی گفت بالمؤمنین و عرف الرحیم و بگو چہ تفصیل
 آنحضرت بر انبیاء دیگر علیہ السلام نیست کہ فی تفسیر حسینی آیت ہم ان اللہ و ملائکته
 یصلون علی النبی یا ایہا الذین آمنوا صلوا علیہ و سلموا تسلیماً او گو جو ایمان
 لای بود در و پیچہ او پرا و سکر او سلام پیچہ سلام پیچہ مالک امیر مولی امیر دالی
 پیچہ میری طرف ہمیشہ روح نبی بر لاکہ در در او لاکہ سلام با انقیاد کرد امر اسکر کا انقیاد
 کرد در و داند کہ طرف رحمت او غیر اسکر کہ طرف طلب رحمت او بعضی کہتہ ہیں کہ اللہ صل
 علی محمد اسکر یعنی ہن کہ الہی تعظیم کر محمد کی دنیا میں ساتھ اعلیٰ دین اور بقای شریعت اور عظام
 ذکر و اظہار دعوت کے اور آخرت میں ساتھ قبول شفاعت اسکی پیچہ حق امت کے تفسیر راوی فی
 و قبل الصلوۃ بسنی اللہنا بخیر و ہوا بعدی الایصلے فانہا لو کانت حین یذ بغیر النفع لم یقعند
 نفع من غیر النفع ہذا وقد قال بعضهم معناه اللہم عظم محمد فی الدنیا باعلیٰ ذکرہ و اظہار دینہ و

بقاء شریعتہ و فی الآخرۃ متشفیعہ فی استہ و اجزائی اجزہ و مشوبہ و ابدافضیلہ و مقربہ علی الاذن
 و الآخرین من الخلق اجمعین بالسیادۃ العظمیٰ و السعادتۃ الکبریٰ من العالم المود و المؤمن المود و المود
 باب الشہود انتہی کہ فی تاملی قاری شرح حصصین ۱۱ آیتہ و ہم ولا تنفع
 الشفاعة عندنا الا لمن اذن له ای اذن لہ اللہ یعنی الامن وقع الاذن للشفاع
 لاجلہ و ہی اللام الثانیۃ فی قولک اذن یوید عمر و ای لاجلہ و ہذا کذب لقولہم مولانا شفعائنا
 عند اللہ اذن کہ کوئی غیر عاصم و لاسیاحتہ اخذ فرج عن قلوبہم ای کشف الفرج عن
 قلوب الشافعیین و المشفوع لہم بکلمۃ یکلم بہا رب العزۃ فی الطلاق للاذن و فرج شامی ای اللہ
 تعالیٰ و التفریع از الۃ الفرج و حتی غایۃ لما فہم من ان ثم انتظار الاذن و توقعا و فرعاً من
 الراجحین للشفاعۃ و الشفعاء ل یوعدن لہم اولایہ اذن لہم کاذب قیل تبرجھون و یوقعون و طیار
 فرعین حتی اذا فرج عن قلوبہم قالوا اسأل بعضہم بعضاً ما اذا قال ربکم قالوا قال بنی
 القول الحق و ہوا الاذن بالشفاعۃ لمن ارقتضی و ہوا العلی الکبریٰ و العلو و الکبریٰ لیس الملک
 لابی ان یکلم ذلک الیوم الا باذنہ و ان شفیع الامن ارقتضی انتہی خذ فی التفسیر الیہ
 آیتہ یا زدکم قور لک فسیب مجد ربک و استغفر انہ کان تواباً بابر
 پاکی بیان کر ساتھ تعریف پروردگار را بنی کے اور بخشش مانگ اس کے یا کہ سبحان اللہ
 و مجدہ استغفر اللہ حضرت عالیہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا سی منقول ہے کہ بعد نزول
 اس سورۃ کے ہمیشہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بعد نماز کے پڑھتے تھے سبحانک اللہم
 اللہم اغفر لی اور بعضوں نے یہ معنی کہتے ہیں کہ نماز کر سنا نہ امر خدا کے اور استغفار کر
 و اسطی گناہوں اپنی امت کے تفسیر راوی فی ۱۱ و استغفر انہ کان تواباً یعنی
 آمرزش طلب کن ازوے و این اشارت بان است کہ چون عارف بہر تہ تکمیل سیم
 و ازہر گونہ مردم تابع او شدند و استعدادات انہا و نقصان و کمال و تفاوت و جہش
 دار و لاجرم اور امی باید کہ برای تکمیل ناقصان طلب آمرزش نمایند تا ان ہر نقصان

اصلیه استعداد به اتباع او روز جزا شایسته کمال استقلال و گردودهمین است حقیقت شفاعت
 برآیند او تعالی رجوع بقبض میکند و در حق ناقصان و تکمیل رحمت می فرماید پس از روی
 کسی نیست که اتباع ترا بطیف کمال سازد و این سوره آخرین سوره است و بعد ازین سوره
 هیچ سوره نازل نشد و آن حضرت صلی الله علیه و آله بعد از نزول آن همیشه این دعا بر
 زبان میراندند **سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ مَجْدُكَ اللَّهُمَّ أَكْخَفِرُ لَكَ** و منقول است که حضرت
 عباس عم پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون این سوره را شنید بکسیت مردم پرسیدند که سبب
 گریختن فرمود که من ازین سوره خبر وفات آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم می شنوم
آیه و از دهم قوله تعالی وَلَآخِرُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْآخِرَةِ و کسوف
يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرَىٰ فِي مَعْدَلِكِ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْمَقَامِ الْمَحْمُودِ وَالْخَيْرُ الْمَوْجُودِ
يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرَىٰ فِي مَعْدَلِكِ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْمَقَامِ الْمَحْمُودِ وَالْخَيْرُ الْمَوْجُودِ
 و الخیر الموعود خیر ما عجب است دنیا و قبل وجه اتصاله با قبله آنه لیاکان فی ضمن کنفی التودیع و
 اقلی ان الله موصلک بالوحی الیک و انک صیبه و لا تر کر امتی اعظم من ذلک خبره
 و ان حال فی الآخرة اعظم من ذلک لتقدمه علی الانبیاء علیهم السلام و شهادة امته علی الایم
 و غیر ذلک فی الآخرة من الثواب و مقام الشفاعه و غیر ذلک و لا نزلت قال علیهم السلام اذ لا ارضی قط
 و واحد من متی فی النار که ان فی تفسیر المذکر و لا اخر خیر لک من الاخر و لا یسیر
 ای محمد آن جهان بهتر است ترا از این جهان و انجا وصال دایمی و تجلی ذاتی خواهد بود و مقام
 محمود و اکرام مشهود اعظم که آرزو بر بندانرا اهل عالم و پیغامبر از محتاج شفاعت تو گردانید
 یعنی ای محمد که تو خیال نه بند از ترا بگذارم و دشمن گیرم آمدن جبرئیل در پیش تو از اول
 بهتر است یعنی هر روز شرف رسالت ترا زیاده کنم و کسوف **يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرَىٰ**
 و برآیند نمود بدید ترا خدای تو پس راضی شوی و آن دیدار او باشد و شفاعت است و سیر
 فی الله که نامتناهی باشد فاما در مقام شهود مع تفاوت درجات معهود و راضی باشد
 رسول علیه السلام گفت اگر یکی است من دوزخ رود هرگز راضی نباشم این نیز رحمت

باز می آید

باری تعالی است این آیت رحمت بسیار است که ان فی تفسیر مولانا یعقوب چغنی قوله تعالی و کسوف
يُعْطِيكَ رَبُّكَ و زود باشد که عطا دهد ترا آفریدگار تو یعنی مرتبه شفاعت در باره گناهاران
 فتراضی پس خوشنود شوی یعنی چندان عطا و از ان می فرماید که گوی بستی و من راضی شدم امام محمد باقر
 رضی الله عنه در کوفه میفرمود ای اهل عراق شما میگویند که امیدوارترین آیتی از آیت قرآن این است
 که **لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ** و ما اهل بیت برانیم که امیدوار آیه و کسوف **يُعْطِيكَ رَبُّكَ**
 فتراضی بیشتر است و چون حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم راضی نشود یکی از است وی
 در دوزخ باشد لفظی مانند بدوزخ کسی در گروید که دارد چنین سید پیشرو و عطا شفاعت
 چنانش بیند که است تمام ز دوزخ رهند که ان فی تفسیر حسینی و کسوف **يُعْطِيكَ رَبُّكَ**
 فتراضی اور البته شتاب و یگا تجسکو پرو و کار تیرا مرتبه شفاعت کا گنهاران است که حقین
 پس خوشنود هوگا یعنی تیری شفاعت سی اسطرخ گنهار روز کو آتش دوزخ سے نکالیکا که تو کیگا
 پس من راضی ہوا امام محمد باقر رضی الله عنه نے کوفه میں فرمایا کہ ای اهل عراق تم کہتے ہو کہ
 بڑی امید کی آیت قرآن شریف میں **لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ** ہے اور ہم اہل بیت ہیں
 کہ یہہ ولسوف **يُعْطِيكَ رَبُّكَ** فتراضی ہے کیونکہ پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم راضی
 نہ ہونگے جب تک کہ ایک شخص بھی ایکی است سی دوزخ میں رہیگا **فَتَعْرِكَ** کا لے سبکو
 دوزخ سے جو رہے ہو تو ایسا ہو و شفاعت ہو تو ایسی ہو پیغمبر ہو تو ایسا ہو و ان فی تفسیر
 رؤفی و احادیث کہ در باره شفاعت عظمی در حق انبیت و شفاعت علیا و اولیا و صلحا و اطفال
 بر چند قسم است قسم اول ثبوت شفاعت آنحضرت صلی الله علیه و سلم قسم **الاولی**
الشفاعت حدثنی المحکم بن موسی قال خبرنا بقل بن زیاد عن اوزاعی قال حدثنی
 ابوعمار قال حدثنی بن فروخ قال حدثنی ابی ہریرۃ قال قال رسول الله صلی الله علیه و سلم
 اناسید ولد آدم یوم القیامہ و اول من یشق عنه القبر و ان اول شافع و اول مشفع کذا فی الصحیح
 جلد الثانی و عن ابی ہریرۃ قال قال رسول الله صلی الله علیه و سلم اناسید ولد آدم یوم القیامہ

باید بود و عقدايمان را بوی درست کرد و مشکلی که هست این است دیگر نیست بلیت خاک او
 باش و پادشاهی کن پادشاه باش هر چه خواهی کن به انتهی کذا فی الشیخ شرح مشکوٰۃ جلد الرابع
القسم العاشر فی ثبوت الشفاعة حدیثنا عبد العزیز ابن عبد اللہ قال حدثنی
 سلیمان عن عمرو بن ابی عمرو عن سعید بن ابی سعید المقبری عن ابی ہریرۃ انہ قیل قال یا رسول اللہ
 من اسعد الناس شفاعتک یوم القیمۃ قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لقد ظننت یا اباہریرۃ
 ان یصلی من اللہ حدیثا عنک لما رأیت من حرصک علی الحدیث اسعد الناس شفاعتی
 یوم القیمۃ من اللہ حدیثا عنک لما رأیت من حرصک علی الحدیث کذا فی الصحیح البخاری جلد الاول ۱۲
 وعن ابی ہریرۃ عن رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ان اسعد الناس شفاعتی یوم القیمۃ فیوزتر
 بوبرۃ منہ ثم یرفع الی اللہ فیکلم بہ فیقول لا الہ الا اللہ فانه من قلبہ سادہ
 و فی آئینہ شش اتفاق از حدیث خود و حدیث دیگر از ابی ہریرۃ راوی است و ہر ہر
 تقدیر این تاکید است چنانکہ گویند ویدیم خود و شنیدیم گوش خود چہ خلاص البتہ از دل باشد و
 جامی خلاص دل است غیر رواہ البخاری کذا فی الشیخ شرح مشکوٰۃ جلد الرابع **قسم الحادی عشر**
بخاری شریف کا یہی روایت ہی ابی ہریرۃ رضی اللہ عنہ سے کہ فرمایا رسول
 اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے بہتر اور نیک وہ شخص دن قیامت میں جس نے کہا صدق دل سے او اپنے
 نفس سے لا الہ الا اللہ میری شفاعت کے ساتھ ہی انتہی **القسم الاحدی عشر**
 حدیثی یونس بن عبد الاعلی قال اخبرنا عبد اللہ بن وہب قال اخبرنی ملک بن انس عن ابن شہاب
 عن ابی سلمۃ بن عبد الرحمن عن ابی ہریرۃ ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال لکل نبی دعوة یدعو اہل
 فارسیہ ان اخبئی دعوتی شفاعتہ لامتی یوم القیمۃ فحدثنی زبیر بن حرب و عبد بن حمید قال زبیر اخبرنا
 یعقوب بن ابی ہریرۃ قال اخبرنا ابن اخی بن شہاب عن عمہ اخبرنی ابو سلمۃ بن عبد الرحمن ان اباہریرۃ
 قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لکل نبی دعوة فاردا انشاء اللہ تعالیٰ اخبئی دعوتی حدیثی زبیر
 بن حرب عبد بن حمید قال زبیر اخبرنا یعقوب بن ہریرۃ قال اخبرنی ابن اخی بن شہاب عن عمہ قال حدیثی

۲۱
صحیح بخاری جلد ۱۲

صحیح بخاری جلد ۱۲

صحیح بخاری جلد ۱۲

عمرو بن ابی سفین بن اسید بن جابرۃ الثقفی مثل ذلک عن ابی ہریرۃ عن رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
 فحدثنی حرث بن حبیب قال اخبرنا ابن وہب قال اخبرنی یونس بن اسید عن ابن شہاب عن عمرو بن
 ابی سفین بن اسید بن جابرۃ الثقفی اخبرنا اباہریرۃ قال لک ان ابی ہریرۃ عن رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
 قال لکل نبی دعوة یدعو اہل فارسیہ انشاء اللہ ان اخبئی دعوتی شفاعتہ لامتی یوم القیمۃ فحدثنی
 ہریرۃ انت سمعت ہذا من رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فقال ابو ہریرۃ نعم حدیثی ابو بکر بن ابی
 شیبہ ابو کریب اللفظ لابی کریب قال اخبرنا ابو معاویۃ عن الاعمش عن ابی صالح عن ابی ہریرۃ قال
 قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لکل نبی دعوة مستجابۃ فتعجل کل نبی دعوتہ وانی اخبئی دعوتی
 شفاعتہ لامتی یوم القیمۃ فہی نائمۃ انشاء اللہ تعالیٰ من مات لا یشک باللہ شیئا حدیثی قتیبہ بن سعید
 قال اخبرنا جریر عن عمار و ہو بن القعقاع عن ابی ہریرۃ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لکل نبی
 دعوتہ مستجابۃ یدعو اہل فیوتہا وانا اخبئی دعوتی شفاعتہ لامتی یوم القیمۃ حدیثنا عبد اللہ
 بن معاذ العنبری قال اخبرنا ابی قال اخبرنا شعبۃ عن محمد و ہو بن زید قال سمعت اباہریرۃ یقول قال
 رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لکل نبی دعوتہ بہا فی امتہ فاستجب لہ فی اریا لہ اللہ تعالیٰ ان اوخر
 دعوتی شفاعتہ لامتی یوم القیمۃ وحدثنی ابو ہریرۃ السمری و محمد بن المثنی و ابن شہاب حدیثنا و لفظ
 لابی غسان قالوا اخبرنا معاویۃ بن یحیی عن ابن ہشام قال حدیثی ابی قتادۃ قال اخبرنا انس بن مالک
 ان نبی اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال لکل نبی دعوة دعاہا لامتہ وانی اخبئی دعوتی شفاعتہ لامتی یوم القیمۃ و
 حدیثی زبیر بن حرب ابن ابی خلف قال اخبرنا روح قال اخبرنا شعبۃ عن قتادۃ بہذا الاسناد وحدثنا
 ابو کریب قال اخبرنا وکیع وحدثنیہ ابراہیم بن سعید الجوهری قال اخبرنا ابواسامۃ جمیعاً عن مسعر
 عن قتادۃ بہذا الاسناد غیر ان فی حدیث وکیع قال قال اعطی فی حدیث ابی اسامۃ عن النبی صلی اللہ
 علیہ وسلم وحدثنی محمد بن عبد الاعلی قال اخبرنا المعتمر عن ابیہ عن انس بن النبی صلی اللہ علیہ
 وسلم قال فذكر نحو حدیث قتادۃ عن انس وحدثنی محمد بن احمد بن ابی خلف قال اخبرنا روح قال
 اخبرنا ابن جریر قال اخبرنی ابن جریر قال اخبرنی ابو الزبیر انہ سمع جابر بن عبد اللہ یقول عن النبی صلی اللہ

۲۱
صحیح بخاری جلد ۱۲

صحیح بخاری جلد ۱۲

صحیح بخاری جلد ۱۲

وان زنی وان سرق قلت وان زنی وان سرق قال وان زنی وان سرق قلت وان زنی
وان سرق قال وان سرق قلت وان زنی وان سرق قال وان زنی وان سرق قلت وان زنی
ابی ذر اذ بهی کذا فی الصحيح مع النووی جلد الاول ۱۲ حدیثنا حمود بن منبیهان اخبرنا ابو داود
بنانا شعبة عن حذیف بن ابی ثابت و عبد الغفر بن رافع والاعمش کلهم سمعوا زید بن اسلم ابی در
ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال اتانی جبریل فبشرنی انه من مات لا یشک بالله شیئا
دخل الجنة قال قلت انی سرق قال نعم هذا حدیث حسن صحیح و فی الباب ابی
السداد البیاضی که فی حدیثه القسم السادس عشر فی ثبوت الشفاعة
قال علیه السلام ان الله یجوز فی کل ثلثمائة الف الجنة رواءه لطبرانی کذا
کنوز الخفایع عن الصادق علیه السلام ان الله عز وجل بدستی که خدای
عز وجل وعده که در آن یجوز فی کل ثلثمائة الف الجنة من ائمتی که در آن در بهشت از امت من اربع
مائة الف بدلیا چهار صد هزار بحساب فقال ابو بکر زونا زیادت کن یا رسول الله زیاده کن
سوال زان الله تعالی و در خواه از وی که زیادت کند در آن یا زیادت کن در خبر دادن از آنچه وعده
کرده است از پروردگار تو سابقا گذشت هفتاد هزار بار هر هزار هفتاد هزار و سه خیمات قال گفت آنحضرت
صلی الله علیه وسلم و بگذارد زیادت برین انجین فحیثا بکفیه و جمعها پس ای بیان بگذارد جمع کرد هر دو
کف دست خود را چنانکه در وقت عطای کنند و چینی آنچه هر دو کف دست بدهند یکبار فقال ابو بکر
زدنا باز گفت ابو بکر صدیق زیادت کن ما یا رسول الله قال باز گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم
که و بگذارد دیگر اشرت بهر دو کف دست کرد فقال عمر و عتابا ابو بکر گفت عمر رضی الله عنه
بگذار ما را ای ابا بکر یعنی تا عمل کنیم و بخوف عذاب و جهاد نمائیم در آن و باعتماد کردن الهی از عمل باز
نمائیم فقال ابو بکر گفت ابو بکر و ما علیک ان یدخلنا الله الجنة و چه گران میاید بر تو ای عمر
یا نیست بیان آن بر تو ای عمر که در آن خدای تعالی همه ما را در بهشت فقال عمر ان الله عز وجل
ان ان یدخل خلقه الجنة بکف احد فعل پس گفت عمر بدستی که خدایت تعالی اگر میخواهد که در آن

حدیثنا حمود بن منبیهان
ابو داود
شعبة
حذیف بن ابی ثابت
عبد الغفر بن رافع
الاعمش
کلهم سمعوا
زید بن اسلم
ابی در
ان رسول الله
صلی الله علیه
وسلم
قال
اتانی
جبریل
فبشرنی
انه من
مات
لا یشک
بالله
شیئا
دخل
الجنة
قال
قلت
انی
سرق
قال
نعم
هذا
حدیث
حسن
صحیح
و فی
الباب
ابی
السداد
البیاضی
که فی
حدیثه
القسم
السادس
عشر
فی
ثبوت
الشفاعة
قال
علیه
السلام
ان الله
یجوز
فی کل
ثلثمائة
الف
الجنة
رواه
لطبرانی
کذا
کنوز
الخفایع
عن
الصادق
علیه
السلام
ان الله
عز وجل
بدستی
که
خدای
عز وجل
وعده
که
در آن
یجوز
فی کل
ثلثمائة
الف
الجنة
من
ائمتی
که
در آن
در
بهشت
از امت
من
اربع
مائة
الف
بدلیا
چهار
صد
هزار
بحساب
فقال
ابو بکر
زونا
زیادت
کن
یا رسول
الله
زیاده
کن
سوال
زان
الله
تعالی
و در
خواه
از وی
که
زیادت
کند
در آن
یا
زیادت
کن
در خبر
دادن
از آنچه
وعده
کرده
است
از
پروردگار
تو
سابقا
گذشت
هفتاد
هزار
بار
هر
هزار
هفتاد
هزار
و سه
خیمات
قال
گفت
آنحضرت
صلی
الله
علیه
وسلم
و بگذارد
زیادت
برین
انجین
فحیثا
بکفیه
و جمعها
پس
ای
بیان
بگذارد
جمع
کرد
هر دو
کف
دست
خود
را
چنانکه
در
وقت
عطای
کنند
و چینی
آنچه
هر دو
کف
دست
بدهند
یکبار
فقال
ابو بکر
زدنا
باز
گفت
ابو بکر
صدیق
زیادت
کن
ما
یا رسول
الله
قال
باز
گفت
آنحضرت
صلی
الله
علیه
وسلم
که
و بگذارد
دیگر
اشرت
به
هر دو
کف
دست
کرد
فقال
عمر
و عتابا
ابو بکر
گفت
عمر
رضی
الله
عنه
بگذار
ما را
ای
ابا بکر
یعنی
تا
عمل
کنیم
و بخوف
عذاب
و جهاد
نمائیم
در آن
و باعتماد
کردن
الهی
از عمل
باز
نمائیم
فقال
ابو بکر
گفت
ابو بکر
و ما
علیک
ان یدخلنا
الله
الجنة
و چه
گران
میاید
بر تو
ای عمر
یا نیست
بیان
آن
بر تو
ای عمر
که
در آن
خدای
تعالی
همه
ما را
در
بهشت
فقال
عمر
ان الله
عز وجل
ان ان
یدخل
خلق
الجنة
بکف
احد
فعل
پس
گفت
عمر
بدستی
که
خدایت
تعالی
اگر
خواهد
که
در آن

نماز خلق خود را یک کف دست یعنی یک یکا میکند از این احتجاج تکرار رسول کثرت آن چیست فقال ابی
بکر گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم صدق عمر راست گفت عمر گفته اند که آنچه ابو بکر گفت رضی الله عنه از باب فقر
و مسکنت و نیاز مندی است قول عمر رضی الله عنه از باب رضا و تسلیم و آنکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم هم اول
جواب نداد ابو بکر تا آنچه عمر گفت تا بنا بر تصدیق عمر کرد زیرا که بشارت را داخل عظیم است در توجده و عمل
و کلام عمر نیز بشارت است بلکه عظیم تر از آن پس آل هر دو یکی باشد فافهم رواءه شرح مسئله که فی الشیخ
شرح مشکوٰۃ جلد الرابع ۱۱ تشریح حدیث نفیست کایه که فرمایا حضرت صلی الله علیه وسلم نه
که وعده کیا میرساند الله تعالی نه که تین سو هزار یا چهار سو هزار امت میری داخل کریج جنت من غیر
حساب روایت ہی طبرانی و شرح مسئله ۱۲ القسم السابع عشر فی ثبوت الشفاعة
روی عن ابن عمر قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من زار قبری و جبت له شفاعتی کذا فی شفاعتی
عیاض جلد الثانی ۱۴ قوله و جبت له شفاعتی ای حققت ثبوت شفاعتی و فی نسخة حلت کذا فی مدو
القیاض شرح الشفاء قاضی عیاض حدیث ابن عمر رضی الله عنهما من زار قبری و جبت له شفاعتی
ابن خزيمة فی صحیحه متوقفا فی ثبوت و البرار و الطبرانی و له طرق و شواهد حدیثه لاجلها الذی بی حدیث انس
من زار بی فی المدینة الحدیث حدیث من زار بی بعد موتی فکانما زار بی فی حیاتی سعید بن منصور
فی سننه و الدارقطنی و البیهقی فی السنن و الطبرانی عن ابن عمر رضی الله تعالی عنهما کذا فی المناهل الصفا
تخریج احادیث الشفاء للشیخ جلال الدین السیوطی ۱۲ عن نافع عن ابن عمر رضی الله تعالی عنهما قال قال رسول
الله صلی الله علیه وسلم من زار قبری و جبت له شفاعتی کذا فی خلاصة الوفا و قوله شفاعتی ای ان یشفع
فیه یونفسه تعظم یعظم الشافع و للبزار من طریق عبد الرحمن بن زید عن اریع عن ابن عمر رضی الله تعالی عنهما فروا
من زار قبری حلت له شفاعتی و هذا هو الاول و لذا اعراه عبد الحق الدارقطنی ایضا الا ان فی الاول و جبت فی
بدا حلت و القصد تقویت الاول فلا یضرب کذا فی خلاصة الوفا فی بیان اخبار المصطفی حدیث اول من زار
قبری و جبت له شفاعتی فرمود کسیکه زیارت قبر نفیست من کند واجب لازم گردد و او را شفاعت من و چه صیور
و او را قبر شریف با عموم امیدواری این نعمت مر جمیع مؤمنان است آن باشد که مراد شفاعتی خاص بود که موجب

حدیثنا حمود بن منبیهان
ابو داود
شعبة
حذیف بن ابی ثابت
عبد الغفر بن رافع
الاعمش
کلهم سمعوا
زید بن اسلم
ابی در
ان رسول الله
صلی الله علیه
وسلم
قال
اتانی
جبریل
فبشرنی
انه من
مات
لا یشک
بالله
شیئا
دخل
الجنة
قال
قلت
انی
سرق
قال
نعم
هذا
حدیث
حسن
صحیح
و فی
الباب
ابی
السداد
البیاضی
که فی
حدیثه
القسم
السادس
عشر
فی
ثبوت
الشفاعة
قال
علیه
السلام
ان الله
یجوز
فی کل
ثلثمائة
الف
الجنة
رواه
لطبرانی
کذا
کنوز
الخفایع
عن
الصادق
علیه
السلام
ان الله
عز وجل
بدستی
که
خدای
عز وجل
وعده
که
در آن
یجوز
فی کل
ثلثمائة
الف
الجنة
من
ائمتی
که
در آن
در
بهشت
از امت
من
اربع
مائة
الف
بدلیا
چهار
صد
هزار
بحساب
فقال
ابو بکر
زونا
زیادت
کن
یا رسول
الله
زیاده
کن
سوال
زان
الله
تعالی
و در
خواه
از وی
که
زیادت
کند
در آن
یا
زیادت
کن
در خبر
دادن
از آنچه
وعده
کرده
است
از
پروردگار
تو
سابقا
گذشت
هفتاد
هزار
بار
هر
هزار
هفتاد
هزار
و سه
خیمات
قال
گفت
آنحضرت
صلی
الله
علیه
وسلم
و بگذارد
زیادت
برین
انجین
فحیثا
بکفیه
و جمعها
پس
ای
بیان
بگذارد
جمع
کرد
هر دو
کف
دست
خود
را
چنانکه
در
وقت
عطای
کنند
و چینی
آنچه
هر دو
کف
دست
بدهند
یکبار
فقال
ابو بکر
زدنا
باز
گفت
ابو بکر
صدیق
زیادت
کن
ما
یا رسول
الله
قال
باز
گفت
آنحضرت
صلی
الله
علیه
وسلم
که
و بگذارد
دیگر
اشرت
به
هر دو
کف
دست
کرد
فقال
عمر
و عتابا
ابو بکر
گفت
عمر
رضی
الله
عنه
بگذار
ما را
ای
ابا بکر
یعنی
تا
عمل
کنیم
و بخوف
عذاب
و جهاد
نمائیم
در آن
و باعتماد
کردن
الهی
از عمل
باز
نمائیم
فقال
ابو بکر
گفت
ابو بکر
و ما
علیک
ان یدخلنا
الله
الجنة
و چه
گران
میاید
بر تو
ای عمر
یا نیست
بیان
آن
بر تو
ای عمر
که
در آن
خدای
تعالی
همه
ما را
در
بهشت
فقال
عمر
ان الله
عز وجل
ان ان
یدخل
خلق
الجنة
بکف
احد
فعل
پس
گفت
عمر
بدستی
که
خدایت
تعالی
اگر
خواهد
که
در آن

بها امر له بالموت بها وليس ذلك من استطاعت بل هو الى الله تعالى الكنه امره و جهاد الاثام
 بها بحيث لا يفارقها فيكون ذلك لان يموت فيها فاطلق السبب واراد السبب كقولہ تعالی
 فَلَا تَمُوتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَ کذا فی طبی معنی حدیث شریفین است کہ فرمود
 صلی اللہ علیہ وسلم کہ کسی کہ استطاعت باشد کہ در مدینه منوره بمیرد پس شفیع آن کس منم
 کہ در مدینه منوره وفات یافته است ازین حدیث شریف لزومست سکونت مدینه منوره معلوم
 میشود و در قول خداوند تعالی پس فی مدینة مدائن مگر کہ از نمایان بمیرد و مسلمان شرط دین اسلام
 است و ترجمہ حدیث شریف کا یہ ہے کہ فرمایا حضرت صلی اللہ علیہ وسلم نے
 جسکی حالت ہو کہ در مدینہ منورہ بمیرد تو مجھے میں شفاعت کرنیوالا ہوں اور اسکا
 جو مدینہ منورہ میں فوت ہو اسکا قسم السابغ والعشرون فی ثبوت الشفاعۃ
 حدیثنا محمود بن غیلان اخبرنا فضل بن موسیٰ اخبرنا ہشام بن عروہ عن صالح بن ابی صالح
 عن ابيه عن ابی ہریرۃ رضی اللہ تعالیٰ عنہ عن رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال یصبر علی لا واد
 المدینۃ وشدتہا احدا لکن لا شفیعاً او شہیداً یوم القیامۃ ہذا حدیث حسن غریب من ہذا الوجه
 و صالح بن ابی صالح اخبرنا سہیل بن ابی صالح انتہی کذا فی سنن الترمذی معنی حدیث
 شریفین است کہ روایت کرد ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ کہ بد رستی فرمود آنحضرت صلی
 اللہ علیہ وسلم کہ کسی کہ صبر کند در سختی و شدت مدینہ منورہ یعنی اگر سہنگی مگر کہ ہستم برای آنکس
 شفاعت کنندہ و شاید در روز قیامت ترجمہ حدیث شریف کا یہ ہے کہ روایت کی
 ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ نے کہ فرمایا حضرت صلی اللہ علیہ وسلم نے جو شخص صبر کرے سختی و شدت
 مدینہ منورہ کی بر مگر میں ہوں اور شخص کا دن قیامت میں شفاعت کرنیوالا اور شاہد
 القسم الثانی من العشرین فی ثبوت الشفاعۃ و شفاعتہ علیہ السلام من الجود
 قال علیہ السلام من ابصر یم علیہ السلام یوم القیامۃ کذا فی نوادر الاصول صفحہ ۱۲۸
 قال علیہ السلام والذی نفس یمیدہ ان ابصر یم علیہ السلام یمیدہ شفاعتی رواہ مسند الفردوس

حدیث شریف
 کا یہ ہے کہ

حدیث شریف
 کا یہ ہے کہ

حدیث شریف
 کا یہ ہے کہ

کذا فی

کذا فی کنوز الحقائق معنی حدیث شریفین است کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ
 وسلم کہ قسم است بران کہ تصرف نفس من در قبضہ قدرت اوست بدستیکہ ابصر یم علیہ السلام
 بتحقیق رغبت زرد در شفاعت من ترجمہ حدیث شریف کا یہ ہے کہ فرمایا
 حضرت صلی اللہ علیہ وسلم نے مجھے قسم ہے کہ کسی کہ نفس میرا و کسی قدرت میں ہی کہ ابصر
 علیہ السلام مجھے رغبت کرنا ہی میری شفاعت کیے لیے القسم التاسع والعشرون
 فی ثبوت الشفاعۃ قال علیہ السلام والذی نفس یمیدہ ان ابصر یم علیہ السلام
 والشجر رواہ الطبرانی کذا فی کنوز الحقائق معنی حدیث شریفین است کہ فرمود
 آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم قسم بر آنست کہ نفس من در تصرف قبضہ قدرت اوست یا مر
 اوست کہ شفاعت من بسیار است زعد و سنگا وعدہ در شہادت ہا بری است من ترجمہ
 حدیث شریف کا یہ ہے کہ فرمایا حضرت صلی اللہ علیہ وسلم نے کہ شفاعت میری
 بہت ہی تھڑ اور درختوں یعنی پیروں سے است کیے لیے القسم الثلاثون فی
 ثبوت الشفاعۃ حدیث عن النضر بن رضی اللہ عنہ لا شفیع یوم القیامۃ الا کثرانی الارض
 من حجر و شجر الطبرانی لکن عن انیس الانصاری لا انفس قد اخرجہ احمد عن بریدہ بن حفص انہ
 لا شفیع کذا فی منابہل لشفاعتہ تخریج احادیث الشفاء من روایت انیس سمعت رسول اللہ صلی اللہ
 علیہ وسلم یقول لا شفیع یوم القیامۃ الا کثرانی الارض من حجر و شجر فقد اجمع من اختلاف
 الفاظ ہذہ الآثار ان شفاعتہ صلی اللہ علیہ وسلم و مقامہ المحمود من اول الشفاعۃ الی آخرہ من جن
 یجتمع الناس للحشر و تصیق بہم الحبار و یبلغ منہم العرق و الشمس و الوقوف مبلوغہ و ذلک قبل ان
 فیشفع حیث لا وراختہ الناس من موقف ثم یوضع القراط و یجاسب الناس انتہی و ہذا
 کذا فی الشفاء قاضی عیاض جلد الاول معنی حدیث شریفین است کہ آنحضرت
 صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ شفاعت من در روز قیامت زیادہ است از عدد سنگا و درختہا کہ
 مردم جمع میشوند در حشر برای حساب زود میشود حساب ترجمہ حدیث شریف کا یہ ہے

حدیث شریف
 کا یہ ہے کہ

حدیث شریف
 کا یہ ہے کہ

حدیث شریف
 کا یہ ہے کہ

حدیث شریف
 کا یہ ہے کہ

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم که شفاعت من از برای گناه گاران است که در گناه گرفتار و مخلوط اند ترجمه
 حدیث شریف کا بهیہ کہ فرمایا حضرت صلی الله علیه وسلم نے کہ شفاعت میری گناہ من
 جو گرفتار ہیں ان کے لئے ہے القسم السادس والثلاثون فی ثبوت الشفاعۃ قال علیہ السلام
 شفاعتی لانتی من احب الی بنی رواہ الخطیب البغدادی کذا فی کنوز الحقائق معنی حدیث شریف
 این است کہ فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کہ شفاعت من از برای آنکست کہ دوست دارد اہل بیت را
 ترجمہ حدیث شریف کا بہیہ کہ فرمایا حضرت صلی الله علیه وسلم نے شفاعت میری اوست
 لئے جس کہ جو خوش دوست ہے میری اہل بیت القسم السابع والثلاثون فی ثبوت الشفاعۃ
 قال علیہ السلام شفاعتی من احب الی بنی رواہ الخطیب البغدادی کذا فی کنوز الحقائق معنی
 حدیث شریف کا بہیہ کہ فرمایا حضرت صلی الله علیه وسلم کہ شفاعت من مباح است برای ہر
 گریہ آنکست کہ احب الی بنی ترجمہ حدیث شریف کا بہیہ کہ فرمایا حضرت صلی
 الله علیه وسلم نے کہ شفاعت میری مباح ہے ہر شخص کے لئے جو شخص کے لئے نہیں ہے کہ سب سے
 احب ہونکا کہ ایہی یعنی میرا صحابہ و کتبہ کہتے ہیں خود باللہ منہ القسم الثامن والثلاثون فی ثبوت
 الشفاعۃ قال علیہ السلام انا اول شفیع یوم القیامۃ رواہ مسلم کذا فی کنوز الحقائق معنی حدیث
 شریف این است کہ فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کہ اول شفاعت کنندہ منم در روز قیامت ترجمہ
 حدیث شریف کا بہیہ کہ فرمایا حضرت صلی الله علیه وسلم پہلکہ شفاعت کریں اہل بیت
 دن قیامت میں القسم التاسع والثلاثون فی ثبوت الشفاعۃ قولہ وکسوف
 یعطیک ربک فخر ظہی و بذا یہ جامعۃ لوجہ الامنۃ و انواع السعاده و ثنات لانعام فی الدنیا
 و الزیادۃ قال بن اسحاق یضیہ بالغیم فی الدنیا و الثواب فی الآخرة و قبل لعطیۃ الحوض و الشفاعۃ و روی عن
 بعض آل النبی صلی الله علیه وسلم انہ قال لیس آتہ فی القرآن ارجی منہا ولا یرضی رسول الله صلی الله علیه وسلم
 ان یدخل احد من امتہ النار کذا فی شفا قاضی عیاض جلد الاول قولہ و روی عن بعض آل النبی صلی الله علیه وسلم
 قال لیس آتہ فی القرآن ارجی منہا یعنی و سوف یعطیک ربک فخر ظہی اخرجہ ابو نعیم فی الحلیۃ عن علی بن

منہ
 ص ۵۷
 ص ۵۸
 ص ۵۹
 ص ۶۰
 ص ۶۱
 ص ۶۲

وہ
 وہ
 وہ
 وہ
 وہ
 وہ

رضی اللہ عنہ و ثوابا و اجر فی الدنیا فی مسند الفردوس من حدیث مرفوعاً ما انتہی کذا فی منہا الصغری فی تخریج احادیث
 الشفاء و قولہ الزیادۃ بالجہای و جامعۃ للزیادۃ علی ما اعطی فی الدنیا و وعدہ فی الجہنم من انواع الکرامۃ قال ابو
 اسحاق یضیہ بالغیم فی الدنیا قال السید ہوا الفتح المصدر و بالفتح الماسم قال المذا الفتح علی ما فی الصحیح الفتح و الجیم و الام
 بضم الفاء و سکون المام ای القوز با حبابہ الظفر باعداء و منہ قولہ صلی الله علیه وسلم فی وصف القرآن من قال بہ صدق من
 حکم بہ عدل من خاصم بہ فلیج قال بن ہشام معافہ ظہر و غلب و ظفر و الحی اصل ان فی الاصل تختین بضم طین و فی التثنی من
 یاتی الحکم و حدہ بفتح ای یطفر علی خیمہ قولہ ولا یرضی ان یدخل النار و فی مسلم انہ صلی الله علیه وسلم قال استی و بی الی قولہ
 تعالی بحیرل ازہب الی محمد فقل اناسر ضیک انتک لانسوگ و دی شفع لانتی حتی نیادی انیت فیقول ربیت
 اوک قال صفوی کذا فی مدد الفیاض علی شفا قاضی عیاض المعنی حدیث شریف این است کہ دوست
 یعطیک ربک فخر ظہی و بذا یہ جامعۃ لوجہ الامنۃ و انواع السعاده و ثنات لانعام فی الدنیا
 و سلم و روایت کردہ شد از بعضی آل نبی صلی الله علیه وسلم تاکہ حضرت صلی الله علیه وسلم راضی نشود کہی از است و می دوست
 باشد و معنی حدیث مسلم نیز ہمچین است المعنی حدیث شریف کا بہیہ کہ جبکہ حضرت صلی الله علیه وسلم
 و سلم راضی نہیں ہونگے دوزخ میں رہیگا القسم الاربعون فی ثبوت الشفاعۃ قال علیہ السلام من
 امتہ مرحومہ رواہ ابو داؤد کذا فی کنوز الحقائق معنی حدیث شریف این است کہ فرمود آنحضرت صلی الله
 علیہ وسلم بدرستیکہ امت من امت مرحمت یعنی رحمت کردہ شد است ترجمہ حدیث شریف کا
 بہیہ کہ فرمایا حضرت صلی الله علیه وسلم نے کہ امت میری رحمت کی ہونی ہے القسم الاحد
 الاربعون فی ثبوت الشفاعۃ و من خصائص ہذہ الامنۃ انہم یدخلون الجنة قبل سائر الامم رواہ
 الطبرانی فی الاوسط من حدیث عمر بن الخطاب مرفوعاً حرمۃ الجنة علی الانبیاء حتی ادخلوا و حرمۃ علی الامم حتی تدخلوا
 امتی انتہی کذا فی الموسب الدینیہ جلد الاول المعنی حدیث شریف این است کہ خصائص امت حضرت
 صلی الله علیه وسلم است کہ داخل میشوند در جنت پیش از ہر امت و روایت از طبرانی حدیث مرفوع از حضرت
 امیر المؤمنین عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہما کہ فرمود جنت حرام است بر انبیاء تاکہ داخل کنند امتہای خود را در
 جنت انتہی ترجمہ حدیث شریف کا بہیہ کہ روایت حضرت عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ

منہ
 ص ۵۷
 ص ۵۸
 ص ۵۹
 ص ۶۰
 ص ۶۱
 ص ۶۲

منہ
 ص ۵۷
 ص ۵۸
 ص ۵۹
 ص ۶۰
 ص ۶۱
 ص ۶۲

منہ
 ص ۵۷
 ص ۵۸
 ص ۵۹
 ص ۶۰
 ص ۶۱
 ص ۶۲

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم که شفاعت من از برای گناه کاران است که در گناه گرفتار و مخلوط اند ترجمه
 حدیث شریف کا بهی که فرمایا حضرت صلی الله علیه و سلم که شفاعت میری گناه بین
 جو گرفتارین اونکه گنهی القسم السادس والثلاثون فی ثبوت الشفاعة قال علیه السلام
 شفاعتی لاسی من حب الایمتی رواه الخطیب البغدادی کذا فی کنوز الحقائق معنی حدیث شریف
 این است که فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم که شفاعت من از برای آنست که دوست دار و اهل بیت
 ترجمه حدیث شریف کا بهی که فرمایا حضرت صلی الله علیه و سلم که شفاعت میری او
 القسم السابع والثلاثون فی ثبوت الشفاعة
 رواه مسند فردوس الایمتی کذا فی کنوز الحقائق معنی
 حدیث شریف این است که فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم که شفاعت من مباح است برای هر
 که برای آنست که هر یک از ترجمه حدیث شریف کا بهی که فرمایا حضرت صلی
 الله علیه و سلم که شفاعت میری مباح است هر شخص که بخواهد شفاعت کند برای من که بپیر
 صحابون و کاتبان یعنی پیر صحابون و کاتبان لغو بالله منه القسم الثامن والثلاثون فی ثبوت
 الشفاعة قال علیه السلام انا اول شفیع یوم القیامة رواه مسلم کذا فی کنوز الحقائق معنی حدیث
 شریف این است که فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم که اول شفاعت کننده منم در روز قیامت ترجمه
 حدیث شریف کا بهی که فرمایا حضرت صلی الله علیه و سلم که شفاعت من برای من است
 القسم التاسع والثلاثون فی ثبوت الشفاعة قوله وکسوف
 یعطیک ربک فقی علی و به آیه جامعته لوجه الکرامته و انواع السعادة و ثنات النعمان فی الدار
 و الزیادة قال ابن اسحاق یغیب بالغیب فی الدنیا و الثواب فی الآخرة و قبل لعطیه الخوض و الشفاعة و روی عن
 بعض آل البی صلی الله علیه و سلم انه قال یسئل فی القرآن ارجی منها و لا یرضی رسول الله صلی الله علیه و سلم
 ان یدخل احد من امته النار کذا فی الشفاة فی جلد اول قوله و روی عن بعض آل البی صلی الله علیه و سلم
 قال یسئل فی القرآن ارجی منها یعنی یسوف یعطیک ربک فقی رضی اخرج ابو نعیم فی العلیة من بنی

حدیث شریف
 کا بهی
 که فرمایا
 حضرت صلی
 الله علیه و سلم
 که شفاعت
 من برای
 گناه بین
 جو گرفتارین
 اونکه گنهی

حدیث شریف
 کا بهی
 که فرمایا
 حضرت صلی
 الله علیه و سلم
 که اول
 شفاعت
 کننده
 منم در
 روز
 قیامت

رضی الله عنه و فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم که شفاعت من از برای گناه کاران است که در گناه گرفتار و مخلوط اند ترجمه
 الشفاة و قوله الزیادة بالجرازی و جامعته لزیادة علی ما عطاها فی الدنیا و بعده فی سببها فی الجرایح کما قال ابو
 اسحاق یغیب بالغیب فی الدنیا قال السببه هو الفتح المصدر و بان لا یسأل فی الدنیا فی حق من یغیب فی الدنیا و یغیب
 بضم الفاء و سکون المام ای الغور باجابه الظفر باعدله و منه قوله صلی الله علیه و سلم فی دعایه لقرن من قران من
 حکم عدل من خاصه بنعلج قال بن شام غناه ظهر و غلب ظفر و احوال من فی الدنیا و سببها فی الدنیا و یغیب فی الدنیا
 یا فی الحکم و صده یفعل ای یطفر علی خصره قوله و لا یرضی ان یدخل النار فی مسلم صلی الله علیه و سلم قال فی حق من فی الدنیا
 تعالی الجبریل اذ سب الی احمد فقل اناسر ضیک انتک و لا تسو کدی شفع لایمتی حتی ینادی نیست یقول نیست
 او کما قال صفوی کذا فی مدد الفیاض علی شفاة فی عیاض المعنی حدیث شریف این است که فرمود آنحضرت
 یعطیک ربک فقی رضی آیه جامعته بر کرامت انواع سعادت و فیکونی دارین بر وجود سر و کائنات صلی الله علیه
 و سلم و روایت کرده شد از بعضی آل نبی صلی الله علیه و سلم تا که حضرت صلی الله علیه و سلم را می شنود که از دست و می برد
 باشد و معنی حدیث مسلم نیز چنین است المعنی حدیث شریف کا بهی که فرمایا حضرت صلی الله علیه
 و سلم را می بینم هونگه دوزخ بین ربیکا القسم الاربعون فی ثبوت الشفاعة قوله و یدخل من
 امته حریمه رواه ابو داود کذا فی کنوز الحقائق معنی حدیث شریف این است که فرمود آنحضرت صلی الله علیه
 علیه و سلم بد رستیکه امت من امت مرحمت یعنی رحمت کرده شد دست ترجمه حدیث شریف کا
 بهی که فرمایا حضرت صلی الله علیه و سلم که امت میری رحمت کی بودی فی القسم الاحد
 الاربعون فی ثبوت الشفاعة و من خصائص هذه الامه انهم یدخلون الجنة قبل سائر مرمر واه
 الطبرانی فی الاوسط من حدیث عمر بن الخطاب مرفوعه حرمت الجنة علی الانبیاء حتی و خبا و حرمت علی الامم حتی و خبا
 امتی انتهی کذا فی المذهب الدینی جلد الاول المعنی حدیث شریف این است که حضرت
 صلی الله علیه و سلم آنست که داخل میشوند در جنت پیش از همه امت و روایت از طبرانی حدیث مرفوعه از حضرت
 امیر المؤمنین عمر بن الخطاب رضی الله عنهما که فرمود جنت حرام است بر نبی تا که داخل کنند و نبی خود را
 جنت انتهی ترجمه حدیث شریف کا بهی که روایت از عمر بن الخطاب رضی الله عنهما

حدیث شریف
 کا بهی
 که فرمایا
 حضرت صلی
 الله علیه و سلم
 که شفاعت
 من برای
 گناه بین
 جو گرفتارین
 اونکه گنهی

حدیث شریف
 کا بهی
 که فرمایا
 حضرت صلی
 الله علیه و سلم
 که اول
 شفاعت
 کننده
 منم در
 روز
 قیامت

حدیث شریف
 کا بهی
 که فرمایا
 حضرت صلی
 الله علیه و سلم
 که امت
 میری
 رحمت
 کی بودی

حدیث شریف

[illegible]

1

[illegible]

11

سوال کیا واسطے ہیں طاعتی چیزوں میں زبردستی اور ان میں سے کسی کو ترک کرنا جائز ہے یا نہیں
جواب ہے اولاً ایمان اور دین کو ترک کرنا ایسی چیز ہے کہ اگر کسی کو دین سے قطع کر دیا جائے تو وہ کافر ہو جاتا ہے
دوسرے یہ کہ اگر کسی کو دین سے قطع کر دیا جائے تو وہ کافر ہو جاتا ہے
تیسرے یہ کہ اگر کسی کو دین سے قطع کر دیا جائے تو وہ کافر ہو جاتا ہے

14

[Faint handwritten Persian script]

ابواب صحیح - عبد اللہ شاہ ساکن رام پور قد صحت یافتی - منفقون من حرمة تطویل الشوارب حرره الفقیر
 عبد الرحمن عفی عنہ باب الجبیب مصیب واثواب عظیمہ ومن انکر فذل عن طریق الحق والصواب فیرحمہ من نور محمد
 الجبیب مصیب کتبہ حق العباد صحیح الجواب للجبیب جبر الجبیب مصیب فہو ثابت من اجاب نقد اصاب لاشک
 محمد بن الدین ابن القاری بفر حساب کتبہ محمد بالسنۃ وهو قول ابی حنیفہ رحمۃ فیہ انہا سنۃ ومن لم یفعل فہو
 محمد بن الدین حسن عفی عنہ غلیل اللہ ابن مولوی اللہ علیہ ومن انکر فوضال منی ومن انکر خوف الکفر
 اصناف لاول خطہ کتبہ محمد حمت اللہ عفی عنہ یجب التوبۃ حرره فقیر عبد الرحمن

الجبیب مصیب لانا ولہ فیہ نصیب
 منی سید حمزۃ النقوی الملوک سلطان محفلی الترمذی عفی عنہ
 غم غش الشارب سنت من خصال لفطرۃ ومن انکر فہو
 جابر وحرور عن قواعد الشرعیۃ والسنۃ حرره احقر عبد اللہ
 المنان محمد خلیل الرحمن غفا اللہ عنہ عن الدیۃ بالفضل والاحسان وان تاب قبل توبۃ حرره سید غلام محی الدین عفی عنہ

من اجاب نقد اصاب اللہ اعلم بالصواب
 حرره عبد الرحمان الی رحمۃ ربہ اشکور
 عبد الغفور صانہ اللہ عن الآفات والشرور
 ابواب صحیح وحبیب بنجیہ فیہ اللہ عفی عنہ وعن سائر السنین
 فیہ ابواب المفتقر الی بہ اللہ محمد بن ذریہ المعروف بنذر احمد خان مصطفیٰ
 وشعار بریدین سنت است وکذا شتمن تشبہ کجہ زہت ویشکوۃ سنۃ ۳۳
 حدیث عبد اللہ بن عمر رضی اللہ عنہما حرره الفقیر محمد بن ذریہ عفی عنہ وکذا یوسف بن یوسف شامی

بسمہ سبحانہ اغفار بحیۃ قصص ابواب
 از سنن بیہی و معالیم اسلام است و اللہ العباد
 بقدر فقر محمد ابو عبد الرحمن غلام وشیخ قصوی

الجبیب مصیب وانا ولہ فی الآخرۃ الغیب کتبہ محمد بن علی اللہ عنہ مسئلہ دوم
 جواب مسئلہ دوم سرس کا کہ نہ کرنا یعنی بچنا یا نہ خاص خدمت صلی اللہ علیہ وسلم کو
 جو تعلیم کی خدمت صلی اللہ علیہ وسلم نے عثمان بن حنیف کی مانند کیا کہ نہ کرنا یا نہ خدمت صلی اللہ
 علیہ وسلم کی خدمت شریفین حضرت صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا کہ تو پتہ بیکہ میں رہا کروں
 واسطے اگر چاہتا ہی تو صبر بہتر ہی تیرے واسطے کہ اوس اندھے نے خدمت شریفین میں یا رسول
 اللہ صلی اللہ علیہ وسلم میرے واسطے دعا کیجئے کہ میں ایسا ہو جاؤں حضرت صلی اللہ علیہ وسلم نے ار
 کیا اوس اندھے کو کہ اچھی طرح صبر و شوکر اور دعا مانگا اسی دعا اللہ انی اسلمک و اتوجہ الیک شیک
 محمد بنی الرحمۃ یا محمد انی التوجہ بک الی ربی فی حاجتی التقتضی الی اللہ مستغنی فی ما عدت من حاججی استغنی
 کور وایت کیا صحیح سنن جامع الترمذی وائسالی ابن ماجہ وحاکم وشیخ ابی عیاض و ابن الصبیح
 شیخ شرح مشکوۃ شریف و مولانا علی القاری حرر از حبیب شرح حسن حسین میں ثابت کیا ہے عبد اللہ بن عباس
 رضی اللہ عنہما نے لیس کا معنی یا انسان اور ابن ابی عاتم نے لیس یا محمد بن قیس نے بنی ہاشم میں کہا ہے تو
 قاضی عیاض نے بھی آخر لیس کو خطاب حضرت صلی اللہ علیہ وسلم کا ثابت کیا ہے و آیہ شریفہ لا تجعلوا
 دَعَاءَ الرَّسُولِ سَوْدًا نورا اتھار وان سپارہ میں شان حضرت صلی اللہ علیہ وسلم میں اللہ تعالیٰ نے فرمایا ہے
 کہ یا محمد صلی اللہ علیہ وسلم مت کہو بلکہ اس آداب و تقییم اور نرمی سے کہو یا رسول اللہ یا حبیب اللہ یا نبی اللہ
 یا شفیع اللہ ایسا امر ثابت ہے قرآن شریف سے مگر حرام نہیں کیونکہ مولانا علی قاری نے کہا کہ منع تھا حضرت
 کا اسم مبارک لینا مگر اذن شدہ علی اس حدیث ترمذی اور نسائی وابن ماجہ وکذا بقی سے ثابت ہے و یہ تحریر
 خدمت حضرت صلی اللہ علیہ وسلم کی حالت حیات اور بعد وفات کے کسان میں خواجہ شمس الدین عفی عنہ
 ضابطۃ الوفا و آداب التوبۃ صلی اللہ علیہ وسلم کے فتح القدر اور شرح المناکب مولانا علی قاری میں ہے
 او بیان اول آیہ لا تجعلوا کلامی قولہ تعالیٰ لا تجعلوا دَعَاءَ الرَّسُولِ سَبًّا کدَعَاءَ بَعْضِکُمْ بَعْضًا علیہ
 و مدانیہ خواندن رسول شمار امیان خود و چون بعضی اشخاص بعضی یعنی قیاس کتبہ خواندن رسول یا خواندن بیکہ
 کہ اعراض تو انید کہ دیا و جواب مسالہ تو انید نمودہ مبارکست بامداد و اجرت مست و لایم و اجرت غیر ان

بسمہ سبحانہ اغفار بحیۃ قصص ابواب

اور ساتھ ساتھ توسل انبیاء اور اولیاء کی حیات میں اُنکے یا بعد موت کے جیسا کہ آیا حصن حصین میں من کا ت
 لا ضرر ولا فلیتوضا فیحسن وضوءه ویصلی رکعتین ثم یدعو اللہم انی اسئلك واتوجه الیک
 بنبیتک محمد نبی الرحمة یا محمد انی اتوجه بک الی ربی فی حاجتی لتقضی لی اللہم فشفعه فی
 جسکے ہو کہ فی حاجت پس چاہتے کہ وضو کرے اچھی طرح اور پڑھے دو رکعت نماز پھر دعا کرے اس طرح اسی
 بار خدا یا میں سوال کرتا ہوں تجھے اور متوجہ ہوتا ہوں ساتھ تیرے یا محمد طرف رب اپنے کے بیچ اس حاجت
 اپنی کے تلافی کے ساتھ کہ اللہ تعالیٰ قبول کرے حاجت اُسکی میرے حق میں اور ملا علی قاری نے بیچ شرح
 بالہو کے ساتھ کہ اگر وہ وضو کرے اور دعا کرے تو اسکا توجہ سورج انکی طرف اللہ کے اوپر بیچ شرح الی اتوجه
 مات اللہ تعالیٰ سے حاجت کے لیے اور اسے شفاعت کے لیے اور عثمان بن حنیف رضی اللہ تعالیٰ عنہ نے کہ
 اور اس طرح دعا کرے کہ یا اللہ تعالیٰ میں نے اسکا توجہ سورج انکی طرف اللہ کے اوپر بیچ شرح الی اتوجه
 موافق طریقہ مذکورہ کے اور اس شخص نے حاجت کے لیے کیا اور مطلب اسکا برآیا اور طبرانی نے
 بیچ ہم کے عثمان بن حنیف رضی اللہ عنہ سے کہ اس نے کہا کہ فی حاجت حضرت عثمان بن عفان رضی
 اللہ تعالیٰ عنہ سے بکھتا تھا کہ کوئی صورت نہ آئے اُسکے کی غرض تھی لاچار ہو کر خدمت میں عثمان بن حنیف
 کے گیا اور صورت علاج اُسکے کی پوچھی کہا عثمان بن حنیف نے وضو کر اور سجدہ بجالا اور دو رکعت نماز پڑھ
 اور کہ اللہم انی اسئلك واتوجه الیک بنبیتک محمد صلی اللہ علیہ وسلم نبی الرحمة یا محمد
 انی اتوجه بک الی ربی لتقضی لی حاجتی اللہم فشفعه فی بعد ازاں حاجت اپنی عرض کر اُسے ہوا
 فرمائے اُنکے کے ویسا ہی کیا بعد اسکے دروازہ حضرت عثمان بن عفان رضی اللہ عنہ پر حاضر ہوا دربان
 ماتھ اسکا پکر کر خدمت حضرت عثمان رضی اللہ عنہ میں لایا امیر المومنین عثمان بن عفان رضی اللہ عنہ نے اسکو تہ
 تغیر اور خاطر داری سے فرش پر بٹھایا اور حاجت اُسکی پوچھ کر حاجت روائی کی اور نہایت لطف سے
 فرمایا بعد اسکے جو حاجت تجھ کو پڑے کہہو تاکہ روا کروں میں پس وہ آدمی خوش حال ہو کر بروی عثمان بن عفان
 سے باہر آیا اور پاس بن حنیف کے گیا اور کہا جزاک اللہ تعالیٰ خیر شاید تم نے میرے باب میں حضرت عثمان
 بن عفان رضی اللہ عنہ سے سنا کہ کہ اس طرح مجھ کو محبت اور خاطر داری سے بٹھایا اور نوازش فرمائی

اور اول اُسے کہی ایسی فرمائی تھی کہ عثمان بن حنیف نے واللہ بیٹے اُس سے کچھ نہیں کہا مگر ان رسول اللہ
 صلی اللہ علیہ وسلم کو دیکھا بیٹے کہ نابینا نزدیک حضرت کے آیا اور دعا چاہی آپ سے واسطے روشنی آنکھ اپنی
 کے حضرت صلی اللہ علیہ وسلم نے اسی طرح اسکو دعا کر کے کہ فرمایا اور اللہ تعالیٰ حاجت نے اسکو ذات
 کو چشمی سے نکال کر غایت بصارت عنایت کیا پس بیٹے بھی اسی پر قیاس کر کے کہ توسل ساتھ اسکے موجب
 قضا یا می حاجت دینی اور دنیوی کا ہی جھگو تعلیم کیا اور تو نے اپنی حاجت پائی اتھی آہی اندا تو تسل و
 استمداد بر سر نام علیہ الصلوٰۃ والسلام در حالت حیات مست اما بعد از وفات نیز آگاہ و رومی و روایات
 چنانچہ شیخ الحدیث در باب پانزدہم جذب القلوب می بخورد کہ توجہ و استمداد و توسل بالجنت علیہ الصلوٰۃ والسلام
 بعد از وفات نیز آثار و روایات جہانی و دہم کہ عثمان بن حنیف روایت می آرد کہ مدعی بود کہ اور انزو
 عثمان بن عفان حاجتی بود کہ روانی شد عثمان بن عفان رضی اللہ عنہ اصلاً بحال و نظر التفات نمی گذشت
 آن مرد حال خود را عثمان بن حنیف برد و صورت علاج آن باز جست گفت بمتوضار و وضو کن و سجدہ و آ
 دو رکعت نماز بگذار و بگو اللہم انی اسئلك واتوجه الیک بنبیتک محمد صلی اللہ علیہ وسلم نبی الرحمة یا محمد
 اتوجه بک الی ربی لتقضی حاجتی بعد ازاں حاجت خود عرض کن آن مرد برفت و بد آنچہ وی فرمودہ بود
 عمل کر بعد ازاں برادر امیر المومنین عثمان بن عفان آمد در بان پیش آمد و دست اور بگرفت بر امیر المومنین
 عثمان رضی اللہ عنہ در آوید و وی اور بار فرس خاصہ خود بنشان و حاجت پرسید ہر حاجت او بود
 روا کرد و گفت بعد ازین ہر حاجتی کہ ترا باشد بگو تا روا کنم آن مرد خوش حال از پیش امیر المومنین عثمان رضی
 اللہ عنہ برآمد و نزد عثمان بن حنیف رفت و گفت جزاک اللہ خیر تا کہ چیزی با امیر المومنین عثمان رضی اللہ عنہ
 در باب قضا می حاجت من گفتی کہ انچنین ساخت و پیش ازین بحال من اصلاً التفات نمیکرد و گفت واللہ
 من با وی بیچ نہ گفتہ بجز آنکہ رسول خدا را ویدہ بودم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ ضریری پیش وی آمد و وی
 خواست تا چشم بینا گرد و تمام آن حدیث سابق را سوق نمود پس بران قیاس نمودم کہ توسل بنبی صلی اللہ
 علیہ وسلم موجب قضا می حاجت و سبب نجاح مام است و صاحب دلیل بخیرات محمد بن سلیمان بخیر علی
 و حزب سدس می بخارد اللہم انی اسئلك واتوجه الیک بنبیک محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یا محمد انی اتوجه

بک الی بیک و انقطع لنا عند المولی العظیم یا نعم الرسول الطاهر ثلثا اللهم شفیعاً فیما بجا به عندک ثلثاً و دو
معاج الشریعت شرح و دلیل الخیرات می دارد و قد تقدم لعلنا احديث وفيه انه او صلى الله عليه وسلم
بانه بک الله عزوجل بن حنیف یعنی الله عزوجل بن کانت له عابه نقضت ثم اخبره بقصة الاثنی سماعه عند اهلانی
فقد دلیل بوزنه انه صلى الله عليه وسلم باسمه فی نحوه الازیجاست که سند المقرین سید المحبوبین شیخ شیخ
عنه عودت و غیره و در این سید علیه السلام بیکانی قدس الله سره العزیز میفرماید

حبيب الاله خذ بيدى
ما الجزى سواك مستندي

سوال عند حاول الحادث العم

[illegible]

از جناب رسالت صلی الله علیه و سلم هر چه از او شنیدیم در حدیث خود روایت کردیم که تا ما را دست
پیش از نشاء انسانیت و دانه خلقت از جوار احدیت و انبیا که در آنجا بودند و صحبت است
امیر المؤمنین عمر بن الخطاب رضی الله عنه که عذابی بدست نصیح آن کرده اند که من در حدیثی صد
آن خطبه سر برزد و از برای اعتقاد تو بر آن گفت یا ذلک انما فی حق تعالی ان تعقلوا و بعد از آن
ادعوات فرمان آمد چگونه شناختی تو محمد را صلی الله علیه و آله و سلم و هنوز جوهر و عنایتش با او حدیث بیاید
نه در آورده ام گفت خداوند اتمو میدانی روزی که مرا بیه قدرت خود پدید گردی و نفع روح حوری و کلمات
من نمودی سر برداشتم بر قوامیم عرض نوشته دیدم لا اله الا الله محمد رسول الله از آن روز نشان شد که در آن
بنه و ایست که محبوب ترین خلق است نزد تو و مغرب ترین حضرت قد صلی الله علیه و آله و سلم و در حدیث آمده که
تو او را در ده گاه من بسایه مغفرت آوردی گناه ترا بخشیدم یا آدم محمد نمی بود ترا پیدا نمی کردم و حدیثی
آمده که کلامیکه آدم صغری الله از ده گاه عزت تلقی نموده و سبب توبه و مغفرت گوشت چنانچه منقوش است که اگر
فَتَلَقَىٰ آدَمَ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ است این بود که آتی بحسب محمد و آله اخبر
گویند که چون توسل با ائمه صالحه با وجود آنکه فعل انسان است و بقصود نفسان موصوف جوانان
رحمت قبول و استجاب گردد تسبیح به پیغمبر خدا که محب و محبوب است بطریق اولی و در حدیث آمده که
الرسل عالی من الودیده سواء عند حلول الحادث الجمل و اما فی حدیثی که توسل بپیامبر
در نیابت پیامبری صلی الله علیه و سلم پیشه است از آنکه در حدیث آمده که هر چه است که می توانی
اتخذت صلی الله علیه و سلم آمده و گفته شود یا رسول الله و ما کن نامه بخالی حاجت نسبت من
اگر ایضا است خوابی و ما کنز تا چشم تو بینا گردد و اگر از غرض تو ای سیرت که آن بهتر است و در حدیث آمده که
کن یا رسول الله فرمود تا ماه مضاعف و این بر خواننده علوم اقی احسان و توبه یکبارگی یکبارگی هم
یا محمدانی التوبه یکبارگی ابی بل فی حاجتی فاما یقضی لی الامر فنفسوی ثمره فی گفته اند حدیث حسن
و بعضی نیز تصحیح آن کرده بازایات این عبارت در آخرین حدیث که نقل کردیم و حدیثی دیگر که در حدیث آمده که
افباء باب توسل و گفته اند ابی حاجت بکتب سه کائنات صلی الله علیه و سلم معیت

صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا اقال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یعنی فرمایا حضرت صلی اللہ علیہ وسلم نے کہ وہ بس تھا پس دیکھنا حضرت صلی اللہ علیہ وسلم کا خواب میں بموجب حدیث بخاری اور جامع صحیح سنن الترمذی صحیح ہے کہ شیطان بصورت حضرت صلی اللہ علیہ وسلم نہیں ہو سکتا یہی عبارت صحاح کی ہے باب من رأى النبي صلى الله عليه وسلم حدثنا عبد الله بن عيسى عن الزهري قال حدثني ابوسلمة ان ابا هريرة قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول من رآني في المنام فسيراني في الجنة ولا يمثل الشيطان بي حدثنا علي بن ابي طالب قال حدثنا عبد العزيز بن محمد قال حدثنا ثابت البناني عن ابن مسعود قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من رآني في المنام فسيراني في الجنة ولا يمثل الشيطان بي وجابر عن انس والي مالك الاصح عن ابيه والي بكرة والي جيفة هذا حديث حسن انتهى كذا في جامع سنن الترمذی قال عبد الله بن المبارك من تهاون بالادب عوقب بحوان السنن ومن تهاون بالسنن عوقب بحوان الفرائض ومن تهاون بالفرائض عوقب بحوان المعرفة انتهى كذا في كنز العباد ورق ۱۲ قلی حرره العبد المذنب المسكين محمد ترمذی الدین عفا الله عنه

استفہامی علمائے دینی | **بسم اللہ الرحمن الرحیم** | **وازمیر بلا داجر کم اللہ تعالیٰ**
 علمای دین تیسرے شعبے میں کیا فرماتے ہیں درمیان اس مسئلہ کے کہ مؤذن بروقت اذان کہنے کے جب شہادتین پڑھتا ہے اور کہا اشهد ان محمد رسول اللہ تو صلی اللہ علیہ وسلم یا رسول اللہ قرأت عینی یک یا رسول اللہ کہنا اور انگوٹھو کا چومنا اور آنکھوں پر رکھنا درست ہے یا نہ اور جو شخص کہتا ہے کہ انگوٹھو کا چومنا اور آنکھوں پر رکھنا جائز نہیں اور حدیث صحیح مرفوع سے ثابت نہیں پس یہ قول اسکا صحیح ہے یا نہ علماء دین متن شرع میں چھ میفرماتے درین مسئلہ مؤذن کہ اذان میگوید ہر گاہ در شہادتین آمد و گفت اشهد ان محمد رسول اللہ ماسع بگوید صلی اللہ علیہ وسلم یا رسول اللہ قرأت عینی یک یا رسول

۹۰
منہجہ
۹۱
منہجہ
۹۲
منہجہ
۹۳
منہجہ

اللہ صلی اللہ علیہ وسلم گفتن جائز است یا نہ و پوسہ کردن ناخن انگشت ترا و نهادن بر چشم مست یا نہ و کسیکہ می گوید کہ تقبیل ابہائین و وضع علی العینین جائز نیست کہ درین باب حدیث صحیح و مرفوع ثابت شدہ این قول صحیح است یا نہ یہ بتینوا و توحیدوار حکم اللہ تعالیٰ الجواب تحقیق اس مسئلہ کی یہ ہے کہ انگوٹھوں کا چومنا اور آنکھوں پر رکھنا وقت اذان کہنے کے جبکہ مؤذن کہے اشهد ان محمد رسول اللہ پس صلی اللہ علیہ وسلم یا رسول اللہ قرأت عینی یک یا رسول اللہ کہنا اور چومنا انگوٹھوں کا اور آنکھ پر رکھنا صحیح اور درست ہے اکثر فقہانے مستحب لکھا ہے نزدیک بعض علماء کے سنت ہے اور مخطاوی علی مرقا الفلاح میں ہے کہ حدیث مستند و یسے ثابت ہے اور فعل امیر المؤمنین ابی بکر الصدیق رضی اللہ عنہ سے ثابت کیا ہے اور مرفوع لکھا ہے اور اسوجہ سے شیخ محمد عابد سیدی مدنی رحمۃ اللہ علیہ نے طوابع الانوار محشری و المختار میں تحریر کیا ہے اور مولانا علی القاری نے موضوعات کبیر میں لکھا ہے حدیث تقبیل الابہائین و وضع علی العینین مستند و یسے سے ثابت کیا ہے اور سخاوی نے کہا ہے کہ حدیث صحیح نہیں اور مرفوع ہونا فعل امیر المؤمنین سیدنا ابی بکر الصدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ کا ثابت کیا ہے اور کہا ہے کہ پس کافی ہے کہ عمل کرنا بفعل جناب امیر المؤمنین ابی بکر الصدیق رضی اللہ عنہ کے کہ حضرت صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا ہے کہ سنت خلفاء الراشدین کی میری سنت ہے اور کہا عبد الکریم بن فصیح الدین لاہوری نے شرح اربعین میں کہ حدیث کا مرفوع ہونا حلال اور حرام میں سند ہے اور فضائل عالمین حدیث ضعیف پر عمل کرنا جائز اور افضل ہے اور یہ مسئلہ اکثر کتابوں میں ہے تفصیل رد المحتار مخطاوی علی مرقا الفلاح کنز العباد جمل احادیث طوابع الانوار شرح و المختار مضمرات صلوۃ مسعودی فتاویٰ غرائب جامع میر سید شریف خالصۃ تحقیق مفتاح الجنان خزائن الروایات جامع الرموز تفسیر روح البیان مسند فردوس ارشاد الطالبین مفتاح السعادة غریبۃ و شرح مختصر میر سید علی ہمدانی جامع التفہات شرح وقایہ شرح اربعین ص ۲۲۲ شرح الترمذی رسالۃ الضمیر فتاویٰ علامہ دیلمی صحیح بخاری موضوعات کبیر مسند ابوداؤد شرح حصین

الجواب تحقیق این سند همین است که مؤذن اذان میگوید و اشهد ان محمدا رسول الله گفت پس سماع بگوید
صلی الله علیه و آله و سلم کند هر دو ابهام یعنی انگشت نزد خود را و بر چشم نهاده اکثر فقهاء این فعل را
مستحب نوشته و بعضی سنت گفته اند و مولانا علی القاری رحمه الله الباری در موضوعات کبیر آورده است
که حدیث قبیل ابهامین و وضع علی العینین مستند دلیلی مرفوع گفته است و سخاوی لایصح گفته است از لفظ
لایصح موضوع بودن اثبات نمیکند البته ضعف پیدا میکند لکن تحریر کرده است که فعل امیر المؤمنین سیدنا ابی
الصدیق رضی الله عنه مرفوع است یعنی ثابت است پس کافی است مایات را عمل کردن بقول امیر المؤمنین
سیدنا ابی بکر الصدیق رضی الله عنه که حضرت امیر علیه السلام فرموده است بر شما این سنت من و بعد از آن
سنت خلفای الاثنی عشر است و در کتب الاثنی عشر هم سنت است و مرفوع
بودن حدیث و ابهام است که در کتب الاثنی عشر و در کتب معتبره حدیث صحیح است نقطه
عبارات کتب این است و آنچه در کتب معتبره حدیث صحیح است و در کتب معتبره حدیث صحیح است
یا رسول الله عند سماع الثانية قرء عینی بک یا رسول الله فقل اللهم تعنی بالسمع والبصر بعد وضع ظفري
الابهامین علی العینین کما فی شمع القمطانی کذا فی التفسیر روح البیان من جلد الخامس فی سورة حم السجدة
قال النبی علیه السلام من وضع ابهامیه علی عینیہ حين قال المؤذن اشهد ان محمدا رسول الله انا قائمه الی الجنة
فقل یا رسول الله کیف اضع علی عین فقال اضع ظفريک علی عینیک ولا تمده کذا فی مسند الفردوس و
اعلم انه يستحب ان يقال عند سماع الاولى من الشهادة الثانية صلی الله علیه و آله و سلم و عند سماع الثانية
منها قرء عینی بک یا رسول الله ثم يقال اللهم تعنی بالسمع والبصر بعد وضع ظفري الابهامین علی العینین فانه
صلی الله علیه و سلم قائم الی الجنة کذا فی کثر العباد انتهى کذا فی جامع الرموز فی النہاجیة و صلوة النخشب فی
الحديث من سمع اسمی فی الاذان و وضع ابهامیه علی عینیہ فاناطا لیه فی صفوف القيامة و قائمه الی الجنة
فی مقدمة الصلوة و چون نام نبی صلی الله علیه و سلم اندر و بشنود و ابهام بوسد برد و دیده بند فی قصص الانبیاء
و سبب الاسرار ان آدم اساق لقار محمد علیه الصلوة و السلام حين کان فی الجنة فاوحی الله تعالی له من صلیک
نظر فی آخر الزمان فسال الله تعالی لقائه فانظره الله تعالی وجه محمد علیه السلام فی صفاء ظفري آدم علیه السلام

شل المرأة فاذا نظر فی صفاء ظفري ابهامیه و آوی وجه محمد علیه السلام فقبل تخفیه و مسح علی عینیہ فصار عمل النبی
فاذا اخرج علیه السلام بده لقصة فقال النبی علیه السلام من سمع اسمی فی الاذان فقبل لظفر ابهامیه علی عینیہ لم تعم
ابدا انتهى کذا فی خزائن الروایات و فی کتاب العادة فی معرفة العباد چون اشهد ان محمدا رسول الله بشنود
بگوید صلی الله علیه و آله و سلم و چون دویم بار بشنود بگوید قرء عینی بک یا رسول الله و در نماز انگشت
را بر چشم باند و این دعا بگوید اللهم تعنی بالسمع والبصر فی صلوة النخشب چون مؤذن اول بار بگوید اشهد ان
محمد رسول الله تو بگوید صلی الله علیه و آله و سلم و چون بار دوم بگوید تو بگوید قرء عینی بک یا رسول الله بعد از آن
بر دو ابهام بر چشم نه بر طریق وضع نه بر سبیل دعا و این دعا بخوان اللهم تعنی بالسمع والبصر حضرت رسالت
پناه صلی الله علیه و سلم می فرماید من سمع اسمی فی الاذان و وضع ابهامیه علی عینیہ فاناطا لیه فی صفوف القيامة و
قائمه الی الجنة انتهى کذا فی کثر العباد و چون اشهد ان محمدا رسول الله بگوید سماع هر دو انگشت ابهام را بر برد
چشم بند یعنی ناخن ایشان را بر دیده بردارد و بدان ناخن نظر کند حق تعالی چهار بار کبیر و او را عفو کند و در قرآن
خوانی مسطور است که این انگشت نهادن سنت است ترک نمیتوان کرد و هر کجا بجای آر و در غرضه عرصات حضرت
رسالت پناه او را چنان حلب کند که کسی گم شده خود را بطلبد و بگوید قرء عینی بک سیدی و مولائی و یا این
گوید صدق یا رسول الله و بعضی گفته اند که سنت با آدم علیه السلام است که روزی آرزوی کرد که اگر جمال
محمد صلعم میباید می چه خوش بودی فرمان حضرت عزت شد که بر سر و ناخن خود نظر کن چون نظر نمود جمال جهان
آرامی حضرت صلی الله علیه و سلم در آن دید ناخن را بر چشم نهاد و گفت صدق یا رسول الله قرء عینی بک سیدی
و مولائی انتهى کذا فی ایشاد الطالبيين و اذا قال المؤذن اشهد ان محمدا رسول الله و لا يقول سماع صلی
الله علیه و آله و سلم و اذا قاله ثانیاً يقول السامع قرء عینی بک یا رسول الله و یضع ابهامیه علی عینیہ
و يقول اللهم تعنی بالسمع والبصر و فی الحديث من سمع اسمی فی الاذان و وضع ابهامیه علی عینیہ فاناطا لیه فی
صفوف القيامة و قائمه الی الجنة کذا فی فتاوی غرائب قال وضع الابهامین علی العینین فی الاذان عند
قول اشهد ان محمدا رسول الله سنته و قال النبی علیه السلام من سمع اسمی فی الاذان و وضع ابهامیه علی عینیہ
فاناطا لیه فی صفوف القيامة و قائمه الی الجنة انتهى کذا فی صلوة مسعودی جلد دوم عن النبی صلی الله علیه و آله

قال في المسائل المملوطة حدثنا الفقيه صديق الصدوق الصالح الاذكي
الاوفي المجتهد المجاور بالسجدة المحرام المتجر د الارضى صدر الدين سعيد تنبا
الصالح بها والدين عثمان بن على الفارسي قال لقيت الشيخ المفيد المفسر المحدث
المشهور الفضائل نور الدين الخراساني بمدينة شيراز وكنت عنده وقت الاذان
فلما سمع المؤذن يقول اشهد ان محمدا رسول الله صلى الله عليه وسلم قبل الشيخ
نور الدين رحمه الله الصلوات واليسرى والمسح بالظفرين احقان عينيه
عند كل تشهد مرة فبدا يملو ق من ناحية الانف وختم باللحاط من ناحية الصمغ
فقال سالت من فقلت فقال اني كنت افعله من غير رواية حديث ثم تركته
لما كنت في الصلاة فاستعملت في الصلاة عليه وسلم في المنام فقال لم
ترك مسح عينيك بعد فكري في الاذان ان اردت ان تبرع عيناك فعد
الى المسح او كما قال فاستيقظت ومسحت وبرت عينائي ولم يعادني مرضهما
الى الان انتهى مختصر من شرح مختصر خليل العلامة الخطاب رحمة الله
وصلى الله تعالى على خير خلقه سيدنا محمد خاتم النبيين وعلى اله وصحبه اجمعين
بمقه العبد المقتدر الى الله الشكور عبد الغفور صانه الله عن الافات والشرور
نقل مکتوب مرغوب محبوب بمع استفتای چند مسائل از جناب فیضآب جامع المعقول والمنقول
حاوی الفروع والوصول مقتدای زمان و جید الاوان محب النوادر مولانا مولوی غلام قادر
صاحب والامراتب زاد مجده و مرتبه که برای من احقر نا لائق تحریر کرده است این نوازشات
ایشان الله تعالی مقبول بارگاه خود گرداناد که از لسان فیض ترجمان خاصان حق صادر
گردیده است این است اصل مکتوب واستفتاء **نقل** اصل مکتوب بمع استفتای چند مسائل
بخدمت فاضل اجل و عارف کامل سند آرای اتقاد الشریع مولانا مولوی محمد جعفر
صاحب سلمه الله تعالی اجازت بدیه سلام سخن و دواش سخن کاشف المضمون که

مکتوب سامی اولاد بر بهره رفته از انجا که رابع حاجی احمد الدین صاحب قلم بود که در
الوقت فرمود رساله های جناب در بهره رسیده باشند مرا معلوم نیست بعد از
در بهره خواهم رفت حسب الارقام سامی استفتای نوشتم و چون که حواله بای کتب
موجود اند حاجت تکثیر دستخطهای نیست خود جناب را روشن است که بواسطه
شده اعتبار ملایان نمائده و فهم و ادراک او شان منجس و طشت مدای فقیرین است که
هرگاه مسئله بحواله کتب تحریر شد باز احتیاج تصدیق نمائده ملایان جاهلان تکثیر میشود که
فتوی بدون دستخط ما جاری نمیشود خواه خواه تعویق و تشویف در میان آرند و مختار بود نمایند

زیاده والسلام
ما قولکم معشر الخنفیه سلمه الله تعالی

در تقییل الابهائین وقت استماع و اشهد ان محمدا رسول الله در اذان مستحب است یا سنت
و در ندای انبیاء و اولیاء بلفظ یا و استمداد از انبیاء و اولیاء و استماع من زیر مع تقرب و تجل
و ترک شوارب و وضع الیدین تحت السرة در نماز احکام جمله سوالات مفصل بدین شرح بیان
شوند جزا که الله تعالی **الجواب** بعون الملک الوهاب (ترجمه شامی) مستحب
تقییل الابهائین بر وقت شنیدن اشهد ان محمدا رسول الله از مؤذن و نهادن بر دو خیمه مستحب
و عند استماع الشهادة الاولى صلى الله عليك يا رسول الله گفتن و در دوم اللهم متعني يا رب
و البصر گفتن هر کس که چنین کند صلى الله عليه وسلم او را در جنت داخل خواهد فرمود در کتاب
کثر العباد و قهستانی و در کتاب فردوس است که هر کس که چنین کند حضرت صلى الله عليه وسلم
او را داخل در صفوف جنت خواهد فرمود و در حواشی بجز که از روی است بحواله مقاصد حسنه تمام
و کمال تقریر فرموده اند جراحی ضعف این حدیث می گوید باکی ندارد چرا که تصحیح چندین
متقدمین مبنی بر علم او شان است و جرح جراحی بر بیعلمی خود ندای هم ازین جواب
معلوم شد که جائز است و در کتاب بخت الاسرار مسئله که حضرت غوث اعظم قدس
سره العزیز فرموده من استغاثت بى في كربتك كشفت عنه ومن نادى باسمي في شدة

وہ

پشتگر و اندر عسبر اقبیله قبیلہ پس گردانند مراد از بهترین قبائل عرب که قریشی اند
 تم جعلام بیوتا پشتگر و اندر ایشان اخانه خانه فجعلنی خیر هم بیوتا پس گردانند
 مراد از بهترین خانهای ایشان که خانه هاشم است فانا خیر هم نفسا پس من بهترین
 عرب ام یا بهترین او میان ام از روی ذات و خیر هم بیتا و بهترین ایشانم از روی
 خاندان است حق تر است از همه نبوت و کتاب و اینجا معلوم میشود که پیغمبر صلی الله علیه و سلم
 صاحب نسب و طایفه است و این که از حدیث هر قل معلوم میگردد و این تقیم ایشان و الزام
 ایشان است که در ایشان که از ان نازل شد و نبوت قرار یافت بر مرد
 اگر از اهل بیت نبوت نازل شد است سبب و نسب متعلق نیست چنانکه
 در قرآن مجید میفرماید و میفرماید و الله یختص برحمته
 من یشاء و الله ذو فضل عظیم و کان فضل الله علیک عظیما رواه الترمذی
 و عن ابی هریره قال قالوا گفت ابی هریره گفت صحابہ یا رسول الله متی و حیث الک النبؤ
 لی ثابت مرز نبوت و در کدام وقت نامزد گشتی قال آدم بین الروح والجسد گفت
 آنحضرت صلی الله علیه و سلم ثابت شد مرز نبوت و حال آنکه آدم میان روح و جسد بود
 یعنی خلقت آدم تمام نشده بود و روح او جسد متعلق نشده بود و کنایت از سبق تقدم
 است رواه الترمذی و عن العریاض یکسری و سکون را وضاد معجمه در آخرین سائره
 بسین مبدل و کسر رای و بیختانیه صحابی است از اهل صفه و از جمله بکائین است نازل
 شده در شان ایشان که سیه و لا علی الذین اذا اهل انوک لتحملم الا ید عن رسول الله
 میکند از پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم انه قال فی عند الله مکتوب گفت آنحضرت
 صلی الله علیه و سلم هستی که من ترخداست تعالی نوشته شده ام خاتم النبیین
 ختم کنند پیغمبران که بعد از من پیغمبری نباشد و ان آدم منجد فی طیة و بد رستی
 آدم هر آینه افتاده بود بر زمین در کل خود و سرشت خود و طینت پاره از گل و

پشتگر و اندر عسبر اقبیله قبیلہ پس گردانند مراد از بهترین قبائل عرب که قریشی اند
 تم جعلام بیوتا پشتگر و اندر ایشان اخانه خانه فجعلنی خیر هم بیوتا پس گردانند
 مراد از بهترین خانهای ایشان که خانه هاشم است فانا خیر هم نفسا پس من بهترین
 عرب ام یا بهترین او میان ام از روی ذات و خیر هم بیتا و بهترین ایشانم از روی
 خاندان است حق تر است از همه نبوت و کتاب و اینجا معلوم میشود که پیغمبر صلی الله علیه و سلم
 صاحب نسب و طایفه است و این که از حدیث هر قل معلوم میگردد و این تقیم ایشان و الزام
 ایشان است که در ایشان که از ان نازل شد و نبوت قرار یافت بر مرد
 اگر از اهل بیت نبوت نازل شد است سبب و نسب متعلق نیست چنانکه
 در قرآن مجید میفرماید و میفرماید و الله یختص برحمته
 من یشاء و الله ذو فضل عظیم و کان فضل الله علیک عظیما رواه الترمذی
 و عن ابی هریره قال قالوا گفت ابی هریره گفت صحابہ یا رسول الله متی و حیث الک النبؤ
 لی ثابت مرز نبوت و در کدام وقت نامزد گشتی قال آدم بین الروح والجسد گفت
 آنحضرت صلی الله علیه و سلم ثابت شد مرز نبوت و حال آنکه آدم میان روح و جسد بود
 یعنی خلقت آدم تمام نشده بود و روح او جسد متعلق نشده بود و کنایت از سبق تقدم
 است رواه الترمذی و عن العریاض یکسری و سکون را وضاد معجمه در آخرین سائره
 بسین مبدل و کسر رای و بیختانیه صحابی است از اهل صفه و از جمله بکائین است نازل
 شده در شان ایشان که سیه و لا علی الذین اذا اهل انوک لتحملم الا ید عن رسول الله
 میکند از پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم انه قال فی عند الله مکتوب گفت آنحضرت
 صلی الله علیه و سلم هستی که من ترخداست تعالی نوشته شده ام خاتم النبیین
 ختم کنند پیغمبران که بعد از من پیغمبری نباشد و ان آدم منجد فی طیة و بد رستی
 آدم هر آینه افتاده بود بر زمین در کل خود و سرشت خود و طینت پاره از گل و

بمعنی خلقت و حیلت نیز آید و حاصل این معنی اینست که از اینها بلفظ میآید
 من الله و الطین و در سواست کتبت نیای از کتابت یعنی نوشته شده ام من غیر طین
 آنکه آدم میان آب و گل بود و این مخلوق نشد بود اینجا میگویند که از سبق نبوت
 آنحضرت صلی الله علیه و سلم چه مراد است اگر عالم و تغیر آنی است نبوت هر نیای از کتابت
 است و اگر بالفعل است آن خود در دنیا خواهد بود و جوایش است که مراد از اینها نبوت
 او است صلی الله علیه و سلم پیش از وجود عنصری در عالم که در عالم چنانکه در عالم
 است اسم شریف او بر عرش و آسمانها و مقصور بهشت و غریبانی آن بر سینه بای و در
 و رگهای درختان جنت و جنت طوبی و برابر و بادش هم بای و درختان و بعضی از
 عرفا گفته اند که روح پیشتر روی صلی الله علیه و سلم بنی بود در عالم ارواح که تربیت
 ارواح میکرد چنانکه در عالم به جسد شریف مرزنی جسد بود و به تحقیق ثابت شده است
 خلق ارواح قبل جسد و الله اعلم و ساخر کم یا اول امری و کسر جلد است که خبر دوم
 شمار به نخست کار خود و حوۃ ابراهیم اول امرن دعای ابراهیم است علیه السلام که برسانت من
 کرده بود چنانکه کریم بر بناو البعث فیهم رسول الله الان یزالت دار و بشاره عیسی
 اول کار من خیر خوش اودن عیسی علیه السلام چنانکه در قرآن میفرماید و مبشر رسول دینی من بعد
 احمد احمد و روایاتی است بن و ضعیفی و نیز در اول کار من خواب میدن مادر من است
 که دیدم بنگامی که زائید مرا و قد خرج لها نور اضاء لها منور الشام و تحقیق بیون بدرای
 مادر من روشنایی که روشن شد مرا و از ان کوشکهای شام چنانکه در اخبار آمده است که در
 وقت زائیدن آنحضرت نوری از آینه ظاهر شد که خامهای ولایت شام نمایان گشت و گفته
 اند که این در میداری بود پس مراد بر و یاری عین است خواب میدن آمیزه پیش از ولادت
 بود که فرشته در خواب مد و گفت که میدانی که تو حامل شیده بهترین امت و پیغمبر خدا رواه
 شرح السنه و رواه احمد عن ابی امامه من قوله ساخر کم الی اخره و روایت کرده است از پیغمبر

بمعنی خلقت و حیلت نیز آید و حاصل این معنی اینست که از اینها بلفظ میآید
 من الله و الطین و در سواست کتبت نیای از کتابت یعنی نوشته شده ام من غیر طین
 آنکه آدم میان آب و گل بود و این مخلوق نشد بود اینجا میگویند که از سبق نبوت
 آنحضرت صلی الله علیه و سلم چه مراد است اگر عالم و تغیر آنی است نبوت هر نیای از کتابت
 است و اگر بالفعل است آن خود در دنیا خواهد بود و جوایش است که مراد از اینها نبوت
 او است صلی الله علیه و سلم پیش از وجود عنصری در عالم که در عالم چنانکه در عالم
 است اسم شریف او بر عرش و آسمانها و مقصور بهشت و غریبانی آن بر سینه بای و در
 و رگهای درختان جنت و جنت طوبی و برابر و بادش هم بای و درختان و بعضی از
 عرفا گفته اند که روح پیشتر روی صلی الله علیه و سلم بنی بود در عالم ارواح که تربیت
 ارواح میکرد چنانکه در عالم به جسد شریف مرزنی جسد بود و به تحقیق ثابت شده است
 خلق ارواح قبل جسد و الله اعلم و ساخر کم یا اول امری و کسر جلد است که خبر دوم
 شمار به نخست کار خود و حوۃ ابراهیم اول امرن دعای ابراهیم است علیه السلام که برسانت من
 کرده بود چنانکه کریم بر بناو البعث فیهم رسول الله الان یزالت دار و بشاره عیسی
 اول کار من خیر خوش اودن عیسی علیه السلام چنانکه در قرآن میفرماید و مبشر رسول دینی من بعد
 احمد احمد و روایاتی است بن و ضعیفی و نیز در اول کار من خواب میدن مادر من است
 که دیدم بنگامی که زائید مرا و قد خرج لها نور اضاء لها منور الشام و تحقیق بیون بدرای
 مادر من روشنایی که روشن شد مرا و از ان کوشکهای شام چنانکه در اخبار آمده است که در
 وقت زائیدن آنحضرت نوری از آینه ظاهر شد که خامهای ولایت شام نمایان گشت و گفته
 اند که این در میداری بود پس مراد بر و یاری عین است خواب میدن آمیزه پیش از ولادت
 بود که فرشته در خواب مد و گفت که میدانی که تو حامل شیده بهترین امت و پیغمبر خدا رواه
 شرح السنه و رواه احمد عن ابی امامه من قوله ساخر کم الی اخره و روایت کرده است از پیغمبر

امام احمد زانی نامہ از قول وی ساجز کم تا آخر حدیث را کہ در شرح السنۃ از عریاض بن ساریہ روایت کردہ است نکرده انتہی کنانی الشیخ شرح الشکوۃ جلد الرابع ترجمہ تخریج کی ترمذی سے مطلب ابن ابی ووائعہ سے کہ حضرت عباس کچھ مذمت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کی کنارے سنکر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کی خدمت میں آئے سو حضرت منہ پر ہاتھ پڑے اور فرمایا کہ میں کون ہوں لوگوں نے عرض کیا کہ آپ رسول اللہ علیہ السلام ہیں آپ نے فرمایا کہ میں محمد بن عبد اللہ بن عبد المطلب ہوں تحقیق اللہ تعالیٰ نے خلقت کو پیدا فرمایا اور بہترین خلق سے میرے کو بنایا پھر دو گروہ کئے سو مجھ کو بہترین گروہ میں رکھا پھر ہاں تک کہ میرے کو رسول اللہ بنایا پھر گھرانے گھرانے جدے کئے سو مجھ کو خلیل اللہ بنایا اور ذاتی شرافت بھی عطا فرمائی ہے کہ ترمذی نے یہ حدیث سن ہے تخریج کی ترمذی ہی نے عباس بن عبد المطلب سے کہا عبد المطلب کا میں نے یا رسول اللہ کہ قریش میں بھی ہوئی ایمین اپنے حسب نسب کا ذکر کرے تھے سو آپ کی ایسی مثال انھوں نے بیان کی کہ جیسے ایک درخت کھجور کا گھر کے کوڑھ جمع کئے ہوئے پر نکل آئے پس فرمایا یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے کہ اللہ تعالیٰ نے تمام مخلوقات کو پیدا فرمایا اور میں چھانیٹن مجھے کو اعلیٰ گروہ میں رکھا پھر کنبے چھانٹے اور مجھ کو افضل کہیں میں رکھا پھر گھرانے چھانٹے اور مجھے کو برگزیدہ گھرانے میں پیدا کیا سو میں بہتر ہوں سب سے باعتبار اپنی ذات کے ہی اور گھر کے ہی۔ کہا ترمذی نے یہ حدیث حسن ہے اور تخریج کی دلائل میں بھی ہے انس رضی اللہ عنہ سے کہا خطبہ پڑھا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے اور فرمایا کہ میں محمد بن عبد اللہ بن عبد المطلب بن ہاشم بن عبد مناف بن مقس بن کلاب مرہ بن کعب بن لوی بن غالب فہر بن مالک بن انصیب بن کنانہ بن خزیمہ بن مدرکہ بن ابیاس بن معر بن نزار اور جبکہ آدمی فرمے ہوئے ہیں اللہ تعالیٰ

صحیحہ
طہانی عبد اللہ
خانہ کتب
بکراچی
۱۰۸

نے مجھے کو افضل فرمایا میں رکھا سو پیدا ہوا میں آپ اپنے سے اور مجھ کو ہدایت کی ہے حقیقی نے فرمایا میں چھو اور زیادہ آدم سے میرے میں آپ کے گھرانے میں بھی نکاح سے ہے نذرنا کے سو میں بہتر ہوں ہی است سے ہی اور مجھ کو سب سے بہتر اللہ پاک برتر زیادہ جاننے والا ہے اور وہی کامل کامل ہے اور وہی ہے میرا جسنے و ابوہریرہ سے کہ میں دریافت کیا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کہ کب بنی ہوئے فرمایا جب کہ آدم درمیان روح اور جسد کے تھے یعنی آدم کے روح کو جسد سے جدا تھا یہ الفاظ احمد کی روایت کے ہیں و بخاری نے اپنی تاریخ میں اس کی روایت کی اور ابو نعیم بھی اس کو اپنے تاریخ میں لائے اور حاکم نے اس کے تصحیح کے اور اصحاب میں یہ کہہ رکھا کہ اس کی سند قوی ہے اور علامہ حافظ بن جب جہاں نے طائف میں لکھا کہ بعضوں نے میسرہ کے حدیث میں لفظ کنت کی جگہ تبت لکھا ہے کیا ہے یعنی کب حاصل اور ثابت ہوئے نبوت اور کچھ کتب کتابت سے کئے کہ نہیں انتہی میں کہتا ہوں اسے ہی کہ کو ابو عمر و اسمعیل بن نجید کے حدیث کے نکرہ میں روایت ملی ہے اور اسکی سند میسرہ تک ہے کہ جب آپ بنی فرمایا کہ لکھا گیا میں احوال میں کہ آدم روح اور جسد میں تھے اور ابوہریرہ سے روایت ہے کہ آپ کو نبوت کب واجب ہوئی یعنی کب نبوت حاصل ہوئی فرمایا جب کہ آدم درمیان روح اور جسد کے تھے روایت کیا اس کو ترمذی نے اور کچھ حدیث حسن ہے اور روایت ہے سے جو عامر بن شہرہل کو فی تابعی سے کہ جبکہ نبوت ہوئے کہہا کہ آنحضرت کی خدمت میں ایک شخص آیا شاید کہ عمر رضی اللہ عنہ تھے اور کہ پوچھا کہ یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم آپ پاک بنی ہوئے میں آپ نے فرمایا کہ جب آدم درمیان روح اور بدن کے تھا اور وہی وقت مجھے کے میناں لیا گیا اور ابو نعیم جو صنابھی سے روایت لکھا ہے او میں یہ ہے کہ حضرت رضی اللہ عنہ

صحیحہ
طہانی عبد اللہ
خانہ کتب
بکراچی
۱۰۹

البيان نيز سجين حكم دارد و فرمود صلى الله عليه وسلم چون گورستان بدينيد بگويد السلام عليكم اهل
الديار من المؤمنين والمسلمين وانا انشاء الله بكم لاحقون لنسال الله لنا ولكم العافية وترندى از
ابن عباس رضى الله عنهما روايت مى آرد كه گذشت بغير خدا صلى الله عليه وسلم يقبورى كه در مدنيه
بودند پس روى مبارك بجانب آنها آورد و گفت السلام عليكم يا اهل القبور بغير الله لنا ولكم انتم باقى
و نحن بالاشرف و سلم از عايشه رضى الله عنها آورده كه آنحضرت صلى الله عليه وسلم در آخر شب انقضت
شعبان باقى پديد آمد و گفت السلام عليكم دار قوم مؤمنين و اياكم ما توعدون غدا موبتلون و
انا انشاء الله بكم لاحقون و نيز آمده السلام على اهل الديار من المؤمنين والمسلمين ويرحم الله المستقيمين
و انما اول ما نزل من الوحي و نزلت في يوم الاثنين و نزلت في يوم الاثنين و نزلت في يوم الاثنين و نزلت في يوم الاثنين
بار و مودون و نزلت في يوم الاثنين و نزلت في يوم الاثنين و نزلت في يوم الاثنين و نزلت في يوم الاثنين
قوله قال صلى الله عليه وسلم في يوم الاثنين و نزلت في يوم الاثنين و نزلت في يوم الاثنين و نزلت في يوم الاثنين
فدخل في حجرى سألت ما روى عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال عليه السلام اذا مررت بقبر
امى فيقول جبريل عليه السلام قال الله تعالى اترى يا جبريل نبي قتل حتى احيى لك فقلت بلى فقال
ونظرت الى قبر اى فخرجت من قبر يا فقال يا اولى انت رسول الله وانا اشهد ان لا اله الا الله وحده
لا شريك له و اشهد ان محمدا عبده ورسوله ثم ماتت انتى كذا فى فروز شامى الباب الاول فى بيان
انه يحرم التكلم فى احد من اصول النبى صلى الله عليه وسلم بالابليق - اخرج ابو على ابن شاذان
فيما رواه الحبيب الطبري والبرقي مسنده عن ابن عباس رضى الله عنهما قال دخلنا مع من قتل على صفية
بنت عبد المطالب فعملوا فيها خرون و يذكرون الجاهلية فقالت صفية من رسول الله صلى الله عليه وسلم
فقالوا منبت النخل او الشجرة فى الارض الكلبا بكم الكاف والقصر الكناسته فذكرت ذلك صفية لرسول
الله صلى الله عليه وسلم ففصبت امر اياها فنادى فى الناس فقام على المنبر فقال ايها الناس من انا قالوا
انت رسول الله قال انبىوتى قالوا نعم بن عبد الله بن عبد المطالب قال فما بال اقوام يذبحون اصلي فوالله
انى لا اقبلهم احدا و خبرهم و نفعاروا و الحافظ السيوطى فى مسالك الشفا رحمة الله تعالى و رويته و اخرج الحاكم

عن ربيعة بن الحارث قال بلغ النبى صلى الله عليه وسلم ان قمارا من قمارى انما نزل بكى كذا
نسبت فى كناسته فكتب رسول الله صلى الله عليه وسلم وقال ان الله خلق الخلق فى اربعة فئات
فجعلنى فى خير الفئتين ثم جعلهم قبائل فجعلنى فى خيرهم قريشا ثم جعلهم قريشا ثم جعلهم قريشا
قال انا خيركم قبيلة و خيركم بيتا و رويته و اخرت ابن عيسى فى كتابه عن ابن عباس رضى الله
عنه قال كان عدنان و معد و ربيعة و نضر و قحطية و اسد على ما اهلهم فلما اكرمهم بنو هاشم
ابن سعد فى الطبقات من مرسل عبد الله بن خالد قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تبيعوا
فانه كان قد اسلم و رواه السهيلي مسندا و اخره ابو بكر محمد بن خلف المروزي عن ابي بكر الصديق
بن داود بن عيسى المروزي بسنده عن سعد بن ابى وقاص عن عبد الرحمن بن ابى بكر الصديق عن ابي
عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لا تسبوا ربيعة ولا مضر فانها كانتا مسلمين او قال العلامة
الخطاوى الذى ينبغي اعتقاده و حفظه الوالدين الكراميين من الكفرة و ان الله تعالى اوتى كتابا
صلى الله عليه وسلم قال ولا ينبغي ذكر هذه المسئلة الا مع مزيد الادب انتهى و رويته و رويته
قلت واستعمال الامتناع فى الوجوب و عدمه فى الحرمة مشكك او سلم القاضى يوكبر بن محمد
الله المالكىة عن رجل قال ان ابا النبى صلى الله عليه وسلم فى النار فاجاب عن ذلك فكون قوما
من الذين يؤذون الله ورسوله لعنهم الله فى الدنيا و الاخرى قال و رويته و رويته
ان يقال عن ابيه انه فى النار ولا ينبغي على كل لغوى ان يفتى بالاب يفتى على ابي رسول الله
تعالى هللة ابيكم ابراهيم الى غير ذلك و روى فى شرح الموطا للبخارى رحمه الله تعالى و رويته
صلى الله عليه وسلم و لو فعل مباح مستند لا يقول النبى صلى الله عليه وسلم ما روى عن كرم الله وجهه
يتزوج ابنة ابى جهل انما فاطمة البتة سنى و انى لا احرم ما حل الله و لكن والله لا يجمع بنته رسول الله
وابنته و الله عند رجل ابدان جعل حكمها فى ذلك حكمه لانه يجوز ان تؤذى مباح قال على ذكره فاستبر
يا ولى الابصار و اخره ابن عساكر فى تاريخه من طريق يحيى بن عبد الملك بن ابى خزيمة عن شاذان بن
وكان عالما امر بن عبد العزيز رضى الله عنه قال كان رجل من كتاب الله ما نزلت عندهما من جوار

على كورة الشام وكان ابو ديزن بالمناينة فبلغ ذلك عمر بن عبد العزيز فقال ما حملك على ان تستعمل على
كورة من كور المسلمين من كان ابو ديزن بالمناينة فقال اهلح الشاير المؤمنين وما على من كان ابو
كان ابو البقي على الله عليه وسلم مشركا فقال عمر الخ ثم سكت ثم رفع راسه فقال اقطع لسانه اقطع يده
ورجله اضر بعتقه ثم قال لا اتي شيئا باقيت وسل الامام شرف الدين المناوي نفعا الله به عن والدي
فبني على الله عليه وسلم فزجر السائل بعبارة شديدة قاله في مسالك الخفاء وقال شيخ الاسلام نجم الدين
الغزالي في ماله والشافعي وعلماء كرام قالوا هذا الخذر من ذكر الالدين الكركيين بما فيه نقص فان ذلك
ابو دى بنى على الله عليه وسلم لا تؤذوا الاحياء بسب الاموات ولا ريب
ان اذاه على الله عليه وسلم انتهى وقال الامام موفق الدين بن قدامة
الجعفي في المقنع من قد ذم ام النبي صلى الله عليه وسلم قتل مسلما كان او كافرا وفي حديث مسلم لا تسبوا الاحياء
بسب الاموات تجرم جزا ان يقال ان ابو النبي صلى الله عليه وسلم في النار وقال السهيلي رحمه الله
تعالى في الروع اجد ايراد حديث مسلم وليس هناك ان تقول ذلك في ابو النبي صلى الله عليه وسلم لقوله لا تؤذوا
الاحياء بسب الاموات وقال الله تعالى ان الذين يؤذون الله ورسوله لعنهم الله الالهة زور
في الجورة الثمينة للشيخ حسين المالكى رحمه الله تعالى عن النبي صلى الله عليه وسلم من اذى شعرة منى فقد
اذا من اذاني فقد اذى الله تعالى وحينئذ فمن سب احدا من ابويه الكركيين فقد اذاه صلى الله عليه وسلم
بالذين ومن اذاه كان ملعونا كما نطق به القرآن العظيم انتهى وقال البيهقي في شعب الایمان ان خبر ابو الحسن
بن بشر حدثنا ابو جعفر الرازي حدثنا يحيى بن جعفر حدثنا زيد بن الحباب حدثنا الحسن بن معاذ حدثنا عبد الله
بن فرید عن طلح بن عمار عن النبي صلى الله عليه وسلم سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لو ادرت الذي
واحد ما دانا في صلاة العشاء وقد قرأت فيها بافاحته الكتاب تنادي يا محمد لا جنة اليك هكذا وجدته
في مسالك الخفاء بالنسخة التي بيدي فحتمل انه تحريف من الناسخ وان الاصل ينادى لا جنة بالجنة و
خبر المغر والمذكر عام الى الاحد ويحتمل انه صلى الله عليه وسلم خص الامم بالذكر انما هو المزيها على الاب
القول تعالى ووصينا الانسان بوالديه احسانا ثم بين مزية الام على الاب بقوله حماته امه وهنا

الآية فانظر الى عظيم بره صلى الله عليه وسلم الذي اوفيه الشارقة في ايها النور باطل او كاذب
قال عليه الصلوة والسلام ذلك روي يده قول سيدي عبد الوهاب الشعراني عن سيدي الشيخ
محي الدين قدس سرهما اعلم انه ينبغي لكل مؤمن براجاده وابائه المسلمين من ادم الى يومنا هذا
ولقد اعترت مرة عن ابنينا ادم عليه الصلوة والسلام وامرت الصالحين بذلك فوجدنا جوابه في
التي فيها ادم عليه السلام قد تحت تلك الليلة وعرجت ملائكة لبعضهم من تحت كعالي ورايت
كذلك وعلقونا بالترحيب والتسهيل الى ان بهتنا منهم وذلبننا من كثرتهم على علمنا ابنينا ادم عليه
تلك الليلة وذلك لان رحم ادم عليه السلام مقطوعة عند اكثر الناس قال وقد منى من تحت
وصلت بسببي ايضا وكان ذلك عن توفيق الهى لم ار لاحد في ذلك قدما شي عليه قال تحت
غير موضع من القرآن يا بني ادم يا بني ادم الا ليذكر تعالى يا بني عليه الصلوة والسلام
ومع ذلك فلم ينبه هذه الالبوة ولا اللوفاء بحقهما وما شبه هذه الذكرى من الله تعالى بقوله يا بني
ياخت هارون وابن زمر هارون من مريم انتهى را قول لا ينبغي ان يذلل المرء ليس بكثير على ذلك
بالله تعالى الكبير فانه قد بين الله تعالى بذلك على من هو ادنى منه علما وعرفانا ذلك نفس شديوية
من ايشا كيف وقد اشنى عليه اعيان علماء الشريعة وابل اللغة كالامام الفخر الرازي رحمه الله
في ايها الناس صم لنفسك اياك والخص في هذا المقام فان مسالكه مزال الا قد فان بت نفسك
عليك من النصوص القاطعة الساطعة الناصعة الجامعة الجامعة فالزم ما من ملة فطلب بركة
الصمت فان العلماء رحمهم الله تعالى عدوه من حسن الادب وامدى والست واخذوا من الحكمة
بما فيه نقص فانه يروى الى النبي صلى الله عليه وسلم والعرف جازبانه اذ ذكره الشخص بانقصه ووكا
وصفا قاطبا به تاؤدى ولده بذكر ذلك كيف وقد روى ابن منده وغيره عن ابى مريم عيسى بن عذرة
جاءت سبعة بنت الى لهب ابى النبي صلى الله عليه وسلم فقالت يا رسول الله ان الناس يقولون
انت بنت حطب النار فقام رسول الله صلى الله عليه وسلم وبوق مضرب فقال يا بني ادم فوفى
في قرأتى ومن اذاني فقد اذى الله انتهى فلا يجب ان يتعلم عليه الصلوة والسلام فيقول

كفر او حدا على اختلاف المذاهب وبالحجلة فلا ينبغي ذكر هذه المسئلة الا مع حسن الاعتقاد و مزيل الارب
وليس من المسائل التي يضر جهلها او يسال عنها في القبر او في الموقف واما ان ذكرت مع سوادب
او فساد اعتقاد فلا شبهة في حصول الضرر حفظنا الله تعالى بمنه وفضله وروفي الحديث الشريف
خصلتان ليس فوتهما من الخير شي حسن لظن بالله حسن الظن بعباد الله وخصلتان ليس فوتهما من الشر
شي سوء الظن بالله وسوء الظن بعباد الله وقال الله تعالى فمن يعمل مثقال ذرة خيرا يره و
من يعمل مثقال ذرة شرا يره لان ثلاث حسن الظن اوضده وصف قلبي لا دخل له في العمل
وقلت بل ادخل عظيم في العمل بل عمل القلب اقوى الاعمال لان الايمان الذي هو اساس كل عمل محله
القلب لا يدخل الا في القلب ولا في غيره لان القلب هو مركز اعمال القلوب فلو لا ان له وجودا نفسيا
معتادا لما قال الله تعالى ومن يتق الله يجعل له مخرجا من كل هم ولا يلقه في مضيق ولا يلقه في مضيق ولا يلقه في مضيق
ان الكلام في الغوا واما ما قيل من اللسان على النوا و ليل لا يظهر ان اعمال الجوارح منوطة و
مرتبة على اعمال القلوب ورويتها ملازم كل من جهة انه لا ياتي في الوجود الخارجي عمل الاختيارى الا
بسبق عمل انفسى والله اعلم **الباب الثاني** في بيان الاجوبة عما ورد في حقها وقد تقرر انه يحرم
قطعا ان يقال ان الابوين الشرعيين في النار وتحرران بهذا القول لفيض الى الطرد عن رحمة الله
تعالى وروايت من الاحاديث في ذلك وهي حديث انه صلى الله عليه وسلم قال ليت شعري ما فعل الوابى
فنزلت ولا تسأل عن اصحاب الجحيم وحديث انه استغفر لامة فضر ب جبريل في صدره وقال لا تستغفر
لمن مات مشركا وحديث انه نزل فيهما ما كان للبنى والذين آمنوا ان يستغفروا للمشركين وحديث انه
قال لا بنى مليكة اكما في النار فشق عليهما فدها بها فقال ان اى مع اكما وحديث انه استاذن في
الاستغفار لامة فلم يؤذن له وحديث ابى وابوك في النار فلم يعلم في ترك اعتماده مجال كبير فذهب
جماعة الى انها كما منوثة كما اباها بذلك عن الاحاديث الواردة في اطفال المشركين انهم في
النار وقالوا النسخ لاحاديث اطفال المشركين قوله تعالى ولا تزنم ولا ترم و زل اخرى
ولا احاديث الابوين قوله تعالى وما كنا معذبين حتى نبعث مرسل ولا افاده في مسالك الخفاء

روى
نفيحت
الخطي
الار
الار

روى قد اشار الى رجائه الامام الفخر الرازى رحمه الله تعالى كما ستعرفه ان يروى في انما السيو على
الله سعيه في المقامة السندية حيث قال قد واقفت عليها باسرها و باغتت في جميعها و
فانك قد ما بين ضعيف ومعلول اجمع منها منسوخ باور من القول وقال في رسالتين
المذكورتين فانظر الى هذه الاسرار المودعة في نظم القرآن والمناسبات المبتهمة في ترتيب
الفرقان من كون الجملين في الفريقين مقترنتين في آية واحدة متعاقبتين متساويتين في نظم
البليغ وقال ولم يصح في ام البنى صلى الله عليه وسلم سوى حديث انه استاذن في الاستغفار
فلم يؤذن له ولم يصح في ابيه الاحديث مسلم فامة على ما سياتى فيه انتهى بقوله والجميع منسوخ
منسوخ النسخ في اللغة الازالة وفي الشرع بيان انتهاء الحكم السابق فموت من باب منسوخ
الكلف بهاد وجيند لا يظهر بذلك الكلام روقد يقال ان النص يكون نافذا قبل وفاته
والاعتقاد اخرج في المقصود من النص فمن ترك الصلاة لا يكفر ومن تركها لا يكفر وقد ثبت
الصلاة ليللا وابتدأوها من الظاهر فالاعتقاد سبق العمل بهذا كله في علم الامول وكن قول
بمثله ههنا بعيد وكذلك الحمل على النسخ اللغوى خفى فاولى ان يقال ان ما عمن من اخبار
في جيز الضعف والضعيف كله انما يجوز العمل به بشروط ذكرت في المد رقتا وحواشيه
في آداب الوضوء وما ظن صحته من هذه الاخبار فالآية الكريمة واشتات كفى في منعه لا يقر
آخر اذا تعارض نصان واحدهما اقوى فالانخذ بالاقوى منها و بالحجلة فاحاديث نه باب منسوخ
فيما لا يبق ساقطة الاعتبار كما حققه شيخنا السيد يوسف الفزى فغنى الله تعالى عن ان كانت
الاستدلال على النسخ بالآية المذكورة ونحوها انما ياتي على نهيب الشاعر على نهيب ما تريد
وقلت ستعرف الجواب عنه في الباب الثالث ان شاء الله تعالى واما لقوى ما رداه كما ستقف
عليه ما في مسالك الخفاء من رواية الحاكم وصحة عن ابن مسعود رضي الله عنه حين سئل عن الله عليه
وسلم عن ابويه فقال ما سالتهم اني قبيطين فيهما واني لتمام يوم من مقام محمود وقد احدث
ذكره مجمع من الحفاظ واقروه بل استندوا به على نجا الابوين الكريمين كالامام الحسين والامام

السيوطي والامام الشيرازي رحمهم الله تعالى وقد تقرر في علم المصطلح ان الحديث الصحيح اذا عارضه دليل
 آخر هو ارجح منه وجب تقديم ذلك الدليل كما افاده استاذنا العلامة لمحقق السيد يوسف الغزفي
 في حاشيته رسالته في علم المصطلح حفظه الله تعالى بان العلم بتأخر احدهما من المرحلات يسمى بالتأخر
 بالنسخ وهو المحمول به يسمى بالمقدم بالنسخ فان لم يدرك من المتقدم من عين المتأخر فالعمل على
 ارجحهما قلنا وسندنا بكثرة الرواة او قوة صفاتهم التي لها دخل في الرجحان فان لم يوجد مرجح وجب
 التوقف حتى يظهر مرجح انتهى ودليل المتأخر هنا ظهر من الخمس في رتبة النها كيف والحديث
 صحيح في انما على النبي صلى الله عليه وآله وسلم والديه عند قيامه المقام المحمود يوم يجزيه الرب
 الجليل ما وعد به ويخاطبه من قبل الله عز وجل واشتد في حق الله عز وجل في سبل السلام في حكم آباء
 سيد الانام رواه الحديث في غير ذلك من الامور التي لا تليق بالانبياء ولا بالتسليم عن اصحاب الجحيم
 فهو مردود من اربعة اوجه واحد بان جهة السند فانه لم يخرج في شيء من كتب الحديث المعتمدة وانما
 ذكر في بعض التفاسير بسند منقطع لا ينجح به ولا يجوز عليه وقد تقرر في علم الحديث ان سبب النزول
 حكمه حكم الحديث المرفوع لا يقبل منه الا الصحيح متصل الاسناد لا ضعيف ولا منقطع وهذا السبب لا
 يعرف له في الدنيا اسناد صحيح انتهى لتبليغ زيادة قلت وشرط الحديث الصحيح هو ما اشار اليه شيخنا علامة
 الوجود السيد يوسف الغزفي حفظه الله تعالى في منظومته في علم المصطلح بقوله منها الصحيح وهو ما قد
 اتصل سنده ولم يشك اوله من يرويه عدل خالط عن مثله به معتد في ضبطه وعدله به انتهى الوجه
 الثاني قد صح في ابي طالب انه ابوان اهل النار عذابا لقربته منه صلى الله عليه وسلم وبره به مع
 امتداد عمره واقتناعه عن طاعته وامره فلو كان والده كما زعم كان اولى بهذه المزية من ابني طالب
 لان اكرامه تعالى في والديه صلى الله عليه وسلم اسره واقر عينيه لكونهما اشهدا من ابي طالب
 قراوا الكهبا واوتوا بشرا فاعلموا ان النبيين بهما انما في آية هذا الاية من له ادنى ذوق
 يعلم الوجه الثالث من جهة البلاغة واسرار البيان كما افاده في امساك ذلك ان الآيات
 من قبل هذه الآية ومن بعدها كلها في اليهود ومن قوله تعالى يا بني اسرائيل اذكروا نعمتي

انتي نعمت عليك الاتيين قتيبين ان المراد باصحاب الجحيم كفار اهل الكتاب وقد ورد ذلك منه
 به في الاثر اخرج عبد بن حميد وابن جرير وابن المنذر في تفسيرهم عن جابر قال من اول البقرة
 اربع آيات في نعمت المؤمنين وآياتان في نعمت الكافرين ونماث عشرة آية في نعمت المؤمنين
 ومن اربعين آية الى عشرين ومائة في بني اسرائيل قال السيوطي اسناده صحيح وهو ما يروي ذلك ان
 السورة مدنية واكثر ما خوطب فيها لليهود وانتهى (رواه الاستيعاد) على الاولين في التفسير المبين
 ولم يصدر به في النوار التنزيل (رواه) قال العلامة ابو السعود رحمه الله تعالى وجملة على النبي صلى الله عليه وآله وسلم
 عليه وسلم عن السؤال عن حال ابويه مما لا يساعده النظم الكريم انتهى (الوجه الرابع) فالله لا يوصل
 الاشاعة والماتريديته الا في ذكر بار ويريح ما قلناه من حيث المناسبة ما ذكره في امساك و
 المقامة السندية ان الجحيم اسم لما عظم من النار كما هو مقتضى اللغة والاشارة فقد اخرج ابن ابي ناتم
 عن ابي مالك احد التابعين في قوله تعالى ولا تستألفوا الذين كفروا منكم قال الجحيم ما عظم من
 النار واخرج ابن جرير وابن المنذر في قوله تعالى لها سبعة ابواب قال اولها جهنم ثم نهي
 ثم الحطيم ثم السعير ثم سقر ثم الجحيم ثم الهاوية قال والجحيم فيها ابواب انتهى فيا ايها الزاجر لنفس المستعبد
 للجواب عند حلوله في رسمه اما كان لك ما ملونه سبيل ناج اما سمعت كلام الآئمة الذين كل منهم
 لوزن بالجمال فهو عليها راجح كلا والله ان الجحيم لا يليق الا بمن عظم كفره وعاد عن علمه وتبين
 استدراجه الله للنبي صلى الله عليه وسلم او كذبه فيما جاز به من الآيات والكتاب المبين بيت
 جوابا به تنجو اعتمادا فوريا لعن عمل اسلفت لا غير تسأل به انتهى كذا في سبل السلام فان قلت بقيت
 عقدة واحدة وهي بالنسب الى الفقه الكبير من قوله والدار رسول الله صلى الله عليه وسلم ما على الكفر
 والوطالب عمه مات كافرا فاحلل لنا هذه العقدة قلت مستعينا بالله تعالى بهذه العبارة مشتملة على
 جملتين ولكل منهما حكم مستقل عقلا ونقل بلايين غير اننا نقصر على شرح العبارة الاولى لحفاها
 دون العبارة الثانية لظهور معناها فنقول قوله ما على الكفر الخ قال شيخ مشايخنا العلامة الخطاوي
 معزى بالعلامة ابن حجر المكي نور الله مضجعهما معناه انهما ما في زمن الكفر وليس معناه انهما ما بالكفر

فوجب لها الجنة عند أبي حنيفة رحمه الله وغيره وقال ان قلت كيف يقال انها ماتا على الكفر وانها
 في الجنة وذلك امر عجيب قلت ذلك ككس ما يقال ان فرعون مات على الايمان وانه من اهل النار
 لحدوث ايمانه حال البأس قال الله تعالى فلعنك ينفعهم ايمانهم لما سألوا يا اسئد ورسال
 فالجواب من على الفاري صنع رسالته في الامر المذكور وصدده بالمنقول عن الفقه الاكبر ولم يدر ان المراد
 بالكفر فيه الكفر بما لا يشرع في الكفر بالشرع كما عرفت واتي باخبار آحاد في الامر المذكور مع انها قابلة للتأويل
 على ان العمل باصول الفقه اولى من العمل باخبار الاحاد فلعن البرودت اثر في راسه فاختل عقله
 انتهى كلامه مستحسن لا يقل من قول من قال ان الكفر بالشرع هو في غير هذا الموضع من الرسالة المذكورة بانه
 ليس ذلك ككفر من كثر ما لا يشرع به بالكفر الذي لا يفتق الا بعد دعوة الرسول رقت ولو ضمه ما ياتي
 عن ابن الهمام ان اللاتي الطاهرة والسيئة قبل دعوته وروى عن جاز من طلاق الشئ على ما يؤول اليه
 انتهى وقوله لانها انما بالحق يستحق لك في الباب الذي بعده ان شاء الله تعالى واما قوله انها ماتا على
 الشرك في العبادة ففيه نظر لانه لم يرد فيها نقل بذلك فمن اين لنا انها كانا يعبدان الاصنام
 كغيرهما بل ذكر العلامة الزرقاني في شرح المواهب معزيا للعلامة لمحقق السنوسي والثماني في محشي
 الشفاعة لم يثبت لوالديه شرك وكما مسلمين كسائر اصوله صلى الله عليه وسلم لانه عليه الصلوة والسلام
 انتقل من اصحاب الكعبة الى الارحام الطاهرة ولا يكون ذلك الا مع الايمان بالله تعالى واما قوله
 المؤرخون قلت حيا وادب انتهى لا قول وبذلك على تقدير ثبوت تلك العبارة في الفقه الاكبر
 عن الامام الاعظم وقد خرج الافاضل من العلماء الكبار الى ان هذه العبارة مدسوسة على الامام
 (قال العلامة لمحقق السيد الخطاوي رحمه الله تعالى في حاشيته الدر المختار وما في الفقه الاكبر من
 ان والديه على الله عليه سلم ماتا على الكفر فمدسوس على الامام ويدل عليه ان نسخ المعتمدة من
 ليس فيها شئ من ذلك (قال العلامة المذنب بن حجر المكي في فتاواه والموجود فيها ذلك لا يصفه
 محمد بن يوسف البخاري لا لا يصفه النعمان بن ثابت الكوفي وعلى تسليم ان الامام قال ذلك فمتناه
 انها ماتا في زمن الكفر كما هو في هذا لا يفتق القضاة بما كيف والله تعالى يقول وتعليك في الساجدين

اول
 في حاشية
 في حاشية
 في حاشية

والمراد بالساجدين ما يعلم الساجدات اسي انتفاك من اصحاب الطائفة الى اعيان الطائفة
 انتهى وهاهنا يد على ابي حبان من جهة حصره فافسده في الكفر بما ذكر في رافعة وقوله بان
 في الرد عليه ابن حجر المذكور بكلام يطول شرحه هنا وشرح على من تقدمه في الكفر عليه فراجع
 ان شدت في شرح المواهب (وكذا في نسخة الاية بما ذكره الخطاوي وابن جرير من ان الله اهل السنة
 كلام الفخر الرازي وحافظ السنة السيوطي رحمه الله تعالى وياتي في تفسيرهم على ما ثبت في الباب
 الخامس ان شاء الله تعالى فقد استبان لك بما ذكر عن العلامة ان تلك العبارة لا اصل لها من
 الامام الاعظم وناهيك بهما امانة وجمالة وشاكري عدل اما بعد بما قاله من انه في حاشية
 في عمده وادانه (وقل جبال الحث ونزهق الباطل ان الباطل كان زهوقا وكافي من مشهور
 دست على الامنة الكبار كالشيخ الاكبر قدس سره الا عطره والشيخ اشعرا في تمام الحديث كما هو عليه من
 جهة العقل انه لا غرض للامام في ذكر هذه المسألة على الوجه الذي ظن ارتباط بها اصل من اصول
 الدين الذي يخشى من السكوت عنه ضياع او زلل ام عبادة فيحصل بالعمد عنه فسادا وفعل
 (فائدة مناسبة لما نحن فيه ذكر صاحب القاموس بالنص ابو حنيفة كنية عشر من من عقلا ثم
 امام الفقهاء النعمان انتهى فكتبه (فان قلت اخبرنا عما علقه الشيخ ابو المنتهي في هذه العبارة في شرحه
 الفقه الاكبر حيث قال هذا رد على من قال ماتوا على الايمان وهم الروافض انتهى كما في بيل السلام
 وصل بمقتضى در بيان حيات انبياء عليهم السلام از جملة ما روایت که ثبت حيات نبی است
 صلوات الله عليهم بعد از عموم نصوص قرآنی و در حيات زمره شهدا و متقین فی سبیل الله و
 حدیث است که ابو یعلی بنقل کلمات از روایت انس بن مالک می آرد قال رسول الله صلى الله
 عليه وسلم الانبياء احياء في قبورهم يصلون واز آنچه بخصوص اثبات حيات سيد کائنات کند علیه
 افضل الصلوات واکمل التحیات والتسلیمات این حدیث است که مشهور و معروف است که من الله
 سلیم علی الارواح بعد علی روحی حتی ارد علیه السلام و لیکن علماء اهل سنت کرده اند که این قصبات غشی
 عام است هر کسی را که بشرفت تسلیم بر سید کائنات علیه افضل التسلیمات مشرف است خواه

زایر قبر شریف بود یا غائب از آنحضرت کبری در هر مکان که باشد یا آنکه مخصوص است بزم و اربعه
 شریف و حضار آن مکان نمیف بعضی علما بر آن رفته اند که این قضایست مخصوص زایران و کسیب
 حاضران است بقبرینه قیدیکه در روایت احمد بن حنبل رحمه الله علیه آمده است ما من احد السیام علی
 عند قبری و تحقیق کلام بر وجهیکه بعضی فضلاء متأخرین نموده اند آنست که فرستادن سلام بر سید
 امام علی علیه السلام بحد و نوع است یکی آنکه قصد بوی دعا و سوال از جناب ذوالجلال عزوجل
 بنزول سلام و ورود رحمت بر حضرت رسالت خواه با حفظ خطاب یا بصیغه نجیب خواه قایل آن
 حاضران درگاه بود یا غائب آگاه چنانکه گویند السلام علی محمد یا گویند السلام علیک یا رسول الله
 و این نوعی است که بعضی علما آنرا مخصوص جناب رسالت دانسته اند و منع اطلاق آن کرده و بفرموده
 لطیف و تبیین و فی ذلک کلام است که اگر ارام است که زایر بعد از وصول بقبر شریف
 گوید چنانکه داخل محراب است یا نه و این کیفیت خصوصیت باحضرت عظمی ندارد بلکه
 سلام بحکم شریعت مستحبی و مستحب جواب در سلام است بر مسلم بیواسطه مشافهه گوید یا بواسطه
 رسول و نائب فرستد و شارع علیه الصلوة و السلام حق و اولی است بر رعایت ادای این واجب
 و اگر این حکم یعنی سلام در نوع اول نیز ثابت شود و در نیست و امتیاز نوع ثانی بنبوت شرف
 قرب و تشابه خطاب بود و اما آنچه در حدیث دیگر آمده که حق سبحانه تعالی بجهیب خود و علی علیه
 و سلم فرمود هر که از است تو یکبار بر تو سلام فرستد من دوبار بروی سلام فرستم ظاهر آنست که آن
 مخصوص نوع اول باشد که اقامه او نسائی باسناد صحیح از ابن مسعود رضی الله عنه می آید که آنحضرت
 فرمود علی علیه السلام حق سبحانه فرستد تا فرقی فرمود که میباید در زمین و سلام است و ا
 بین می رساند و این حق غائب است و اما آنکه ناخبر است در روی و حدیث آمده یکی و االت
 دارد که آنحضرت سلام میبکند و نفس نفیس خود و نگفل رد سلام وی میشود و چنانچه در اول
 حدیث باقی است و نیز از ابن عمر آمده من علی علی فی قبری ردوت علیه من علی علی فی مکان آخر
 باخونی و حدیث دیگر که دلالت است که در حالت نیز علی موال است که ابلاغ سلام بر آنست و میکند

و این حدیث در بعضی کتب آمده است

و نگفل وی میشود و روایت است از ابو هریره رضی الله عنه من آمن علی قبری او علی قبری
 بهمانه یا یعنی و کفی اجرا خیر و دنیا و کتبت له فیها و فی قبره و فی قبره و فی قبره و فی قبره
 و آنکه بود که جریان سنت الهی عزوجل بر آن بود که علی و حضرت جعفر و ابی طالب و امیر
 تسلیمات بندگان کنند چنانچه در بارگاه ملک و سالارین بود و است و ابی طالب و امیر
 و خاصه مکان مقرب بلکه تمامه شکست و الا از انفس نفیس خود و نیز در بارگاه ملک و امیر
 و بایم میفرموده باشند قیامت اسعادت من فایز ملک و ملک فضل من تیران من مصر
 چه خواهند ترا تا تو که ایستوای و و عبدالحق که از او آمده حدیث است و سلام میبکند
 هیچ از این عباس رضی الله عنهما می آید که آنحضرت صلی الله علیه و سلم فرموده من احدی قبری او
 مؤمن خود که او را در دنیا و پیشناخت نگذرد و بروی سلام کند که آن مؤمن بر روی او را
 بشناسد و در سلام وی بکند و این جمله البر این حدیث را روایت کرده و صحیح نموده و در کتاب
 ابن تیمیه آنرا نقل کرده است با آنکه کفایتی در نقل و نیز از ابو هریره رضی الله عنه
 عایشه رضی الله عنها روایت میکند ما من رجل یزور قبر ایه فیس عند الا استخس جنتی و
 و ابن ابی الدنیار از ابو هریره روایت آورده که اگر قبر آشنائی نگذرد بشناسد و اگر مسلمان
 سلام کند البته سمعند وی گوید که احادیث درین حدیث بسیار است و میگوید که برگاه این حدیث در
 احادیث و علمای متنبین تحقیق باشند طیف سید المرسلین و صفوة المتقین صلی الله علیه و آله و سلم
 ابوعبید بن رزمی در توشیح عری الایمان از سلیمان بن جحیم می آید که گفت آنحضرت صلی الله علیه و سلم
 آله و سلم در خواب دیدم پس پرسیدم یا رسول الله اینها که زیارت تو میخوانند و میگویند
 ایشان می شنوی فرمود نعم و ارد علیهم گفت کرمی میشودم و جواب ایشان نیز میگویم و این بخدا
 ابراهیم بن ایشا روایت میکند که گفته است در سالی از سالهای کرده و زیارت سید المرسلین
 آدم چون بقبر شریف رسیدم و سلام کردم از داخل آواز شنیدم که میگویند یا محمد یا محمد یا محمد
 آن از اولیاء الله و صلحای امت بسیار منقول است و اتفاق علماء در حدیث آنحضرت بعد از وفات

بقية الوردا ولا انتهى كذا في فتاوى معصوميه اهل بخارا وقال ايضا ك رحمه الله من زار قبره
يوم السبت قبل طلوع الشمس علم لميت بزيارته قيل وكيف ذلك قال لمكان يوم الجمعة وكذا
في الليالي المباركة لاسباب ليلة البراءة لما ان النبي صلى الله عليه وسلم كان احيى ليلة البراءة في البقيع
وكذا في الازمنة المباركة كعشرة ذي الحجة والعيدين وعاشوراء وسائر المواسم فاذا اراد زيارة
القبر يستحب ان يصل في بيته ركعتين بقراءة في كل ركعة الفاتحة وآية الكرسي مرة والا خلاص
ثلاث مرات وجعل ثوابه للميت حيث شاء الله تعالى الى الميت في قبره نوراً وكتب للمصلي ثواباً
كثيراً ثم انشغل بالادب في القبر في كل ركعة من ركعتي الفاتحة وآية الكرسي في كل ركعة من ركعتي
وسلم رأى رجلاً من بني النعمان في القبر في كل ركعة من ركعتي الفاتحة وآية الكرسي في كل ركعة من ركعتي
القبلة مستقبلاً لوجه القبلة ولقول السلام على من اتبع الهدى والقبور يغفر الله لها ولكم انتم لمن
سلف ونحن بالاثبات كذا في كثر العباد وقال ايضا ك من زار قبره يوم السبت قبل طلوع
الشمس علم لميت بزيارته قيل وكيف ذلك قال لمكان يوم الجمعة فكذلك في ليالي المباركة
لا سيما ليلة البراءة لما ان النبي صلى الله عليه وسلم كان احيى ليلة البراءة في البقيع وكذا في الازمنة
المباركة كعشرة ذي الحجة والعيدين وعاشوراء وسائر المواسم فاذا اراد زيارة القبور يستحب
له ان يصل في بيته ركعتين بقراءة في كل ركعة الفاتحة وآية الكرسي والا خلاص ثلاث مرات
وجعل ثوابه للميت بعث الله تعالى من لميت في قبره نوراً وكتب للمصلي ثواباً كثيراً انتهى
في فتاوى معصوميه اهل بخارا بكثرة البضائع الطيبة الحشيش من المعبرة دون اليابس
كما في البحر والدار وشرح المنيته وعلله في الامداد بانه مادام رطبا يسبح الله تعالى فيؤنس الميت
وتنزل بذكره الرحمة ونحوه في الخاتمة اقول ودليله ما ورد في الحديث من وضعه عليه الصلوة
والسلام الجريدة الخضراء لشفقها لصفين على القبرين الذين يعبان وتعليله بالتخفيف عنهما ما لم
يمسبا اي يخفف عنهما مبركة تسبعا اذ هو اكل من تسبى اليابس لما في الاخضر من نوع حياة وعليه
فكره قطع ذلك وان نمت نفسه ولم يملك لان فيه تقوية حق الميت ويؤخذ من ذلك من الحديث

ق ٨٦
قلمى

ق ١٧٥
قلمى

ق ٨٦
قلمى

روى
في
البحر
والدار
وشرح
المنيته
وعلله
في
الامداد
بانه
مادام
رطبا
يسبح
الله
تعالى
فيؤنس
الميت
وتنزل
بذكره
الرحمة
ونحوه
في
الخاتمة
اقول
ودليله
ما
ورد
في
الحديث
من
وضع
عليه
الصلوة
والسلام
الجريدة
الخضراء
لشفقها
لصفين
على
القبرين
الذين
يعبان
وتعليله
بالتخفيف
عنهما
ما
لم
يمسبا
اي
يخفف
عنهما
مبركة
تسبعا
اذ
هو
اكل
من
تسبى
اليابس
لما
في
الاخضر
من
نوع
حياة
وعليه
فكره
قطع
ذلك
وان
نمت
نفسه
ولم
يملك
لان
فيه
تقوية
حق
الميت
ويؤخذ
من
ذلك
من
الحديث

نذب وضع ذلك للتابع ويقاس عليه اعتمد في زماننا من وضع اغصان الاس ونحوه وصحح بذلك
ايضا جماعة من الشافعية وهذا اولى مما قاله البعض المالكية من ان تخفيف عن القبرين انما حصل
ببركة يده الشريفة صلى الله عليه وسلم او دعائه اياهم فلا يقاس عليه غيره وقد ذكر البخاري في صحيحه
ان بريدة بن الحصيب رضي الله عنه اوصى بان يجعل في قبره جريدتان اثنتين كذا في زاد المعاد
وصل مشتم وريان حكم سرور ميلاد سرور انا م عليه افضل الصلوة والسلام بداره سرور
مولد سرور عالم صلى الله عليه وسلم بدعت حسنة هت عمل مولد معمول علما وعرفا عالم شيخ ابن حجر
على هتيمي رحمه الله ورر رسالة النعمة الكبرى على العالم مولد سيد ولد آدم ميفر يدا علم انه اى ان عمل
المولد بدعة لانه لم ينقل عن احد من سلف من القرون الثلاثة التي شهد النبي صلى الله عليه وسلم
بجبرتها لكنها بدعة حسنة لما اشتملت عليه من الاحسان الكثير للفقر ومن قراءة القرآن واكثر الذكر
والصلوة والسلام على النبي صلى الله عليه وسلم واظهار السرور والفرح صلى الله عليه وسلم
والحجة وعاظمة اهل الزبج والعاود من الزنا ذقة والمحمدين والكفرة والمشركين ولا حل ذلك ما
ظهرت بعد ذلك القرون الثلاثة لم تنزل اهل الاقطار في سائر المدن والامصار متفقون بعمل المولد
في شهر في ولائم مشتملة على كثيرة المطاعم والاحسان والصدقات والمبرات مع الاكثر من قراءة القرآن
والذكر وقراءة مولده وما اشتمل عليه من كراماته وكثير من معجزاته واظهار السرور والفرح به وايضا
قال فيما قال ابن الجزري ولو لم يكن في ذلك الا انعام الشيطان وسرور اهل الايمان لكان في ذلك
اذا كان اهل الصليب اتخذوا الليلة مولد ينهم عيد الكبر فالاسلام اولى واجدر وايضا قال في
سئل الامام الحق الولى ابو زرعة عن العراقي عن فعل المولد مستحب هوام مكره وهل ورد فيه شيء او نقل
فعله وعن يقيته مى به فاجاب بقوله الوليئة واطعام الطعام مستحب في كل وقت فكيف اذا انضم الى
ذلك السرور لظهور نور النبوة في هذا الشهر الشريف ولا نعلم ذلك عن السلف ولا يلزم من كونه بدعة
كونه مكره ما فكم من بدعة مستحسنة واجبة يعنى اذا لم ينضم لذلك مفسدة والله فوق انتى وايضا
قال فيما روى ابواب عمه صلى الله عليه وسلم في النوم فقيل ما حالك قال في النار لانه خفف

ق ٨٦
قلمى

عنی کل لیلۃ ثنین و امس من مین صبی باین ماروان ذلک عندا عتاقی لتویته عندا بشرتی بولاده
 البنی صلی الله علیه وسلم قال ابن الجزری واذ کان ابوالهیب الکاف الذی نزل القرآن بدمه الذی
 لا ذم فوقه جوزی فی النار بفرحه لیلۃ مولده صلی الله علیه وسلم فاحال المسلم الموحد من ائمة السیر
 بولده وینزل ما یقدر علیه فی محبة صلی الله علیه وسلم العمری انما یکون جزاءه من الله الکریم ان
 یدخله بفضل العیون فی بنات ائمتهم انتهم عبارۃ ائمتی بلفظها مجد وقرن نعم حافظا احادیث بنوی شیخ
 جمال الدین سیوطی و... المقصد فی عمل المولد می نگاردان عمل المولد الذی یوحد باغ الناس
 وقرآن و... فی سیرۃ الامام علیه السلام و... فی سیرۃ الامام علیه السلام و... فی سیرۃ الامام علیه السلام
 مولده من الایات و... فی سیرۃ الامام علیه السلام و... فی سیرۃ الامام علیه السلام و... فی سیرۃ الامام علیه السلام
 یجاب علیها صاحبها لما فیها من العظیم و... فی سیرۃ الامام علیه السلام و... فی سیرۃ الامام علیه السلام و... فی سیرۃ الامام علیه السلام
 علیه وسلم واول من حدث ابن الکلب المظفر سید ذکری بن زین الدین علی بن بکتین احد الملوک
 الامجاد واکبر الاجاد وکانت له اثار حسنة وهو الذی عمر الجاهل بنظر شیخ ساقون قال ابن کثیر
 فی تاریخہ کان یعمل المولد الشریف فی ربيع الاول یحضر به احتفالاً بالملک وکان شهاباً عاقلاً عالماً
 عادلاً رحمه الله تعالی واکرم مثواه وایضاً در وی می طراز دقال سبط ابن الجزری فی مرآة الزمان
 حکای ان بعض من حضر ساطع المظفری فی بعض الموالید انه عد فی ذلک الساطع خمسة آلاف ثم وعشرة آلاف
 راس و حاجته و مائة فرس و مائة جمل و مائة الف زبدیه و ثلثین الف صحن حلوی قال وکان یفترعه
 فی الموالد اعیان العلماء و... فی سیرۃ الامام علیه السلام و... فی سیرۃ الامام علیه السلام و... فی سیرۃ الامام علیه السلام
 آن است که چون آن حضرت متولد شد بشارت رسانید باولهب که در خانه عید الله برادر تو
 پسری متولد شده و ابوالهیب او را بزرگانی آزاد کرد و امر کرد که او را شیر دبه حق تعالی
 باین شادی و سرور که ابوالهیب بولادت آنحضرت صلی الله علیه وسلم کرد در عذاب وی تخفیف
 کرد روز دوشنبه از وی عذاب برداشت چنانکه در احادیث آمده است و در اینجا سند است
 ابل مولید را که در شب میلاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم سرور کنند و بذل اموال نمایند یعنی

اول
 بشارت
 رسانید
 باین
 شادی
 و سرور
 که
 ابوالهیب
 بولادت
 آنحضرت
 صلی الله
 علیه وسلم
 کرد

ابوالهیب که کاف بود و قرآن بدمت وی نازل شده چون پسری بولاد آنحضرت و بذل
 شیر جاریه وی بجهت آنحضرت جزا داده شد تا حال مسلمانان که مملو است بجهت و سرور
 و بذل مال در طریق وی چه باشد ولیکن باید از بدتها که عوام اموات کرده اند بکنی و بخت
 محرمه و منکرات خالی باشند تا موجب حرمان از طریقه اتباع نگردد و انتی ازین سناد بود
 است سرور میلاد سرور انام علیه الصلوة والسلام بدعت حسنة است اما شیخ کمال الدین غامدی
 که از متاخرین مالکیه است عمل مولد را در کتاب خود سنی بالمورد فی عمل المولد بدعت مذمومة
 گفته است و شیخ سیوطی در رساله حسن المقصد فی عمل المولد روایات وی نموده و جواب
 شکوک از چشم مجویان بر آورده است حل شبهات از اینجا باید طلبید پس از ان باید دانست
 که بعضی از علما قیام را نزد ذکر مولد سرور انام علیه الصلوة والسلام نیز مستحسن گفته اند قال علی
 بن برهان الدین فی سیرة الحلبي جرت عادت کثیر من الناس اذا سمعوا بذكر وضعه صلی الله
 علیه وسلم ان یقوموا تعظیماً له صلی الله علیه وسلم و هذا القیام بدعة حسنة و قال الیضافیه وقد
 وجد القیام عند ذکر اسمہ صلی الله علیه وسلم من عالم الائمة و مقتدی الائمة وینا و در عا و امام
 تقی الدین السبکی و تابعه علی ذلک مشایخ الاسلام فی عصره انتی کذا فی فصل الخطاب و وصل نعم
 و ربیان قیام بعینی الیستاده شدن و رنزد ذکر ولادت باکرامت آنحضرت
 صلی الله علیه وسلم مستحب است قال سید جعفر البرزنجی المدنی رحمه الله فی رساله المولد وقد
 استحسَن القیام عند ذکر مولده الشریف ائمة ذو وروایة وروایة فطوبی لمن کان تعظیماً صلی الله
 علیه وسلم غایة مرامه و عرامه انتی و فی هذا المقام قال یوسف بن محمد الابدلی رحمه الله و علی
 ذلک کافه اهل الحرمین علما و هم و عوامهم و فیه من التعظیم للجانب الکریم ما لا یغنی انتی ازین سناد
 پیدا است که در سرور میلاد سرور انام و قیام عند ذکر اسمہ و مولده علیه الصلوة والسلام مستحسن
 طاعنان طرفین چه بر مولوی صفوی و مولوی محمد سعید اسلمی و غیره و چه بر سید العلماء و سید
 و اقط و غیره اصلی ندارند انتی کذا فی فصل الخطاب پوشید نمایند که بعد از اثبات حیات

حقیقی حسی دنیاوی اگر بعد از آن گویند که حق تعالی جسد شریف را حالتی و قدری بختیده است
 که در هر مکانی که خواهد تشریف بخشد باینسان خواهد بر آسمان یا بر زمین و خواهد
 در قبر شریف یا غیر وی صورتی دارد یا وجود ثبوت نسبت خاص بقبر در همه حال مردی است
 انتی کذا فی مدارج النبوت جلد ثانی از شیخ عبدالحق دهلوی رحمه الله و فی کتاب النسان
 العیون فی سیرة الامین المامون جرت عاده کثیر من الناس اذا سمعوا بذكر وضعه صلى الله
 علیه وسلم ان يقولوا اعظم الله علیه وسلم و هذا القیام بدعة لا اصل لها ای لکن ہی بدعة
 حسنة لا یلیق کل بدعة مذمومة و قد قال سیدنا عمر رضی الله تعالی عنه فی اجتماع الناس
 بعد من کان من البدع و قد قال الخیر بن عبد السلام رحمه الله ان البدعة تعتبر بها الاحکام
 لا بدعها و قد قال فی کتاب المیزان لا یلیق فی ذلک قوله صلى الله علیه وسلم ایامکم و میثاق
 الامم فان قالوا ان البدعة من الله علیه وسلم من احداث فی امرنا ای شرعنا فلیس منه
 فهو رد لان بدعاتهم اریده بالخاص فقد قال امامنا الشافعی قدس سره ما احداث و خالف
 کتابا اوسته او اجماعا او اثر الامم من البدعة الضلالة و ما احداث من الخیر و لم یخالف شیئا من
 ذلک فمومن البدعة المحمودة و قد وجد القیام عند ذکر اسمته صلى الله علیه وسلم من عالم الامة
 و مقتدی الامة و نبیا و ورعا الامام تقی الدین السبکی و تابعه علی ذلک مشایخ الاسلام فی عصره
 فقد حک بعضهم ان الامام السبکی اجتمع عنده جمیع کثیر من علماء عصره فالله منشد قول الصرصی رحمه
 فی مدحه صلى الله علیه وسلم و شرف و عظمه قلیل ملح المصطفی الخط بالذهب و علی ورق
 من خط آسن من کتب و ان تنهض الاشراف عند سماعه قیا ماصفونا و حبشیا علی الکرکب و فنه
 ذلک قام الامام السبکی رحمه الله و جمیع من بالمجلس فحصل الش کیر بذلک المجلس و کیفی ذلک فی
 الاقتداء حروفه و فی کتاب السیرة الحمیدیة و الطریقة الاحمدیة لمولانا العلامة المولوی محمد کرامت علی
 الدهلوی رحمه الله علیه جرت عاده کثیر من الناس انه اذا سمعوا بذكر وضعه علیه السلام ان يقولوا
 اعظم الله علیه السلام و قد وجد القیام عند ذکر اسمته الشریف من الامام تقی الدین السبکی و تابعه علی

تالیف مسکین محمد عربی الدین القادری الحنفی عفی الله عنه

مشایخ الاسلام فی عصره اه بجزوه فی السیرة الشامیة جرت عاده کثیر من المحبین اذا
 سمعوا بذكر وضعه صلى الله علیه وسلم ان يقولوا اعظم الله علیه وسلم و قد وجد القیام عند ذکر
 له و قال ذوو المحبة الصادقة حسان زمانه ابو ذکر الیمینی بن یوسف الصرصی رحمه الله علیه
 فی قصیده من دیوانه قلیل ملح المصطفی الخط بالذهب و علی فضة من خط آسن من
 کتب و ان تنهض الاشراف عند سماعه قیا ماصفونا و حبشیا علی الکرکب و اما الله تعالی فیکتب
 اسمه و علی عرشه یرتبه سمت الرتب و یفوق ان منشد الله هذه القصیة فی ختم و من مشایخ
 الاسلام الحافظ تقی الدین ابی الحسن السبکی و القضاة و الاعیان بین یدیه علیا و علیا و علیا
 قوله ان تنهض الاشراف عند سماعه الی آخر البیت قام شیخ الحلال قائل علی قیامه مثالا لک و قد
 الصرصی و حمل للناس ساعة طیبة ذکر ذلک و لده شیخ الاسلام ابو نصر عبد الوهاب فی ترجمته
 الطبقات الکبری فی منتهی و مراد ازین قول و هذا القیام بدعة لا اصل لها بدعت حسنة چنانچه
 سیرة جلای تصیرح آن پر داخت و معنی لا اصل لها لا تلغیر لها ای فی القرون الثلثة باشد و بعضی
 از اطلاعات عمدا لا اصل لها بمعنی لا وجود لها نیز و تعست کذا انارده مولانا العلامة محمد سید
 الله علیه الرحمة و ایضا افاد رحمة الله علیه اما عمل مولد پس اگر چه حدوث این عمل شریف باین سببیت
 کذا فی متعارف نیز بعد انقضای قرون ثلثة است و لهذا اطلاق بدعت حسنة بر آن نموده اند
 چنانچه از قول امام سخاوی و دیگر ازمه دین تصریح رفت لیکن بزی این عمل چون اصل
 بلکه احوال ثلثة استخراج کرده اند و رای این اصول ثلثة اصل در قرون اول زنجیر این
 وجه که بیانش گذشت نیز پیدا است اطلاق لا اصل لها برین بدعت حسنة باین اعتبار فیتوان
 که بخلاف قیام که هر چند این هم از بدعت حسنة است لیکن چون برای آن اصل یعنی متعارف
 استخراج نشد اطلاق لا اصل لها برین بدعت حسنة نمودند و همین است تفاد فی در عمل مولد قیام
 اگر چه هر دو از بدعات حسنة و امور مستحبه موافق تحقیق و تدقیق اکابر دین است انتی کذا فی
 الدر المنظم فی بیان حکم مولد النبی الاعظم صلى الله علیه وسلم و اصل و بهم در بیان استفتار

اول
 نسخ
 خطی
 در
 کتابخانه
 مجلس
 شورای
 عالی
 فرهنگ
 و
 آموزش
 عالی
 تهران

علما وحررين شريفيين كما جوفاضل اتم عالم جل مولانا مولوى عبدالحق صاحب آل
 آبادى في كتاب الدر المنظم في حكم مولد النبي العظيم نكها بهى واقفا والعامة
 مولانا شيخ شيخنا عبد الله سراج الحنفى مفتى مكة المكرمة حجة الله عليها اما القيام اذا جاز ذكر
 ولادته صلى الله عليه وسلم عند قراءة المولد الشريف تو ارشده الائمة الاعلام واقره الائمة الحكماء
 من غير تكبر منكر ولا رد ولا دوا كان مستحسنا ومن يستحق التعظيم غيره وكفى اثر عبد الله بن مسعود
 ما راه اسلم من منافق عند الله حسن والله ولي التوفيق والمادى الى سواء الطريق حره
 فاما شريفة المنهاج عبد الله بن المرحوم عبد الرحمن سراج المفسر المحرر بالمسجد الحرام
 دخل مولانا مولانا شيخنا عبد الله سراج الحنفى مفتى مكة المكرمة عن القيام عند ذكر ولادته هل هو واجب باسن
 من مذهبنا فمما وجدنا في كتابنا في القيام عند ذكر مولده الاعظم جميع من السلف
 اتفقوا عليه في وجوبه عند ذكر ولادته صلى الله عليه وسلم سراج عبد الرحمن سراج عن القيام عند ذكر ولادته
 صلى الله عليه وسلم هو بدعة سيئة ام امر مستحب او غير ذلك بينوا ثوبوا قاجاب بقوله
 القيام عند ذكر ولادته صلى الله عليه وسلم جائز وحسن كما هو مختار علماء الحرمين والروم
 ومصر والشام من مقلد الائمة الاربعة المجتهدين وان كان على سبيل المحبة ولم يكن على سبيل الا
 التزام والله سبحانه اعلم امر برقمه خادم الشريعة والمنهاج عبد الرحمن بن عبد الله سراج
 الحنفى مفتى مكة المكرمة كان الله لها حامدا وصليها مسلما **الحمد لله** وكتب بعد ذلك مولانا
 مولوى رحمته الله سلمه الله اصحاب من اجاب **الحمد لله** وكتب بعد ذلك مفتى المالكية ابو
 جنى بسببوني الحمد لله وحده صلى الله على من لا نبى بعده رب زدنى علما اما بعد فقط طلعت
 هذا السؤال واحترره مفتى الاحناف بمكة المشرفة في الحال هو عين الصواب والموفق
 للمحقق بلا شك ولا ارتياب الله سبحانه وتعالى اعلم وكتب وكيل مفتى الشافعية بمكة المحمية
 مولانا محمد سعيد بن محمد بالبعيل بعد ذلك ان القيام عند ذكر ولادته صلى الله عليه وسلم
 بيل انه مندوب وقيل انه بدعة حسنة لان البدعة تنقسم الى واجبة والى مستحبة الى البقية

اول
 شريفة
 الحنفية
 الشافعية
 المالكية
 والروم

الاحكام الخمسة كل بينه العلماء في محل الخلاف وكتب بعد ذلك مفتى المالكية مولانا
 صلى الله عليه وسلم فقد شته العلماء واهل الفضل تخطوا الله صلى الله عليه وسلم والقيام عند
 للوالدين واهل العلم وسيد القوم الامم النبي صلى الله عليه وسلم اصحابه من المهاجرين والانصار
 رضي الله تعالى عنه في بنى قريظة فقال لهم صلى الله عليه وسلم قوموا السيدكم والله سبحانه
 تعالى اعلم امر برقمه المحقير خلف بن ابراهيم خادم افتاء الحنابلة بمكة المشرفة حاله حاله
 مسلما وكتب ايضا في جواب سوال آخر ما فعل بالقيام عند ذكر مولده صلى الله عليه وسلم
 فهو واجب سن ولا يخالف مشروعا ومن تركه مع قيام الناس على اختلاف وقت توافقه ملك
 مسلک البخاري وربما يحصل عليه من الذم والتوبيخ بالاخيرة ولا يهونك شعاع وتبين وتبين
 في انكاره فانه هو سعي واستخفاف بالحنابا الاعظم صلى الله عليه وسلم فانه اقل اعداء
 كما تراه في ادنى منه فقد ذكر فقها لنا رحمهم الله تعالى انه مندوب في حق مولدين وعالم
 وسيد القوم ففى شرح الغاية والفرع والمبع يوخذ من فعل الامام احمد الجواز وذلك ان يكون
 ابراهيم بن طهمان كان متكلما فاستوى جاسا وقال لا ينبغي ان يذكر الصالحون في كل
 عقيل فاخت من هذه حسن الادب فيما يفعل الناس عند ذكره فانه من المنزه عن
 توقيعاته قال في الفرع ومعلوم ان مسالتنا اولى وذكر من يجوز ان ترك القيام كان
 في الاول ثم صار ترك القيام كالامان بالشخص فاستحب لمن يصلح للقيام والله سبحانه
 وتعالى اعلم امر برقمه المحقير خلف بن ابراهيم خادم افتاء الحنابلة بمكة المشرفة وكتب شيخنا
 محمد بن عبد الله بن حميد مفتى الحنابلة بمكة المشرفة ان المولد النبوي فعل من سيرة النبوة
 ومعلوم استحباب قراءة السيرة الشريفة كذا وبعضها ان القيام عند ذكر ولادته صلى الله
 عليه وسلم فهو مقتضى الادب ولا ينافي مشروعا وقد ذكر ابراهيم بن طهمان عند الامام احمد رضي الله
 تعالى عنه وكان متكلما فاستوى جاسا وقال لا ينبغي ان يذكر الصالحون وكل من ماتوا
 خصوصا اذا اعتاد الناس القيام والله سبحانه وتعالى اعلم كنية المحقير محمد بن عبد الله

الاول

[illegible]

وذكر القاضي عياض في الشفا العلامة القسطلاني في المواهب علامات كثيرة حميدة على النبي صلى الله عليه وسلم فمن اعلمها الاقتداء به والرضا به شريعة ذكره وتفسيره وذكره والتمسار له في كل ما خضع والالتزام به في كل ما سئل اسم فكل من اتبع شيئا نفع له كما كان كثير من الصحابة بعد اذ ذكره خشعوا واقتضرت جلودهم وكبوا وكذا كان كثير من التابعين من بعدهم فيكون له حجة وتوقيع او قال العلامة ابن حجر في الجوهر المنظم لتعظيم النبي صلى الله عليه وسلم جميع انواع التعظيم التي ليس فيها مشاركة الله في الالهية امر مستحسن عند من نور الله به امة جردت ابو صير أي حيث قال **س** ما ادعته النصارى في نبهم - واعلم ان ثبت ما في غيرنا انتهى وثبت في السنة الطلب القيام بغيره صلى الله عليه وسلم فلان الطلب من النبي روى البخاري وسلم عن ابى سعيد الخدري ان ناسا من بني ابي بكر من معاوية بن جندب فارسل اليه فجاء على حمار فلما بلغ قريبا من المسجد قال النبي صلى الله عليه وسلم فوالذي نفسي بيده اوسيدكم قال النودي قال البغوي والحطابي ان قيام المروءس لمؤنس الغافق لبالي العاقل وقيام المتعلم للعالم مستحب غير مكره علام هذا الحديث ثم قال الذي محي بعد نقل الاحاديث المثبتة للقيام فاستفيد من مجموع ما ذكرنا استحباب القيام عند ذكر ولادته لما في ذلك من كمال التعظيم له صلى الله عليه وسلم لا يقال القيام عند ذكر ولادته بدنة لانا نقول ليس كل بدعة مذمومة كما اجاب ذلك الامام المحقق ابو جعفر العراقي حين سئل عن فعل المولد مستحبا او مكره وهل ورد فيه شيء اوبل فضله من يقته فيجب بقوله الوليمة والطعام الطعام مستحب كل وقت فكيف اذا انضم السرور بظهور نور النبوة في هذا الشهر الشريف ولا تعلم ذلك عن السلف ولا يلزم من كونه بدعة كونه مكره بل هو مستحب بل واجبة اذا لم ينضم لذلك مضرة والله الموفق انتهى نقله عن العلامة ابن حجر في مولده الكبير فيقال نظير ذلك في القيام عند ذكر ولادته صلى الله عليه وسلم وايضا قد اجتمعت الامة المحمدية عن اهل السنة والجماعة على استحسان القيام المذكور وقد قال

صلی الله علیه وسلم لا یجیح امتی علی ضلالتہ قال العلامة المدائنی جرات العادة بقیام الناس اذ
انتفی المداح الی ذکر مولده و ہی بدعة مستحجة لما فیہ من اظہار الفرح والسرور والتعظیم و فی
هذا القدر کفایت لمن وفقه الله و ہداه و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آلہ و صحابہ و سلم تسلیما
شیرا قال بخمہ و امر برزقہ الفقیر الی احسان ربہ فی الدنیا و الآخرة عثمان الدیلمی الشافعی
خادم طلبة العلم بالمسجد الحرام حالا و بالجامع الازہر منّا غفر الله لہ جمیع ذنوبہ و ستر فی الدنیا
و الآخرة و امہایہ و ارحمہن و الحمد لله رب العالمین اہ باختصار پس اگر کسی از مختصر مجلس شریف
در این مرتبت تحت این قیام سازد و باتباع حاضرین مجلس در قیام نہ پردازد البتہ مورد ملامت
و مذہم است و این کتاب پر خاس و عام باشد کہ تخلف و انحراف بلا ارتیاب بظاہر شرع
و با وجودین علمہ و ہدیہ و تخلف منافی اقاب صحبت و حسن معاشرت کہ قطع نظر از امر مذکور
در مستحسن موافقت ہا تمام لازم بر سبب ہم از تحنات عادی و عرفی است و مخالفت در ان
شیع و مذہوم کہ مستلزم لغت و دوشت جماعت است پس این تخلف و انحراف از موافقت
با جماعت برگز و جہی از جواز نہ دارد کہ با وجود مخالفت با فعل جماعت مستلزم انحراف از تعظیم
اسمی است کہ مظهر و مکرّم نزد خدا و جملہ انبیاء و صالحین است انتہی ما افادہ مولانا العلامة
شیخ محمد سلامہ الله علیہ الرحمہ باختصار و النقاط و اقا و مولانا العلامة و استادنا البحر
النفائس ابو البشیر کزن الدین محمد المدعو بتراب علی قدس سرہ فی جواب سوال چہ میفرمایند
علمائے دین و مفتیان شرع متین در مولد شریف و نمودن مجلس و اقامت کردن چنین ذکر و
تذکرہ اگر کدام حدیث عمل میفرمایند خصوص بامہ بیع الاول کہ از دریافت آن تقویت جہاد
نکارت و دین و توجہ و احاد و مصلحتیاد پرورہ مباد کہ ذکر ولادت شریف آنحضرت صلی الله
علیہ وسلم و چنین اذان عزرائ و عزوات و معجزات و مانند اینہا بر وایات معتبرہ و معتبرہ و در ہر
وقت و ہر مکان قنایہ بلا تقیید و تعلیل و تانیخ و مادہ صریح از بدعات منفردہ و مجتہعہ بنیان

عربی باشد یا فارسی یا اردو و شر باشد یا نظم یا نثر و بات است و غیره مطلق و مستقیم
تقویت ایمان و اما تعیین آن در شهر رجب الاول و در شب دوازدهم آن یا در روزی دیگر از آن
محدسین مانند امام نووی و حافظ ابو شامه است و امام نووی و ابن جوزی و شیخ ابو نعیم
در یونی و علامه ناصر الدین مبارک مروری و ابن کثیر و ابوالحسن بن علی و ابوالحسن
نکیر الدین جعفر و محمد بن علی و مشقی و صنف سهل المدنی و امام شافعی و شیخ ابوالحسن
و غیره هم قد است اسرار بهم پس از امور مستحسنه است و از اول آن روز و زمان ممکن است
و ثبت شده تو ضیحش آنکه قال حافظ ابن جریر و غیره که در جمیع مساجد و اوقات
فی الصبحین ان رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم قدم المدينة فوجد یومئذ یومئذ
عاشورا فساء لهم فقالوا هذا یوم اغرق الله فيه فرعون بنحاص موسی فخن لنصوصه و کثر
علی یامن بی یوم معین من ابد و نعمته او دفع نقمة و یعاد ذلک علی غیابک الیوم من
سنة و الشکر لله تعالی بحصل بانواع العبادات من الصیام و السجود و الصدقة و الصیوة
و امی نعمته اعظم من النعمة ببروز هذا البنی الکریم نبی الرحمة فی ذلک الیوم و فی ذلک
یتحرى الیوم بعینه حتی یطابق فقة موسی فی یوم عاشورا و نیز در حدیث صحیح آمده که فرمود
آنحضرت صلی الله علیه و سلم حضرت بلال را که ترک مکن روزه و شبته زیرا که من دیده ام
در آن روز و شبته نیست در آن که این حدیث اصل است در جواز تعیین روز مولد و غیبت است
است آن دعوی را آنچه خطیب مشطلانی در مواهب لدنیة افاده فرموده و ذلک آن یوم است
القی خلق فیہ آدم علیه السلام خص بساعة و فیها عهده لمسلم فساء الله فیها خیر الیاء اعطاه
ایاه فما بالک باساعة التي ولد فیها سید المرسلین انتهی و علامه جلال الدین سیوطی بر
بسوط در اثبات دعوی مذکوره تصنیف کرده و او انصاف داده من شاء الاطلاع علیها
فلیرجع الیها المرام برای اثبات مجلس میلاد شریف مطلقاً و مقیداً و اولی کثیره اند برای متقیان
آنما کتابی ضخیم باید و فیما نقلناه کفایت للنصف فالنصف و لا تتبع الموی بانی ماند فی حال

در قیام هنگام ذکر و لادت بابرکت سیدانام علیه الصلوة والسلام پس باید دانست که اصل قیام برای تعظیم ثابت و متحقق است در صحیحین بروایت ابو سعید خدری ثابت شده که هرگاه سعد بن معاذ نزد رسول خدا صلی الله علیه وسلم حاضر شده فرمودند که قوموا الی سیدکم یعنی استاده شوی بجهت سردار خود امام بغوی و خطابی تصریح فرمودند باینکه قیام رعایا برای تعظیم و حاکم عادل و قیام شاگرد بجهت تعظیم استاد مستحب است نه مکروه بدلیل این حدیث و احادیث دیگر درین باب نیز مروی است بخوف اطناب از ذکر آنها معذور ماندیم الحرام چون اصل محکم برای جواز قیام تعظیمی هویدا شده پس قیام ممدوح بنیت تعظیم و تکریم آنحضرت صلی الله علیه وسلم است نه نیت نیکوئی که در حدیثین را سخنین با سخنانش تصریح کردند قال عثمان بن حسن لیس فی الامت المحرمة من اهل السنة والجماعة علی استحسان الشیام المذكور کان صل الله علیه وسلم لا یحیی علی الصلاة وقال عبد الله بن عبد الرحمن السمری انما القیام اقا یا اذکر ولادته من قرأه المولد الشریف فتوارثه الامة من غیر نکره ولما کان استخرا و یلفی فیہ اثر عبد الله بن مسعود رضی الله تعالی عنه ماراه المسلمون جالساً فوعده الله حسن علاوه انک هرگاه از آیه کریمه و تفرده و توقروه وجوب تعظیم آنحضرت صلی الله علیه وسلم ثبت شده پس قیام مذکور که از افراد تعظیم است نیز بپایه ثبوت مستحکم باقی و در هدایه مذکور است که اعمال امصار نزد امام اعظم و ابویوسف و محمد بن عیسی و غیره فقهاء معتبر است تا وقتیکه مانعی دران موجود نباشد و ظاهر است که همه علماء و حریمین شریفین اکثر علماء هند با سخنان قیام ممدوح فتوی دادند پس عمل ایشان بطریق اولی قابل استناد باشد بالجمله هرگاه توارث عامه مسلمین حجت قطعی باشد پس توارث علمای حریمین شریفین چرا حجت قطعی نباشد فی الدایه فی الاذان قبل الوقت بنحو اللغز من النصف الاخیر من اللیل لتوارث اهل الحرمین انتهى وقاضی ناصر الدین عبد الله بیضاوی در تفسیر انوار التنزیل افاده فرمود وقر الباقون ملک و هو المختار لانه قرأه اهل الحرمین انتهى چون قراوت اهل حریمین برای

اول
نیفت
نکته
است
و

ندب

ندب محتاجی باشد پس فعل شان یعنی قیام تعظیمی نزد متبعان سنت نیز حجت باشد هر که فتوی داده که محفل مولود بدعت سیه است در قرون ثلثه نبود از طریق مستقیم احادیث و زیدیه زیرا که دیدش بطبق شکل اول چنان میشود که محفل مذکور در قرون ثلثه نبود و آنچه در قرون ثلثه نباشد آن بدعت سیه باشد پس مفتی صاحب را باید که کبریا مذکور را از دلیل محکم مدلل کنند و دونه خراط الفتا و کما لا ینفعی لاهل السواد و تحقیق بدعت در رساله عجله نافع و تفصیل تعیین در رساله هدایه النجیدین و اثبات محفل شریف و قیام نمین در رساله اشباح الکلام مذکور است من شاع الاطلاع علیها فلیرجع الیهما والله اعلم و علامه حرره ابوالبرکات رکن الدین محمد المدعو به ترازاب علی غنی عنہ انتهى بحرفه والله سبحانه و تعالی اعلم و علامه اتم الحمد شد اولاً و آخراً و ظاهر اربابنا و جمعی الله تعالی علی خیر خلقه محمد و آله و صحبه و سلم تسلیماً کثیراً کثیراً کتبه العبد الضعیف الراجی رحمته ربہ الحق محمد عبد الحق عفی عنہ انتهى کذا فی الدر المنظم فی بیان مکه و مدینه النبوی

الا عظمی صلی الله علیه وسلم مسئله یا یحسان یا شیخ سید عبدالقادر جیلانی شینا الله کنها درست ہی یا نمین الجواب ند کرنا باسم حضرت محبوب سبحانی ماف یزدانی قدس الله سره العزیز مثل یا شیخ سید عبدالقادر جیلانی شینا الله کنها جائز ہی اور صحیح ہی اور درست ہی اور حرف مذ کتاب الله یعنی قرآن شریف سے اور احادیث صحاح سے ثابت ہی بلکہ ند ابا اسم اہل قبور سنت ہی اور کفر نہیں اور کفر کہنے والا خود کافر ہوتا ہے در مختار میں ہی کہ صحیح یہ ہی کہ کفر نہیں اور نزد یک فقہائے بھی کفر نہیں اسپطرح رد المحتار شرح در المختار اور طحاوی محشی در مختار اور مولانا خیر الدین الزلی حنفی استاد صاحب در مختار نے فتاویٰ خیرہ میں لکھا ہی کہ ند کرنا باسم محبوب سبحانی جائز ہے اور کفر نہیں اور مطلق ند کرنا باسم محبوب سبحانی رحمۃ الله علیہ چند کتابوں سے ثابت ہی کہ محبوب سبحانی نے فرمایا ہی کہ جسکو حاجت ہو بعد مغرب کے

ندب

برگزیده نمیشود و محبت گمازیده همیکنه اسم مبارک الله بگوش ایشان رسید لغره زدند و در وقت
 زائل شده و حضرت شیخ المشایخ جناب شهاب الدین سهروردی که مرشد حضرت شیخ
 بیانی طریقه سهروردیه اند در عوارف المعارف نوشته اند قد کان الصلحون یسلون الناس
 عند الفاقة و نقل عن ابی سعید الخدری ان کان یجده عند الفاقة و یقول شیئا لشداد
 و در مواهب لدنیه و غیره مذکور است که در ولایتی کمن جامه بر حضرت شیخ ابوالحسن قطب
 شادانی قدس سره بنام حسن لباس ایشان انکار نمود حضرت شیخ موصوف فرمودند یانه
 بنیاتی بده تقوال الجرحه و بنیاتک بده تقول شیئا لشداد و یخالت و لے صدقے بر کسیکه
 در حدیث آمده که شیئا لشداد تعزیر زندگی الواقع آدمیت از مثال
 خلاف آدمیت است و در حدیث آمده که شیئا لشداد تعزیر زندگی الواقع آدمیت از مثال
 فتاویٰ میرزا محمد باقر صاحب دکن است بنویسد فان ذکره للتعظیم کما فی قوله تعالی
 فان لشداد مثله کثیرا و الله رب العالمین و هم ان صلواتی و نسکی و محیای و مماتی
 لشداد آتی و جنت و جی للذی فطر السموات و الارض الایة و نیز لشداد فی السموات
 و الارض الایة در قرآنست و در حدیث متفق علیه که در بیان قصه سه کس از بنی اسرائیل
 است اخذت لشداد و تعست و در حدیث ابوداؤد و غیره آمده قال رسول الله صلی الله
 علیه و سلم من احب لشداد بغض لشداد عطفی لشداد و منع لشداد فقد استكمل الایمان کلمه من المشکوف
 شیخ محقق عینی در ترجمه بنویسد کسیکه دوست دارد کسی را برای خدایتعالی و بدد برای خدایتعالی
 و بدد برای خدایتعالی یعنی همه کار او برای خدایتعالی بود و هر چه کند بطالب خدای حقیقی و اراده و همه
 لشداد سه و من برای تو گیرم سفر برای تو جویم و خمش برای تو باشم سخن برای تو گویم
 پس تحقیق کامل گردد امید ایمان خود را چه ایمان کامل در انحصار است رزقنا الله تعالی
 حالا از منکر غیب باید پرسید که اقامت تعزیر تا به کجا خواهد رسید و لنعم ما قبله زبان برید

در حدیث آمده که شیئا لشداد تعزیر زندگی الواقع آدمیت از مثال

اول
 نبی است
 و...

پسین نشسته هم و یکم به از کسیکه نباشد زبانش اندر حکم + قوله ازین عبارت معلوم شد
 که یکم بکلمه مختلفه هر وجه که باشد بروایت ضعیفه یا قویه از مذہب باشد یا غیر مذہبی قوله
 قائل ان عند القاضی معذور نباشد و اولم استثنی فاضح داشتند پوشیده مباد که این عبارت
 با خسارت سراپا زور و موجب غرور است چه در عبارت منقوله معصای که مشار الیه مذکور است
 چه جای تصریح کنایه از روایت ضعیف یا قوی از مذہب یا غیر مذہب هرگز نیست و چنانچه
 زیرا که به اتفاق فقهای محققین خلاف این ثابت شده است یعنی در جمیع المراتب و اشباه
 و نظائر و فتاوی صغری و تنویر الالبصار و در المختار و در المحتار و غیره نوشته اند
 که فتوی بکفر مومن نه باید داد و در صورتیکه حمل کلامش بر محمل حسن ممکن باشد یا در کفر و احکامات
 اگر چه بروایت ضعیفه باشد و در المختار و فتاوی خیریه نوشته اند که اگر چه روایت احتیاط
 که مثبت اسلام است از غیر مذہب باشد تا هم فتوی بکفر نباید داد و نقل عبارت در مختار و
 در المختار اکتفا میرود فی الدروا علم انه لا یفتی بتکفیر مسلم المکن حمل کلامه علی محمل حسن و کان فی کفر
 خلاف و لو کان ذلک روایتیه ضعیفه کما حرره فی البحر و عراه فی الاشباه الی الصغری یعنی
 ارد قوله و لو روایتیه ضعیفه قال الخیر الرئی اقول و لو کان روایتیه غیر اهل مذہب و یل
 علی ذلک اشتراط اکون ما یوجب الکفر جمعا علیه مقام حیرت است که این منکر و اوصاف
 دعوی تقوی بر کذب عاشق است و شیدا و عید کذب از آیات و احادیث آنچه وارد است
 اهل علم را معلوم است مگر جناب مفتی صاحب در کربا هم خوانده اند که دروغ آدمی
 کند شمسار + دروغ آدمی را کذب و قار + لا کن درینجا بداند که درین عبارت بیکوجه
 راستی را هم مد نظر داشت چرا که درینجا بر زبان قلمش نه رفت که ازین عبارت ثابت شد
 که تاویل قائل مقبول نیست چنانچه بر صدر عبارات گفته بود اینقدر هم غنیمت است
 شاید رفته رفته توفیق صدق در هر حال و مقال رفیق گردد و انه علی کل شیء قدیر قوله
 علامه ابن عابدین در المختار از معتبرات نقل نموده که آن مجر و ایام مالا یجوز کیفی فی

در حدیث آمده که شیئا لشداد تعزیر زندگی الواقع آدمیت از مثال

پسین

المنع اه در حالتی که خود صاحب رد الحقا در خصوص شیئا شد بلا باس که عبارت ازین است
 است حکم نمود چنانچه از ما سبق واضح است آوردن این کلام بتا بدیع منع شیئا شد
 نادانست و سر پا سرگردانی قوله علامه قاری در شرح فقه اکبر در تحت مسئله انما مومن انشأ الله
 تعالی نوشته قال فی التعديل وان لم یثبت انه کفر فلا اقل ان یکون حراما اه چنانچه بخدا ازین
 ای و یاتی و یاتی همان علامه قاری در همین شرح قول تعدیل را تزییف و تضعیف نموده
 است چنانچه بدین سبب که کفر و کذب درین کلمه نیست تحقیق که بعضی بوجوب آن
 محال است و در حدیثی که مساهله و تابعین بجوازش رفته اند و همین است محلی از امام
 شافعی در کتاب الایمان و در کتب دیگر که در این کلمه هم رفته و حضرت امام اعظم و اصحاب
 وی را همین انشاء الله تعالی را با شیئا الله چه مناسبت
 و بر ظاهر است که منع آن با شهادت این و دامن جنون نیست و سودا یا رغبتی است
 اتباع هوسه رسته در گردنش انگیزه دوست میکشد هر جا که خاطر خواه او است
 ایها النصف العاقل قد یفتت بما نونا علیک عن النقول من المنقول والمعقول ان قوله
 پس چه حال کسانی که این کلمه را که مختلف فیها است در کفر و مشیت آن و جواز آن برگزینند
 نیست و در شمار روز خود میسازند از آن باطل و مردود و نشاء عن نقصان فعمه و درایت و قسوة
 عقله و غباوته فلا یمنظر الیه ولا یلتفت علیه قوله سیدنا عبد القادر جیلانی که از اجله کبار
 اولیا است جملة الله علیه و محی سنت نبوی و مبعیت بدعت دنی و موحدا کامل و متوکل فاعل
 و محی الشریع و الدین اه در اینجا بزرگ اثبات مطلب خود به تعریف حضرت عو شیت مآب
 که فی نفس الامر قابل زیاده ازین توصیف اند پرداخت و بعد ازین بیک صفحه در باره
 کفریت ضرب اقدام که جموع همین جناب محبوبیت قیاب است میگوید قول و فعل
 مشایخ که مخالف کتاب و سنت و قیاس مجتهد باشد بر کسی حجت نیست طریقی که مخالف
 ظاهر شریعت باشد زندقه و الحاد است چه جائیکه قابل محبت و اسناد باشد مخصوصا همین

که همین جناب راجحی سنت و مبعیت بدعت و محی الشریع و الدین گفته باز قول بدعت است
 مخالف کتاب و سنت و زندقه و الحاد گفت خود با الله من ذمه الا الله است و این
 المقالات که بت شکنی گاه پیچیدنی آتش از زبیب تو گوی مسلمانان
 به انتقام این سودا ادبها جناب محبوب خدا حق بل و علامه است و کفی بانتهی
 آیاتی بینی که در تفسیر عزیزی نوشته اند علما گفته اند که ولید بر حضرت مدینه
 بیک طعن زبان کشا و ده بود و حرف مجنون را ندیده حق تعالی او را بدین طعن یاد فرموده
 و هدرین تفسیر در بیان حال ولید پدید مفسر است از حضرت ابن عباس و دیگرین
 مردیست که روز جنگ بدر شمشیر یکی از انصاریان بر بینی او رسیده و پیشش نهاده
 گشت چون در مکه رسید بمعالجه آن جراحت پرداخت به نشد و آنکه گشت تا آنکه همین
 مرض مرداه فی النار و السقر از امهال و ابتلا و وسعانه تعالی عزه نباید شد که
 و دیگر گیر و سخت گیر و مر ترا + الکی یا رحم الراحمین لا تو اخذ فی بانعت قید و ت
 و ما ذلک الا ان ارید ابطاله انتی کذا فی تحفه و شکیه و بعضی از خواص اولیا الله
 که آله جاحه تکمیل و ارشاد بنی نوع خود گردانیده اند درین حالت هم ترف و دنیا و
 و استغراق آنها بجهت کمال و سعادت مدارک آنها مانع توجه باین سمت نمیدرد و او
 بیان تحصیل کمالات باطنی از آنها مینمایند و از باب حاجات و مطالب عمل شکلات
 از آنها میطلبند و میباید بنده زبان حال آنها در آنوقت مترنم باین مقالات است
 من آیم بجان گر تو آئی بتن انتی کذا فی فتح العزیز فی سوره اذ السماء الشقت
 قولهم یا شیخ عبد القادر منونید او و اذ الضیف الیه شیئ الله فلو طلب شیئ اگر باشد
 موجب الحزن و دلا یجوز الاغترار بها فی قید الشرائد و نظم الفوائد من قال شیئ الله
 بکفر الا اذ لا وجه لذلک و کیف ذلک مع قولهم لا یخرج المؤمن من الايمان الا بجود و ظلم
 فیه و قولهم الکفر شیئ عظیم فلا یکفر المسلم اذا اختلف فیه و لو بردایه ضعیفه و معا و الله

ان يوجد الكفر بذلك وقد قال شارحه وينبغي ان يرجح فيها عدم التكفير بوجه التكفير بانه
 طلب شئ لله وهو جل وعلا غنى عن كل شئ والكل محتاج اليه وهذا لا يخرج في خاطر احد
 فان ذكره تعالى للتعظيم كما في قوله تعالى فان لله خمسة ومثله كثير انتهى كذا في فتاوى
 الخيرية جلد الثاني وقد انشدني شيخني البحر الشامي والبحر الطامحي واحذر مانه وحسنه او
 شيخ الاسلام الشيخ خير الدين الرطلي اطال الله بقاءه امين الخ در المختار وفي شرح
 الوهبانية بعد ذلك في رد الشك كبريتهم وضح ان لا كفر وهو المحر كذا قول شئ قبيح
 بكفره انتهى كذا في رد المحتار قوله كبريتهم وضح ان لا كفر وهو المحر كذا قول شئ قبيح
 غنى عن كل شئ والكل محتاج اليه انتهى ان يرجح فيها عدم التكفير فان يكن اردت
 اطلب شيئا كذا في رد المحتار قوله كبريتهم وضح ان لا كفر وهو المحر كذا قول شئ قبيح
 بكفره فعل وجه انه اطلب شيئا لله تعالى والله تعالى غنى عن كل شئ والكل مفتقر محتاج اليه
 وينبغي ان يرجح فيها عدم التكفير لان لها تاويلات فانه يمكن ان يقول اردت ان اطلب شيئا
 اكرام الله تعالى انتهى كذا في الطحاوي على در المختار وفي المرقاة في شرح حديث
 تبلفني حيث كنتم قال القاضي ان النفوس الزكية القدسية اذا تجردت عن العلائق
 البدنية عرجت والتصلت بالملاء الاعلى ولم يبق لها حجاب فترى الكل كالمنشأ بينهما
 او باخبار الملك لها وفيه سر يطع عليه من تيسره وايضا فيه للغيب مبادي ولواحق فيها
 وبها لا يطع عليه ملك مقرب ولا نبي مرسل واما اللواحق فهو ما اظهر الله تعالى على بعض
 احبابه لوجه علمه وخرج بذلك عن الغيب المطلق وصار غيبا اضافيا وذلك اذا تنزه
 الروح القدسية وزداد نورانيتهما واشترافهما بالاعراض عن ظلمة عالم المحس وتجلية ذات
 القلب عن صدد الطبيعة والموانع الطبيعية على العلم والعمل وفيضان الانوار الالهية حتى يقوى
 النور وينبسط في فضاء قلبه تنعكس فيه النقوش المرشمة في اللوح المحفوظ ويطلع على المغيبات
 ويتصرف في اجسام العالم السفلي بل تجلي حيزه الفياض الاقدس بمعرفة التي هي اشرف

صفحة ١٥٢
 مرقاة المفاتيح

الطحايا فكيف بغيره انتهى وفي الشفاء قاضي عياض وهذه المعجزات يعني اطلعه على الله
 عليه وسلم على الغيب من جملة معجزاته المعلومه على القطع الوصل اليها خبرا على التواتر
 لكثرة روايتها واتفاق معانيها على الاطلاع على الغيب وفي شرح الشفاء للعلامة الخفاجي
 وهذا الايمان في الآيات الدالة على انه لا يعلم الغيب الا الله وقوله لو كنت اعلم الغيب لا
 استكثرت من الخير فان لمنفي علمه من غير واسطة واما اطلعه عليه باعلام الله فامر متحقق
 لقوله تعالى فلا يظنر على غيبه احدا الا من ارضى من رسل قال بن عطاء الله
 في طائف المتين اطلع العبد على الغيب من غيوب الله بنور منه بدليل قوله القوا فراسة
 المؤمن فانه ينظر بنور الله لا يستغرب وهو معنى قوله كنت بصره الذي يبصر به من كان الحق
 بصره اطلعه على غيبه غير مستغرب وقال بعض العارفين الا من ارضى من رسل
 لا ينافي قول المرسي وفي تفسيره الارسل او صديق ولي ولا زيادة فيه على النص فان
 السلطان اذا قال لا يدخل على اليوم الا الوزير لا ينافي دخول اتباع الوزير معه فكذلك
 الولي اذا اطلعه على غيبه لم يره بنور نفسه وانما آه بنور متبوعه ولم يكن الله الايمان بغيب
 الا وقد فتح لنا باب غيبه والى هذا اشار الغزالي في اماليه على الاحياء انتهى قال العلامة
 التفتازاني في شرح المقاصد بعد ذكر خلاف الفلاسفة بل الظاهر من قواعد الاسلام
 انه يكون للنفس بعد المفارقة ادراكات متجددة جزئية واطلاع على بعض جزئيات احوال
 الاحياء سيما الذين كان بينهم وبين الميت تعارف في الدنيا ولما يتفقد بزيارة القبور وال
 ستعانة بنفوس الاحياء من الاموات في انزال الخيرات واستدفاع الملمات فان
 للنفس الناطقة تعلقا ما بالبدن وبالترتبة التي دفنت فيها فاذا زار المحي تلك التربة وتوجهت
 تلقاء نفس الميت حصل بين النفسين ملاقات واضافات انتهى قوله وفي النزاهة ومن
 قال ان ارواح المشايخ حاضرة تعلم تكفرا يكفرا بتاء فوقانية نوشتن غايت غبا وشتت
 بدانکه مراد از اینجا حضور و علم استقلال است و بنفسه که آن خاصه حق تعالی است ارواح

٢
 القوا فراسة المؤمن
 فانه ينظر بنور الله

مطلب جواب الجواب عن قال ان ارواح المشايخ حاضرة

بر چند قسم است و عبارات کتب بحسب مسطور الذیل است از روی نظر انصاف ملاحظه باید نمود
و استحقاق را از دست نباید داد که از کملاء اولیاء الله و از علما آمده است و اطلاق برای
نہاید گفت و نباید کرد بتامل باید بود و یازده قدم گرفتن بجانب عراق صحیح است و کفر نیست
بر که کفر میگوید یا خطا است زیرا که از فعل آنحضرت صلی الله علیه و سلم ثابت است که برای
قبور و بقیع شریف برده اند برای قرب موتی و آن از مسیح نبوی صلی الله علیه و سلم نیز
قدم کرده اند و است که برای خاص یا زده قدم از کجا کفر شد بنص قطعی ثابت کند
القسم الاول کتاب التوبة فی ردنا یا عباد الله ما عینونی فی ردنا یا عباد الله المراد بهم الملائكة
والمسلمون من الجن ورجال الغیب المسمون بالابدال وای رواه البزار عن ابن عباس
وردی ابن السنی عن ابن مسعود رضی الله عنهما مرفوعا اذا انفلتت دابة احدکم بارض فلاة
فینا وعباد الله اجسوا فان الله تعالی عباد فی الارض تحبسه قلت حکلی بعض شیوخنا الکبار
فی العلم انفلتت دابة انفسنا بغله وکان یعرف هذا حدیث فقال حبسها الله تعالی علیهم فی الحال
وکنتم انا مرة مع جماعة فانفلتت منا بهیمة و عجزوا عنها فقلنت فوقفت فی الحال بغیر سبب
سوی هذا الکلام ذکره النووی فی الاذکار حکم الله مص ای رواه ابن ابی شیبته بذه
الزیادة موقوف من قول ابن عباس و ان ارادوا فی نسخة و اذا ارادوا عونا ای نصر او اعانة
او معینا او منینا فلیقل یا عباد الله اعینونی یا عباد الله اعینونی یا عباد الله اعینونی ای
مکره یا مثلاً ای رواه الطبرانی عن زبید بن علی عن عقبه ابن غزو ان عن النبی صلی الله علیه و سلم
انه قال اذا نزل احدکم شیئا و اراد عونا و هو بارض لیس بها انیس فلیقل یا عباد الله اعینونی
یا عباد الله اعینونی یا عباد الله اعینونی فان الله عباد الا انهم و قد جرب ذلک ارد ذلک

مجب محقق انتهى کلام مولانا علی القاری رحمۃ الله تعالی صفره و فی فی شیخ محمد بن
المدنی رجال اسناد کلمه ثقات و فی الصحیح مسلم حدیثی بن ابی شیبته بن یزید بن ابی
بن سعید قال یحیی بن یحیی اخبرنا قال الاخری اخبرنا اسماعیل بن جعفر عن شریک بن
ابی نمر عن عطاء بن یسار عن عائشة رضی الله تعالی عنها انها قالت کان رسول الله صلی الله
علیه و سلم کما کان لیلتها من رسول الله صلی الله علیه و سلم یخرج من آخر اللیل الی البقیع
فیقول السلام علیکم دار قوم مؤمنین و اتاکم بالتوعدون غدا موتا یومنون و انما انشا الله
لا حقون اللهم اغفر لاهل بقیع الغرقه و لم یقل قتیبة قوله و اتاکم انتهى و فی سنن ابن ماجه
صفره حدیثنا ابو کریب اخبرنا محمد بن الصلت عن ابی کدیه عن قابوس بن ابی خبیان عن
ابی عن ابن عباس رضی الله عنهما قال مر رسول الله صلی الله علیه و سلم بقبور المؤمنین فقبل
علیهم بوجه فقال السلام علیکم یا اهل القبور یغفر الله لنا و لکم و انتم سلفنا و نحن باثر فی بنا
عن بریده و عایشة و حدیث ابن عباس حدیث غریب و ابو کدیه سمعته عن معتب بن یزید
اسم حصین بن جندب انتهى و فی الدر المنثور فی شرح الوهبانیة بریدش درویشان غفر لهم
و فتح ان لا کفر و هو المحرر کذا قول شیخ قیل بکفره انتهى و فی شرح الوقایة و فیما جمیع علیه
الجمهور لا یعتبر خلاف البعض ذکر فی اصول الفقه ان العلماء اختلفوا فی ان الاجماع
یفتقر باتفاق اکثر المجتهدین او لا بد من اتفاق الكل ففی الهدایة اختار ان خلاف اکثر
کاف ففی مقابله اتفاق اکثر لا یعتبر خلاف الاقل ففی کتب اصول الفقه جمیع مذاهب انتهى
و فی رد المحتار فی جزء الثالث فی آخر باب المرتد قوله بکفره مع وجهه طلب شیخنا
تعالی و الله تعالی غنی عن کل شیء و لكل مقتدر و محتاج الیه و ینبغي ان یرجع فیما مر من غیر
فانه یکن ان یقول اردت اطلب شیئا کذا الله تعالی انتهى و فی شرح وی در مختار
فی الجزء الثاني فی باب المرتد قول شیخنا قیل بکفره مع وجهه انه طلب شیئا الله تعالی
و الله تعالی غنی عن کل شیء و لكل مقتدر و محتاج الیه و ینبغي ان یرجع فیما مر من غیر

احدی عشره خطوة ویزکر اسمی ویزکر حاجت فاما تقضی بفضل الله وکره انتی و قال
 الشيخ نور الدين ابی الحسن علی بن یوسف بن جریر اللخمي الشطنوفی الشافعی رحمته الله علیها
 فی بحر الاسرار و معدن الانوار صفحہ ۱۰ قال ابو المعالی فایت الشيخ ابا الحسن علیا النجاشی
 رحمہ الله تعالی و حدیثہ بہذہ الحکایۃ فقال سمعت الشيخ ابا القاسم عمر البزار یقول سمعت
 سیدی الشيخ محی الدین عبدالقادر رضی الله عنه یقول من استغاث بلی فی کرۃ کشف غم
 من نادی باسمی فی شدة غم من توکل علی الله عزوجل فی حاجۃ قضیت
 له من صلی علی محمد و آلہ فی کل رکعة بعد الفاتحة سورة الاخلاص احدی عشره مرة ثم
 یصلی فی رکعة بعد الفاتحة و یسلم علیہ و یدکر فی ثم یخطو الی جهة الغرب
 احدی عشره خطوة و یدکر اسمی و یدکر حاجت فاما تقضی باذن الله تعالی انتی و قال
 الشيخ محمد بن ابی القاسم البغوی رحمہ الله علیہ فی قلل الجواهر صفحہ ۴ و قال الشيخ علی
 النجاشی رضی الله عنه سمعت الشيخ ابا القاسم عمر یقول سمعت سیدی الشيخ عبدالقادر
 رضی الله عنه یقول من استغاث بلی فی کرۃ کشف غم من نادی باسمی فی شدة
 فرجت عنه و من توکل علی الله بلی فی حاجۃ قضیت حاجتہ و من صلی رکعتین یقرأ فی کل
 رکعة بعد الفاتحة سورة الاخلاص احدی عشره مرة و یصلی علی رسول الله صلی الله علیہ وسلم
 بعد السلام من التمشد احدی عشره مرة یسلم علیہ و یدکر فی باسمی و یدکر حاجت فاما تقضی
 انشاء الله تعالی و فی رواية و یخطو الی جهة الشرق نحو قبری احد عشر خطوة او قال سبع
 خطوات و یدکر فی و یدکر حاجت فاما تقضی و فی رواية و یشد من کلامہ ایدکر فی فیتم انت
 ذخیرتی فاطمہ فی الدنیا و انت نصیری و عار علی حامی الحمی و هو منجیدی اذا ضل فی لیل
 اعتقال بعیری و قد جرب ذلک مراراً فصیح رضی الله عنه و قال الشيخ عبدالقادر ابن
 محی الدین الابری فی تفریح الخاطر ذکر فی بحر الاسرار و کلمۃ الیافعی قال رضی الله عنه
 من استغاث بلی فی کرۃ کشف غم من نادی باسمی فرجت عنه و من توکل بلی فی

مؤلفه

حاجۃ قضیت له من صلی رکعتین یقرأ فی کل رکعة بعد الفاتحة سورة الاخلاص احدی عشره
 مرة ثم یصلی علی النبی صلی الله علیہ وسلم احدی عشره مرة ثم یخطو الی جهة الغرب احدی عشره خطوة
 و یدکر اسمی و یدکر حاجت فاما تقضی انتی و قال المولانا ابی یونس انی طلبت من سیدی
 الله فی انوار المفاتیح فی النہر التاسع فی الجداول الثالث صفحہ ۵۵۰ قال الشيخ ابو المعالی یقول
 ایدم نزد شیخ ابی الحسن خباز و ابن حکایت پیش او باز گفتم گفت شنیدم شیخ ابا القاسم عمر
 رحمہ الله علیہ میگفت کہ شنیدم شیخ محی الدین سید عبدالقادر رضی الله عنہ میفرمود کہ
 استغاثہ کند پیش من در کرۃ بکشایم آن کرۃ را از وی و کسی کہ خواند نام ما در شدة
 آسان سازم آنرا و هر کہ توکل بلی بنماید در حاجتی بسوی خدا می توانی بہ جنت و کورۃ
 دو گانہ نماز بگذارد و در هر رکعت بعد از سورة فاتحہ یازدہ بار سورة غلام بخواند بعد از
 درود و سلام فرستد بر رسول خدا صلی الله علیہ وسلم و ذکر وی کند پست یازدہ گاه بسوی جنت
 بغداد رود و نام من یاد کند و حاجت خود خواهد پس حاجت او را خواهد شد و غوثیہ نوشت
 است این نماز را صلوة الاسرار میگویند و از ملفوظ غیاثی نقل کرده کہ ستمی است بہ صلوة
 الحاجۃ و از شیخ یوسف سجاوندی رحمۃ الله علیہ نقل کرده کہ حضرت رسول خدا صلی الله علیہ وسلم
 در خواب دیدم و پرسیدم یا رسول الله صلی الله علیہ وسلم اگر کسی را اجل رسیده باشد و را
 علاجی بہست کہ غیر و فرمود اگر دو گانہ فرزند من سید عبدالقادر یا عتقاد را بخواند و عمری را
 رد و انتی و قال الشيخ محمد الصادق الشہابی السعدی القادری فی مناقب غوثیہ صفحہ ۲۰
 فی کیفیتہ اداء صلوة الاسرار در ملفوظ غیاثی آورده است کہ کثر بزرگان دین و مشایخ
 الیقین فضایل دو گانہ و یازدہ گامی کہ سہمی بہ صلوة الحاجۃ است و صلوة اسرار
 فی حفرۃ القادر یہ نیز گویند و ما بین العشائین می گذارند و جنب سید المرسلین صلی الله
 علیہ وسلم استفاوہ نموده اند و یاد آن دو گانہ مامور شدہ اند چنانکہ حضرت شیخ یوسف
 سجاوندی قدس سرہ میفرماید کہ حضرت رسول الله صلی الله علیہ وسلم را در خواب دیدم

بسم الله الرحمن الرحیم
 الحمد لله رب العالمین
 و صلی علی محمد و آلہ
 و سلم
 و بعد از این دعا
 در هر رکعت
 بعد از فاتحہ
 یازدہ بار
 سورة غلام
 بخواند
 و بعد از درود
 و سلام
 فرستد بر رسول
 خدا
 و ذکر وی
 کند پست
 یازدہ گاه
 بسوی جنت
 بغداد
 رود و نام
 من یاد کند
 و حاجت
 خود خواهد
 پس حاجت
 او را
 خواهد شد
 و غوثیہ
 نوشت
 است این
 نماز را
 صلوة
 الاسرار
 میگویند
 و از
 ملفوظ
 غیاثی
 نقل
 کرده
 کہ
 ستمی
 است
 بہ
 صلوة
 الحاجۃ
 و از
 شیخ
 یوسف
 سجاوندی
 رحمۃ
 الله
 علیہ
 نقل
 کرده
 کہ
 حضرت
 رسول
 خدا
 صلی
 الله
 علیہ
 وسلم
 در
 خواب
 دیدم
 و پرسیدم
 یا
 رسول
 الله
 صلی
 الله
 علیہ
 وسلم
 اگر
 کسی
 را
 اجل
 رسیده
 باشد
 و را
 علاجی
 بہست
 کہ
 غیر
 و
 فرمود
 اگر
 دو
 گانہ
 فرزند
 من
 سید
 عبدالقادر
 یا
 عتقاد
 را
 بخواند
 و
 عمری
 را
 رد
 و
 انتی
 و
 قال
 الشيخ
 محمد
 الصادق
 الشہابی
 السعدی
 القادری
 فی
 مناقب
 غوثیہ
 صفحہ
 ۲۰
 فی
 کیفیتہ
 اداء
 صلوة
 الاسرار
 در
 ملفوظ
 غیاثی
 آورده
 است
 کہ
 کثر
 بزرگان
 دین
 و
 مشایخ
 الیقین
 فضایل
 دو
 گانہ
 و
 یازدہ
 گامی
 کہ
 سہمی
 بہ
 صلوة
 الحاجۃ
 است
 و
 صلوة
 اسرار
 فی
 حفرۃ
 القادر
 یہ
 نیز
 گویند
 و
 ما
 بین
 العشائین
 می
 گذارند
 و
 جنب
 سید
 المرسلین
 صلی
 الله
 علیہ
 وسلم
 استفاوہ
 نموده
 اند
 و
 یاد
 آن
 دو
 گانہ
 مامور
 شدہ
 اند
 چنانکہ
 حضرت
 شیخ
 یوسف
 سجاوندی
 قدس
 سرہ
 میفرماید
 کہ
 حضرت
 رسول
 الله
 صلی
 الله
 علیہ
 وسلم
 را
 در
 خواب
 دیدم

حاجت

و پرسیدم که اگر شخصی اجل رسیده باشد و از علاجی هست که غیر دفرمودند اگر چه گاه و باری سید عبدالقادر
 رضی الله عنه با مقدار اسب ادا نماید عمر وی مزید گردد و از حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه
 فضایل صلوٰۃ الحاجت در بجهت الاسرار و تکبیر یا تغییل می مانند که فرموده من استغاثت بی فی
 کرمه کشفتم عنه من نادانی فی شدة فرجت عنه و من توسل بی الی الله عزوجل فی حاجت ففیرت
 له من صلی کتین یقرانی کل رکعة بعد الفاتحة سورة الاخلاص احدی عشر مرة ثم یصل علی
 النبی صلی الله علیه و آله و سلم عشر مرة ثم یخطو الی جهة العراق احدی عشر مرة فطوفاً لیکرمه
 و یرکعتاً فافضلت علیها اتنی ثلثال شاه سید عبداللطیف المعروف سید محی الدین شاه
 کاشانی و در یکی از کتب الطایب با آنکه دو گانه قادر بریه با شرح شریف مناقات ندارد
 و در کتب دیگر است و در یکی در ابوی در اخبار الاخیار و احوال سلطان الاولیاء
 سید عبدالقادر جیلانی رضی الله عنه فرموده هرگاه از خدا چیزی خوا بید بوسیله خواجه
 اما خواش شایع است که در صورتی که در کتب استخوانت کنه من در کتب کشف کرده شود آن
 کرمیت از او هر که منادی کند بنام من در شدنی کشاده شود آن شدت از او هر که توسل
 کند من بسوی خدا و حاجتی فضا کرده شود آن حاجت مرا و دفرموده کسی که در کرمیت نماز
 بگذارد و بخواند در هر رکعت بعد از فاتحه سورة الاخلاص یازده بار بعد از آن در هر رکعت بخواند
 صلی الله علیه و سلم بعد از سلام بعد از آن یازده گام بجانب عراق بزد و نام مرا بگوید و حاجتی خود
 را از درگاه خدا و ندی بخوابد حق تعالی حاجت او را فضا گرداند و گفته اند منتهی اینست شیخ
 احمد عبدالحق و ابوی در زوالتحقین می نگارد و وقتی سخن در دو گانه که مستثنی بصلوٰۃ الاسرار و تعارف
 این سلسله عالی مقدار است افتاد فرمودند که شیخ ما خود این دو گانه را نمی گذارد و شیخ
 محمد بکری نیز انتساب باین سلسله علیه اشدن و بدان قائل نه بود و در فقیر عرض کرد که ذکر
 این دو گانه در بجهت الاسرار کرده است پس بجهت الاسرار را طلبید و در فقیر نقل از اشیا بر آورده و فرمود
 این نقل مریدان نشان نرسیده باشد منتهی ذی الشریع الجواب بر ایت است شیخ ابی المعالی سید محی الدین

نور

نور فخری کی او نون کا جو گم ہوئی تھی منابینی ہی تھی منابینی ہی تھی منابینی ہی تھی منابینی ہی تھی
 نزدیک شیخ الحسن خبانی آیا اور دوشی بی کجاست شیخ ابی اسلم شیخ احمد علی شیخ احمد علی شیخ احمد علی
 ہون کہتی تھی کہ شیخ سید عبدالقادر رضی الله عنه فرمائی کہ جو کرمیت کی رویت میں کفار
 میری سی کری تو بین رہ کریت دو رکعت کا اور جو کرمی ایسا نام شدت کی وقت و مکان
 وہ شدت او سپر آسان کرونگا اور جو کرمی کسی حاجت میں خدای تعالی پاس پہنچی
 پڑیگا تو اس حاجت کو بین آسان کرونگا اور جو کرمی دو رکعت کا پڑھی وہ بہر گیت میں رہا
 زات کی بعد گیا اور بار سورة اخلاص پڑھی اور سلام کی بعد دو رکعت کا پڑھی وہ بہر گیت میں رہا
 سید سلیم پڑھی اور اسکا ذکر کرے پھر بخدا کی عزت کیلئے قدم بکے میرا نام پڑھی ورنہ
 حاجت پائی تو اسکی حاجت روا ہوئی زبیرا غوثیہ میں گما تیں س نماز کا نام سورہ ہر
 ہی ملو غیاثیہ سی نقل کیا ہی اسکا نام صلوٰۃ الی جہ ہی استخیر و منسویہ ہی
 کیا ہی کہی میں نبی صلی الله علیه و سلم کو خواب میں دیکھا اور سوال کیا یا رسول الله
 میرا نام اگر کسی شخص کی اجل پہنچی تو اسکی نہ مزینا کہ علاج ہی نہ حضرت سید سلیم
 و سلم فرمائی دو گانہ نماز جو میری فرزند سید عبدالقادر سی ہی اسکی وقت و مکان تو ہی
 عود از ہوگی انتہی القسم الثالث قال شیخ محمد بن علی مدنی کہ من نے حدیث میں
 قادم الجواب عنہ ۸۷ مصر و قال عبداللہ الجبالی لقیت جمدان جمدان جمدان جمدان
 قال لقیت ایشہ الفرضی فی طریق نیسا پور و معہ اربعہ عشر مکرر لکھ کر رکعتی ہر
 قمرہ مخوفہ لا یقف الا فی الاخیہ فیہا من الخوف فلما حلت الجمدان من قول من قد تدری
 جمال محکمہ فطابتہا فلم اجد حافاً تقطعت عن القافلۃ فتعصب لی الجمدان و فلت علی نماز شیخ
 الفخر ذکرت شیخ السید عبدالقادر رضی الله عنه و کان قائل ان وقت فی شدت و کرمی
 نماز کا کشف و نہ فطرت را شیخ سید عبدالقادر جلالی مرت و فطرت کی منع نمود و فطرت
 ابوی علی ابیہ و علیہ شایع و ہر شیہ کی کہ فطرت کشف فطرت کشف فطرت کشف فطرت کشف

باحالی تحت التل باریکه فاخذنا وحقنا القافلة انتهى وقال الشيخ نور الدين ابی الحسن علی
 بن یوسف بن جریر النخعی الشافعی رحمه الله علیهما فی بحجة الاسرار صفحہ ۱۰۲ ومعدن الانوار
 اخبرنا ابو المعالی عبد الرحیم بن مظفر بن مذهب القرشی قال اخبرنا الحافظ ابو عبد الله محمد
 بن محمود بن النجار البغدادی قرا علیه انا سمع ببغداد قال کتب لی عبد الجبار فی نقله من
 خراج قال لقیته به ان رجلا من اهل دمشق یقال له ظریف قال لی لقیته بشیر الفرضی فی طریق
 نیسا پور قال خوارزمی وصادق عشره افعال لی نزلنا فی بریه مخوفة لا یقف فیها الا
 مع اخرین من الوندان قال من الاحمال من ادخل اللیل فقتلنا اربعة من الجبال محملة فطلبتهما فلم نجدهما
 ورجلت القافلة فقتلنا من الجبال ووقف معی وطلبنا هاتین فوجدناهما
 فلما انشأ الفجر ذكرت قول شیخ ابی السویدی الدین عبد القادر رضی الله عنه ان
 وقعت فی شدة فنادی قال ما ملکک قال قلت یا شیخ عبد القادر جمالی مرت ثم التفت
 الی مطلع الفجر فرأیت فی ضوء الفجر اول الشمس رجلا علی رابطة علیہ ثياب شديدة البیاض
 وهو یبشیر الی بکرمی قال قال فلما صعدنا علی الرابطة لم نر احد ثم رأینا الاربعة جمالی تحت
 الرابطة باریکة فی الوادی فاخذناها وحقنا القافلة انتهى قال العالم الفاضل محمد غوث
 الخطاب بشفرة الملک رحمة الله علیه فی انهار المفارخ فی النهر السابع الجوال لثانی شعبته
 الثانیة والعشرون منها مودی است از شیخ ابی المعالی عبد الرحیم بن مظفر بن مذهب قرشی
 از حافظ ابی عبد الله محمد بن محمود بنجار بغدادی که نوشته بود ابی عبد الله جبار فی واز خط او
 نقل گرفته ام که ملاقات کردم در همدان مردی را از اهل دمشق معروف به ظریف و می گفت
 که ملاقات کردم بشیر فرضی را در راه نیسا پور یا خوارزم و با او چهارده اشتر بارشکر بود پس گفت
 فرود آمدیم در دشت خوفناک که آنجا برادر برای برادر نمی ایستاد و در اول شب شتران را با
 کردیم پس چهار اشتر مع بارنا گم شدند هر چند جستیم لیکن نیافتیم و قافله روان شد و من از قافله
 جدا گشتم برای جستن اشتران و اشتران با من مراقت نمود و ایستاد چون صبح شد یاد کردم

فرموده شیخ سید عبدالقادر را که اگر گرفتار شوی در شدتی پس مرا بخوان بر این که آن شدت
 دور خواهد گردید پس مکر گفتم یا شیخ سید عبدالقادر شتران من رفتن بیشتر متوجه شد پس بوسی
 مطلع فجر دیدم در اول روشنایی فجر هر دو را که بر پشت زمین ایستاده و در بار بسیار باس
 ست بسوی من اشارت میکنند پاستین خود که با پس بپای من برآمده و کسی
 سفید دیدم و هر چهار اشتر بر پشت در دشت شسته بودند پس آن شتران را که تیره و بختی
 انتی قال امام العلماء محمد صبیح الله بدرالدوله قاضی الاسلام رحمه الله فی شرحه
 روایت ابو ظریف و مشقی سے کہے میں بشیر فرضی سے نیسا پور یا خوارزم کے راہ میں ملاقات کیا
 اس کے ہمراہ شکر کے چودہ اونٹ تھے سو مجھے کہا ایک جنگل میں اترتا ہوں ان ایسا خوفناک
 ایک بجائی دوسرے بجائی کیواسطے کھڑا نہ ہو گا پہلی شب میں اونٹوں کو باکٹی اوہیں سے
 چار اونٹ مع شکر گم ہو گئے ہم بہت ڈھونڈ رہے لیکن نہ ملے قافلہ روانہ ہوا میں اونٹوں کی پست
 واسطے پیچھے رہا شتر بانان میرے واسطے کھڑے رہے جب صبح ہوئی میں شیخ سید عبدالقادر
 رضی اللہ عنہ کا مقولہ یاد کیا حضرت فرماتے تھے تو اگر کچھ شدت میں گرفتار ہو گا تو مجھ یا دیگر
 شدت دور ہو دیگی میں مکر کہنے لگا یا شیخ سید عبدالقادر او عثمان میرے گئے پھر صبح صدق
 حکمتی سو طرف تیرا دیکھا تو ایک مرد زمین کے پشت پر لباس بہت سفید پہنا ہوا کھڑا ہے مجھے پانی
 آستین سے اشارہ کرتا ہے اوہرا میں بلندی پر چڑھا وہاں کسی شخص کو نہ دیکھا و وہ چار اونٹوں کے
 پیچھے بیٹھے ہیں میں وہ اونٹوں کو لیکے قافلہ میں آ کے ملا انتی و فی لسنن ترمذی صفحہ ۱۰۲
 حدیثنا محمود بن غیلان اخبرنا عثمان بن عمر بن شریک بن عبد بن جعفر عن عمار بن خزيمة بن ثابت
 عن عثمان بن حنیف ان رجلا ضرب البصر الی البصری علی الله علیه وسلم فقال ادع الله ان یغفر لی
 قال ان شئت دعوت وان شئت صبرت فهو خیر لک قال فادعته قال فامر ان یتوضا
 فیحسن وضوؤه ویدعوا بہذا الدعاء اللهم انی اسئلك والتوجه الیک نبیک محمد بنی ارحمتہ یاکم
 الی التوجه بک الی ربی فی حاجتی ہذہ تنقلنی ربی اللہ شفیعہ ہذا حدیث حسن صحیح انتی قال

استغفار و استغفار از جوامع المعقول و المنقول حاوی الفروع والاصول
 التواضع و الاموالی غلام قادر صاحب زاد عنایت ساکن بهر ان شهر لاهور سید محمد علی
 ما تو کلم سلم الله تعالی فی ندا و الشیخ السید محی الدین عبدالقادر الجیلانی قدس سره وقت
 الاستغفار و الاستغفار بل هو جائز ام لا بینوا تو جروا الجواب جائز بل اریب فان
 فی النداء و طلب الاقبال من المنادی و لما اخبر الشیخ قدس سره ان علم المغیبات و تکوین
 و شیا و یاذن خالقها یعطى مولی و من نادى فی باسعی فی شدة فرجت عنه کما هو المذکور فی
 فتوح الغیب صفحہ ۳۶ و البیہ صفحہ ۱۰۲ فای مانع من عن ذلک و الشیخ قدس سره جامع العلمین
 و من نادى فی شدة فرجت عنه کما هو المذکور فی فتوح الغیب صفحہ ۳۶ و البیہ صفحہ ۱۰۲
 فان نادى فی شدة فرجت عنه کما هو المذکور فی فتوح الغیب صفحہ ۳۶ و البیہ صفحہ ۱۰۲
 فان نادى فی شدة فرجت عنه کما هو المذکور فی فتوح الغیب صفحہ ۳۶ و البیہ صفحہ ۱۰۲
 فان نادى فی شدة فرجت عنه کما هو المذکور فی فتوح الغیب صفحہ ۳۶ و البیہ صفحہ ۱۰۲

۲۴ رابع الثانی سلسلہ ہجری

نقل قرطاس فیض اساس از جناب مولانا مولوی غلام قادر صاحب
 خدمت بابرکت منج فیض الاثم صدر الخیر الاثم جناب مولوی محمد مریدی محی الدین صاحب اسم
 باسمی اوام الله فیض العیم و نسیم نیاز مند در گاہ بیچون و بیچگون فقیر غلام قادر مجبور
 و محزون تسلیم نبوی را بنظر تحیت و تعظیم التماس میدارد کہ خیریت است و عافیت مزاج مبارک
 بر وقت مسئول بکرم سید المکونین فاتم الانبیاء و زین الرسل بالجاء و لقبول جواز حضرت
 سلطان شیخ سید محی الدین عبدالقادر تفرع بیسائل اصول دین و تحقیق دقائق علم طریق

اول
 نیابت
 علی
 حضرت
 صاحب
 عالی
 و

کلمة حقنة عند ابل الطريق فناء و بقاء است چون ولی با اہل بیت کہی میر و میر
 غیبت و قطبیت در تصرف او میباشد و خاتم الخزان در دست او باشد و در دست او باشد
 حضرت نبوی قرار یابد و تصرفات عالم در دست قدرت او باشد و در دست قدرت او باشد
 قدس سره ابوییت مسلم است و فرق ما بین محب محبوب کہ نیست و محب دوست کہ نیست
 غوثی و قطبی مثل حضرت غوث اعظم قدس سره گمشده و در جوار او گمشده و در جوار او گمشده
 دست و ہدیہ نخبہ کل اہل جنت را خواہد بود پس ندای فدای خدا است و در مقام اگر کسی
 ندای ولی را کند اگر ولی مستغرق شود دست تا الله و جواب بیک گوید اگر ولی الله و مقام
 خود و ہوشیاری است تا منادی خود را خود بیک گوید و خدا را کلام حق ندان ولی الله و مقام
 فدای تعالی جواب دہد بہر کیف خالق اشیا و حق است و بندہ کاسب پس بندہ بہمت بندہ
 و حق پیدا کند مقام محبوبیت مقتضی بہین طور است کہ ہر گاہ نام حضرت غوث اعظم قدس سره
 گرفته شود و بدان نام ندای کردہ شود بسبب ارتباط باین اسم و مستحق تاثیر ہر یک دیگر
 و بسبب تقاضای مقام محبوبیت کہ در حدیث قدسی وارد است فاذا احببت کنت رتبہ
 و پیدا در جلال تعالی سمع و بصیر محبوب میباشد و سمع و بصیر حق را نہایتی نیست و نہ ہستی
 و نہ وقتی مقرر سمع و بصیر در ہر اوقات و جمیع جہات و افاق را دریا بہ محبوب نمی زند
 و بصیر ہمہ آواز ما و اشیا را می شنود و می بیند خصوصاً نبی بر احوال امت و ولی بر احوال
 مریدان واقف و ناظر و مبصر و سامع میباشد لہذا در بیعت الاسرار از حضرت غوث اعظم قدس
 سره و در اوراد چشتیہ وارد است کہ اولاد و گانہ نماز خواند و بعدہ درود شریف خواند ندای
 اسم اعظم حضرت غوث اعظم کند و دعا کند مستجاب شود و تہنی ہفتاد و چهارم از جامع معقول
 و المنقول حاوی الفروع والاصول مولوی حاجی ملا محمد ایوب صاحب پشاور می زاد و قصد

بسم الله الرحمن الرحيم حامدا ومصليا

سوال پیرمندان علمای دین و دغیان شرع لمبیین کہ در باین عبارت کہ یا شیخ محمد

تدفع لي الدنيا فانا انظر اليها والى ما هو كائن فيها الى يوم القيامة كما انما انظر الى كفى نذره ونجرائه
 داود قام فينا رسول الله صلى الله عليه وسلم مقاما فمات ترك شيئا الى قيام الساعة الا حديثنا به في الحديث
 الصحيح فعملت علم الاولين والآخرين وصرح انه صلى الله عليه وسلم اخبر بموت النجاشي يوم موته بحشر
 وصلى عليه باصحابه وانه وابا بكر وعمر وعثمان صعدوا احدى فتحر فصر به رجلا وقال له اثبت فانما عليك نبي و
 صديق وشهيدان فاستشهدوا ان ملك كسرى وقبصره بقطيع من العراق والشام فكان كذا في زمن
 عمر وانه قال لسراقة كيف بك اذا لبست سوري كسرى فالبسها عمر لما زال ملك كسرى في زمنه تحقيقا
 لذلك اخبر عمر العباس بغيره ما ذكره من ان عليا عليه السلام قد قتل في الجمل فاجاب عتاب حاطب
 الى اهل مكة وبوضع ناقته بين يديه فاستشهدوا له صلى الله عليه وسلم في الجمل فاجاب عتاب حاطب
 وباستشهاده واميير الجيش الذي رسله ليوثه ليدخل الشام فاجاب عتاب حاطب
 فعبد الله بن واهب رضي الله عنهم بان بنته فاطمة رضي الله عنها اول ابائه بحوقابه فماتت بعده ثمانية
 اشهر وستة وبان اشقي الاولين والآخرين قاتل على كرم الله وجهه بضربة في يافوخه فتبطل من دمه
 الحية فصره الشقي بن لم يضره كذا فمات منها وبان معاوية رضي الله عنه على مرامته وانه لم يغلبوا
 ابن عساكر ومن ثم قال علي كرم الله وجهه يوم صفين لو ذكرت هذا الحديث ما قاتله وبان عثمان يقتل مظلوما
 ورواية تقتل وانت تقتر البقرة قطرة من دمك على فسيفك لعم شدي موضع ولبو اوقعة الحرة من عسكره
 عالة الله بعد له بالمدينة فاستبيحت نفوس ابوا وابضا عهم واما هم قتل سبعائة يحفظون القرآن منهم
 ثلثمائة صحابي وفتن منها الف عدا ولبو اوقعة الجمل صفين قتال عاكشيو الزبير على رضي الله عنهم لان
 قال علي للزبير لما برز له يرشده انك سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لقاتله وانت له
 ظالم فانصرف الزبير قال بلى ولكن نسيت ولقول له في الحسن كرم الله وجهه اني هذا سيد وينصلي الله
 بين فلتين عظيمتين من المسلمين فكان كذا فانه بوجع بملية فمات خيفة ستة اشهر ثم سار لمعاوية
 اربعين الفا فلما تراءوا الجمعان على كثرة الفريقين انه لا يغلب احد حتى يقتل الفريق الآخر فيرق على
 المسلمين رحم وفضل الملك في جنب ذلك ابتغوا لوجاهته كما ابا عنه كرم الله وجهه ثم رسل معاوية

يشهد

يشهد عليه وطا وينزل عن الخلافة فاسل اليه قراطسا ابيض قال اشترط ما شئت فاشترط ونزل
 عن الملك فصار معاوية من يومئذ خليفة حقيقة وقتل حسين كرم الله وجهه بالطف اخرج بيده تربة
 وقال فيها مضجعة فصيح خبر استاذن ملك القطر بران يزور النبي صلى الله عليه وسلم فاذن له كان في يوم
 ام سلمة فامر ما صلى الله عليه وسلم ان تحفظ الباب فجا الحسين فافتحه فتقبله صلى الله عليه وسلم فقال له الملك
 اتجه قال نعم قال ان امك تقتله وان شئت ايتك المكان الذي يقتل به فاراه فجا بسلمة بالكتف فاشن
 وتراب احمر فاخذته ام سلمة فجعلته في ثوبها قال الراوي كنا نقول انها كبريا في رواية انه قال لما اذها
 دنا فاعلى انه قد قتل واخبر ابن عباس بانه سيعي لما راى جبريل مع في صورة رجل واخبر ام عبد الله بن عباس
 رضي الله عنهم بانها ستله وبانه ابو الخلفا وبان منهم السفاح والمهدي واخبر بان الترك ستغلب على العرب
 حتى تلحقها بنبات الشج والقيصوم ويقولون يوشك الناس ان يضرهم الكباد والابل فلا يجدون عالما اكبر من
 عالم المدينة قال ابن عيينة وغيره هو مالك بن انس ومن ثم كانوا الناس يزعمون على بابها لاخذ العلم حتى
 يقتلون ومن روى عنه من الاكابر الزهري والسفيانان والشافعي والاوزاعي امام اهل الشام الميث
 امام اهل مصر وابو حنيفة وصاحبا ابو يوسف ومحمد وذا النون المصري والفضيل وابن المبارك وابن ادهم
 وبعالم في قریش رحمهم الله وانه يملأ اطباق الارض علما وقال احمد وغيره نراه الشافعي لانه لم ينش في طباق
 الارض لقریشي صحابي او غيره ما انتشر للشافعي اى والذي انتشر على ابن عباس ونحوهما سائل قليلة
 جدا كما يعلم ذلك من سير كلامهم والطلع عليه زعم الصاغانى ان الحديث موضع نهو زفية وانما فيه نوع ضعف وكذا
 له شواهد كثيرة وقد جمع الحافظ العسقلاني في طرقة كتاب مستقل واخبر بان الخوارج الذين على كرم الله وجهه
 وان فيهم رجلا اسود احدي شدي مثل شدي المرأة فقاتلهم على واخرج الرجل حتى رآه الناس بالوصف الذي
 وصفه صلى الله عليه وسلم واخبر صلى الله عليه وسلم بالرافضة وانهم يرفضون الاسلام وبالقدرية والحزبية بان
 انه ستفترق على ثلثة وسبعين فرقة وبانها من ارض الحجاز تضي لها اعناق الابل بمصرى فخر جنت نار
 عظيمة على نحو مرحلة من المدينة المشرفة ولقد منها زلزلة عظيمة بعد عشاء الاربعاء ثالث جمادى الآخرة سنة
 اربع وخمسين وسبعائة ولم ينزل يشد ويغلي كغليان البحر الى ان ارجت منها الارض ومن عليها حتى ايقن

[illegible]

يعلم من فهم من و بكل شیء بحکمة اتقن کل ماصنع جبروت حق و نیز در ذی بیومیندک این است
 اکمل لایدان بسیری فی جمیع الموجودات کسریان الحق فیها اتقی حاصل من بیاید و در وقت که در این
 در غیب استقلال ندان بلکه با علم الهی تعالی شأنه از غیبات بسیار خبر دهد و در این زمان که در این
 جواب سائلی میفرماید نقل سوال و جواب بعینه آنکه سوال با معنی قوله تعالی قل لا یعلم من فی
 السموات و الارض الغیب الا الله و قول النبی صلی الله علیه و سلم لا یعلم فی غدا الا الله شهادت
 من القرآن و الحدیث مع انه قد وضع علم فی غدی معجزات النبی صلی الله علیه و سلم و کلمات او و بیاید
 الجواب معناه انه لا یعلم و کذا استقلال الا الله و اما المعجزات و الکلمات فمحملة باطلا و الله تعالی
 لا نبیا و اولاد و اولاد و لا استقلال لهم انتی پس از آن باید دانست که حادثه علمی نیز صفت خاصه خداست
 تعالی و تقدس چیزی از کلمات و جزئیات از علم وی تعالی بزرگ نیست قوله تعالی ان الله
 احاط بكل شیء علماً و نقوله تعالی فوق کل ذی علم علمیم بامی **س** در دیگر در بیانها
 عدد برگما به بتانها به نزد یک و بود ظاهر + همه در علم او بود حاضر غایب همه درین شرح جفری
 می نگار و الغیوب کما لم یطلع الله علیها احد و انما غایه من اطلعه علی جزئیات مخصوصه انتی میبوی
 در شرح نص یعقوبیه می طراز و بیس المقصود من الكشف الواقع لبعض الناس فی بعض الاوقات
 ان یطلع العبد المکشف ای تحصیل له الاطلاع فی امر خاص شاء الله طاعه علیه و غیره کما قال رب یموت
 بشیء من علمه الا بما شاء فان قلت قوله صلی الله علیه و سلم فعملت علم الاولین و الاخرین یدل علی عموم
 اطلاع و ان کان فی بعض الاوقات قلت لا نسلم و لکن فان ما یعلمه الاولون و الاخرین من خاص نیست
 الی معلومات الحق سبحانه و لو سلم عمومها فالمشبهت فی السیث علمه الکی الاجزائی فی مقام حق و منفی من علم
 تفصیلی فی مقام القلب و الله تعالی اعلم و بحر العلوم در شرح دفتر اول تنبوی میگوید انسان کما ینسب
 قطب الاقطاب بعد تمام شدن سیر وی و رسیدن بقا بعد فنا اعیان ثابت و مابعد و سیکر و مستعد و
 آن اعیان منکشف میگردد پس بر حال که بر آن اعیان جاری میشود و خود بدشد علی جمال منکشف میشود
 پس سعادت از این و شقاوت از این بهر و آشکارا میگردد و بروی دین نیست که تمام اعیان ممکنات

[illegible]

١٠
 باب السجدة
 في قول من
 في قوله
 في قوله
 في قوله

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰

من الميث حصل من النفسين بالماقات وانما فوات انتمى فواتى من انفسه من انفسه
تفصا فان نور الصباح زاد في النار فغدا الزيت من نور النفس من نور النفس
في معنى التمثيل وجود الاول تمثيل للمعد الذي دل عليه الايات البينات في بؤر
من المشكاة معنوية او تشبيهية للمعدى من حيث انه محفوظ بخلات اوله من انفسه
من كان المشكات لاشتمالها عليه والتشبيه بها فوقع من تشبيه الشمس بتمثيلها
من المعارف والعلوم بنور المشكاة المنبث فيها من مصباحها وبقوة نورها في
لله تعالى به عباده من القوى الدراكية الخمس المرتبة التي ينوط بها المعاش والمعاد في خمس
بدر المحسوسات بالحواس الخمس والتخيالية التي تحفظ صور تلك المحسوسات لتعرجها على القوة العقلية
ثبات والعاقلة التي يدرك الحقائق الكلية والمفكرة وهي التي تولد المعقولات وتستنتج عنها علمها
والقوة القدسية التي تتجلى فيها الوحي الغيبى سر الملوكوت المختصة بالانبياء والاورياء المعوين بقوله
جعلناه نوراً فاستمدى به من نشأه من عبادنا بالاشياء الخمسة المذكورة في آية
والصباح والشجر والزيت فان الحساسة كالمشكاة لان محملها كالقوى ودورها ان لها
وانما تمامها بالمعقولات لا بالذات والخيالية كالزجاجة في قبول صور المدركات من بؤر
عقلية وانما تمامها بالاشياء عليهما من المعقولات والعاقلة كالصباح وانما تمامها بالذات كغيرها
الاشياء والمفكرة كالشجر بالاشجرة المباركة لتأديةها الى ثمرات الانبياء لها انوارها من نور
بؤرة الصباح التي لا يكون شمسيتها ولا غربيتها تجردا عن الوحي الخبيث وهو نورها من نورها
من نورها في قلبها من تنفوس من الجانبيين القوة اقدسية كانت فانها فانما يشهد بها كقوى
من نورها ولا تقاوم انتمى كذا في البصياوى من في صورة انوارها فواتى ومن انفسه من نورها
من نورها من الامام قال لا صواب له تعالى وحده بذاته المنون بها في غاية من عباده ونورها
ان قال يصمدى الله لنوره من يشاء بها وحده من الله الكافر بانها في غاية من عباده ونورها
في جعل الله له نوراً فغدا له من نور فظهر من لمد انوار المذبة بانزال مكتب رسال

شبهاتی ظهوراتی نفسی و البیان و الجلال فی کونها مبینا غیرا محاینا ط به اصر الدین بالنور لانه ظاهر فی نفس
منظر غیره المطلب الثاني الكشف عن حقيقة التمثيل قال القاضی وقد ذکر فی معنی التمثیل وجود الاول تمثیل الاول
الذی دل علی الآیات البینات فی جلا کدولها وظهورها تضمنه من الهدی بالمشکوّة المنعوتة الثاني تشبیه
الهدی من حيث انه محفوظ بظلمات او نام الناس ونیالاتهم بالمصباح الثالث تمثیل لما انوار الله قلب
المؤمن من المعانیة لصورته المشکوّة المنبث فیها من مصباحها ویؤیدیه قراءة ابی مثل نور المؤمن الرابع
تمثیل ما منحه الله من قوه الدلائل الخمس القرآنیة التي یوطا بها المعاش والمعاد وهی الحساسة التي
تدرك بها السموات والارض والنبات والحيوان والجمادات تعصرها علی القوة العقلیة متی شاکت
بالقوة الحسیة من کونها من کونها لا یستخرج منها علم عالم یعلم والقوة القدیمة
التي تنجلي لیس فیها من کونها من کونها لا یستخرج منها علم عالم یعلم والقوة القدیمة
بعد من کونها من کونها لا یستخرج منها علم عالم یعلم والقوة القدیمة
فان الحساسة کونها لان علمها کالکونی ووجهها الی المطالب لا تدرك اورانها واضاعتها بالمعقولات
وبالذات الخیالیة والزجاجة فی قبول صور المدركات من الجوانب وضبطها لالانوار العقلیة وانارتها بما
یشتمل علیها من المعقولات والعاقلة کالمصباح لا ضاعتها بالادراکات العلیة والمعارف الالهیة والمغارة
کالشجرة المبارکة تتأدیها الی ثمرات لانها یة لها الزیونة المثمرة للزیت الذی هو مادة المصباح الی الی
شرقیة والخریة لوقوعها بین الصور المعانی متصرفة فی التبیلین منتفعة من الجانبین والقوة القدیمة
کالزیت فانها ضایعها دشرة ذکا کما کما تضي بالعارف من غیر تفکر ولا تعلیم انتهى کذا فی تفسیر الطیبری
فی جلد الثالث فی سورة النور برآءه پوشیه کما ندکه بعد اثبات حیات حقیقی حسی دنیای الی الی بعد ان
گویند که حق تعالی جسم شریف را حالتی و قدری بخشیده است که در هر مکانی که خواهد تشریف بخشد خواه بعینه یا
بامثال خواه براسان یا بر زمین و خواه در غیر شریف یا غیر وی صورتی دارد با وجود ثبوت نسبت خاص بقهر
و بهر حال عزوی است که چون امیر المؤمنین عثمان بن عفان راضی الله عنهما محاصره کردند بعضی از صحابه
رضی الله عنهم با وی گفتند صلواتی است که با اهل شام ملحق شوی تا ازین بلاد و محنت خلاص یابی فنمود

و قد قال

و ندیم که از دار هجرت خود مفارقت کنیم و مجاورت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را بکنار خود
بیاوریم فی فصل حیات انبیا علیهم السلام و بعضی از خواص و بایا الله که از کتب معتبره من انوار النبی
نموده اند و در اینجا است هم بقصر در نیاداده و استغرق آنها بجهت کمال و سعادت و کمال و سعادت و کمال و سعادت
این است نمیکرد و او بسیار تحصیل کمالات باطنی از انما ینما ینما باب ما جات و باب ما جات و باب ما جات
خود را میطلبند و حی یا بید و زبان حال آنها در آنوقت میترنم باین مقامات است شعر
من ایم بجان گرتو آئی بقتل انتی کذا فی التفسیر فتح الخیر فی سورة اذا ساءل الشفت فی فی
سلسله ارواح مسلمانان بعد از مردن سی سال بر اقر با وی خود می آیند اول ده سال بر روی زمین
و دیگر ده سال شب دینه و شب برات و شب عیدین و روز نهمی تشرقی می آیند و دیگر ده سال با وی
عیدین می آیند و بعد سی سال در گورستان باشند و امیداران و آب بدایه یاد کنند خود را رسول
فی التاترا فانیة قال علیه السلام ارواح الارواح ضمن مقامات روح الانبیا و من انوار النبی
قنادیل معلقة فی تحت العرش و روح الشهداء فی جوف الطیر الاخضر و روح المؤمنین من السموات و الارض
و من الکافرین و المنافقین تحت السجین بسجین انتهى کذا فی فروع شاهی ورق ۲۲ قلمی فی مواضع فی الباب
سادس و الخمسین روی سعید بن مسیب عن سلمان ان ارواح المؤمنین یدرب فی بیت من رب
بیت می شات بین السماء و الارض حتی یردوا الی اجسادها فی خزانه الروایات عن فقیرة المعینه بنسبه
الارواح الانبیا و علیهم السلام فخرج من جسد هم و دخل فی اجواف طشت خضر فی الجنة تا فی غیره روی
امیل الی قنادیل معلقة تحت العرش و اما ارواح المطیعین من المؤمنین الی اکل در تنوع و کون بخرق
بیت و اما ارواح العصاة من المؤمنین فی ما بین السماء و الارض فی المواد و اما ارواح کفار فکون فی
سجین تحت الارض السابعة من الغرایب الارواح المؤمنین یا تون فی کل میده بمجود و روی
روم عاشورا و ليلة النصف من شعبان فبقومون بفناء و بیوتهم ثم ینادی کون حدنهم بیوت بیوت
ترنن بالی و اولادی و اقربائی انفقوا عینا بالصدقة و ذکر نماز و تسبیح و زکوة و غیره
فی فضیق و سخن و شوق و غم و طویل و فقر شدید و کان هذا المال الذی فی یدیم فی یدیم تا و یصل

و قد قال
و قد قال
و قد قال
و قد قال
و قد قال

فی طاعة الله تعالى لا يسأل منتهى نعمه ما يكون ويشربون ونحوه سبب غضب فاذالم يرجوا بما بعده
يرجع كل واحد منهم بصوت حزين فذلهم الله كما قنطوا من الدعاء والصدقة وروى انه مر عليه السلام على قبر
فترى في قبره ثوبا ثم رجع وانا به بعد اوقات يرى رحمه فقال عليه السلام عن صاحب القبر فقال ان لي صديقا
فكر الله بكيفية ثمنه فكان لي من ذلك الاجر نصيب رفع بذلك الاجر عذابا وبراءة العذاب حمزة انتهى
لكن تادى مصورة الشئ وتادى اهل بخاره حرره العبد المذنب المسكين محمد مريحي الدين الحنفى القادري

انتم روى الشافعي في الترمذي عن
فهرده و...
صاحب...
...
الى الله تعالى سيد محمد صالح القادري
بغدادى النبى بعد من الى النبى رسما الله تعالى
شنة ١٢٤٠ من شوال يوم الاحد

الجواب صحيح و...
سيد عبد الجبار القادري الكيلاني عن

انچه جناب مولوى صاحب نوشته و...
است حرره فقير غلام فاروق مجدى سريندى عن

الجواب صحيح سيد ابو بكر البخارى نساو البشار و...
عفا الله عنه مدرس بالمدرسة الخاشمية

المعلم المتوسل اليك بنينا محمد بابا...
وبالذات...
منه...

...
...
...

الجواب صحيح...
سيد غلام محمد بن...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...

كتبه غلام علي بن المرحوم سيد سلطان بن...
عليه السلام

الجواب صحيح بلا شك...
سيد عبد الرحيم ساكن جامنكر

الجواب صحيح...
سيد عبد الرحيم ساكن جامنكر

...
...
...

...
...
...

...
...
...

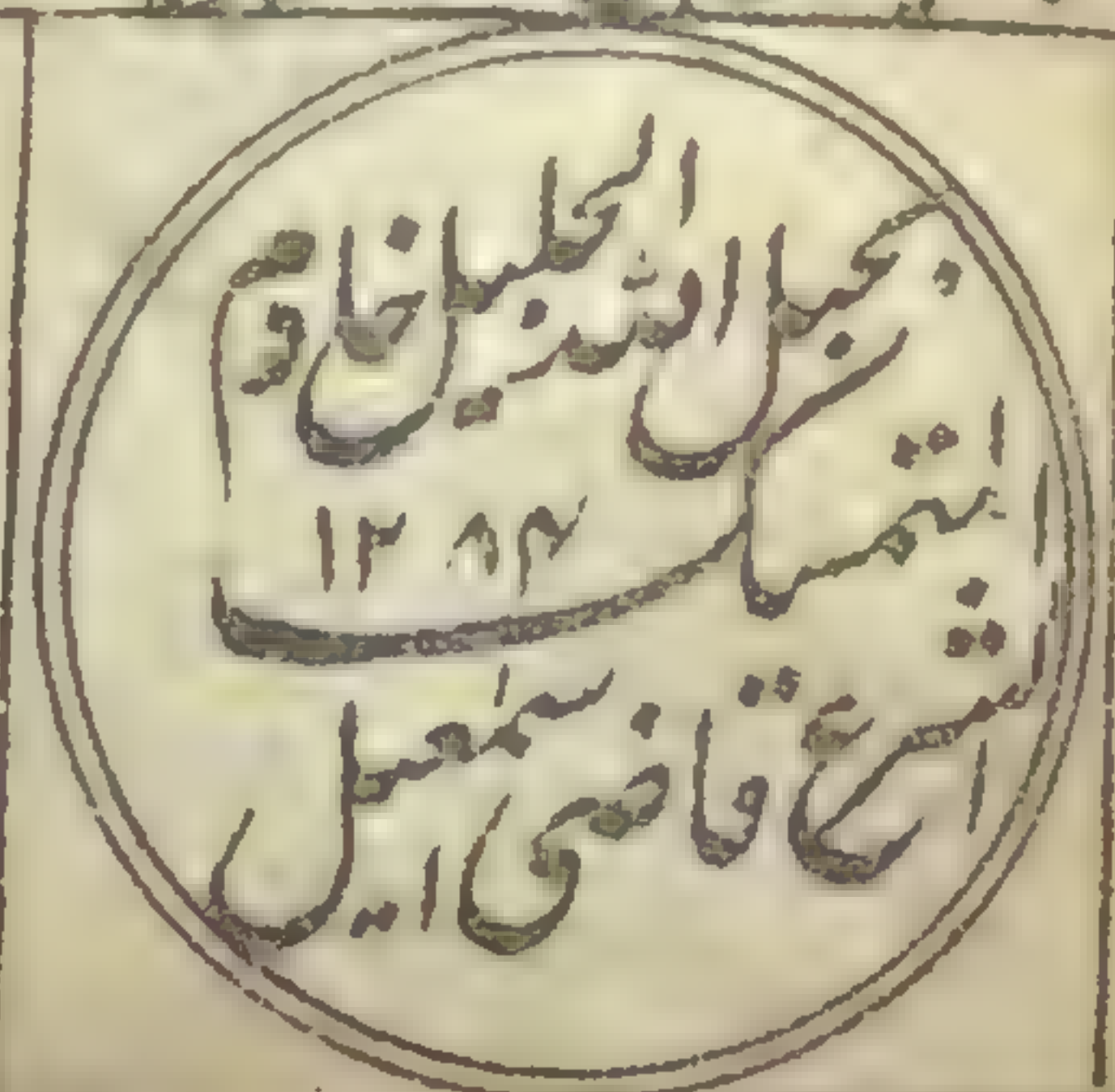
...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

قال الله تعالى...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

اثباته للنبي قبل الوحي فليكن فيه نفي الكرامة عن النبي عليه السلام وهذا حال فان قبل النبوة قبل
 الوحي ثابت في علم الله تعالى ونحن على ذلك فيكون في هذا اظهار الكرامة للنبي والكرامة قبل الوحي
 مع النبي من مقدمات الوحي والنبوة فيكون هذا نبوة وليس بولاية الجواب قلنا الاستحالة في هذا
 اكثر لان الكرامة لو كانت من خصائص مقدمات النبوة يكون في هذا الجواب لايمان بالنبي قبل
 الوحي لان النبي لو لم يكن له الكرامة بدون النبوة فظهور الكرامة قبل الوحي والدعوى يعلم يقينا بانه نبي
 على الناس الايمان به واجمعنا جميعا على انه لا يجب الايمان به قبل الوحي والدعوى فلا يسمى نبيا
 فيكون وليا عند الناس ونبيا عند الله تعالى ثم ظهور الكرامة له يكون ظهور الكرامة للنبي على ما بينا واما قول
 كرامة الوحي يورث شبهة في النبوة قبل الدعوة قلنا هذا لا يلزم لان قبل الدعوى لا يجب الفرق بين
 النبي وولي عند الناس ولا يجب الايمان قبل الدعوى واذا ادعى فلا يتبع شبهة فلا يلزم انتهى كذا في
 التمهيد ابو شكور السلي جواب سوال دويك است كه من دفع شدن آفات و بليات متوجبه و نجات
 یافتن از آن و خلاص شدن از دشمنان سبب كرامت اولياست چنانچه عقائد نسفي آورده است
 فيظهر الكرامة على طريق نقض العادة للولي من قطع المسافة البعيدة في المدة القليلة و ظهور الطعام
 والشراب واللباس عند الحاجة والطيران في الهواء وكلام الجهاد والجماد و اندفاع المتوجه من البلاد
 وكفاية المصم من الاعداء وغير ذلك من الاشياء منقطع من عقائد نسفي و علامه تفتازاني در تحت همین
 عبارت تحریر کرده است مثل روية عمر رضي الله عنه وهو على المنبر بالمدينة جثثه بها وند حتى قال لا مبر
 جثثه يا سارية الجبل تخدير له من وراء الجبل بكرا الحد و هناك و سماع سارية كلامه مع الجلساء
 وكثير خال رضي الله عنه السم من غير مضرب كجربان النيل بكتاب عمر رضي الله عنه و امثال هذا كثير
 من ان يحكي شرح عقائد نسفي وفي حاشية رمضان افندي على شرح العقائد ويكون ذلك اي ظهور
 خوارق العادات من الولي الذي هو من احاد الامة معجزة للرسول الذي ظهرت هذه الكرامة لولا
 من اتمته لا يظهر بها اي تلك الكرامة انه ولي فاعل يظهر ولا يكون وليا الا وان يكون محققا في الدنيا
 وديانته الاقرار بالقلب واللسان برسالة رسوله تعالى مع الطاعة له في اوامره ونواهيته حتى لو ادعى

ابن سوال دويك
 است كه من دفع
 شدن آفات و بليات
 متوجبه و نجات
 یافتن از آن و خلاص
 شدن از دشمنان
 سبب كرامت اولياست
 چنانچه عقائد
 نسفي آورده است
 فيظهر الكرامة
 على طريق نقض
 العادة للولي من
 قطع المسافة
 البعيدة في المدة
 القليلة و ظهور
 الطعام والشراب
 واللباس عند
 الحاجة والطيران
 في الهواء وكلام
 الجهاد والجماد
 و اندفاع المتوجه
 من البلاد وكفاية
 المصم من الاعداء
 وغير ذلك من
 الاشياء منقطع
 من عقائد نسفي
 و علامه تفتازاني
 در تحت همین
 عبارت تحریر
 کرده است مثل
 روية عمر رضي
 الله عنه وهو
 على المنبر
 بالمدينة جثثه
 بها وند حتى
 قال لا مبر
 جثثه يا سارية
 الجبل تخدير
 له من وراء
 الجبل بكرا الحد
 و هناك و سماع
 سارية كلامه
 مع الجلساء
 وكثير خال رضي
 الله عنه السم
 من غير مضرب
 كجربان النيل
 بكتاب عمر رضي
 الله عنه و امثال
 هذا كثير من
 ان يحكي شرح
 عقائد نسفي
 وفي حاشية
 رمضان افندي
 على شرح
 العقائد ويكون
 ذلك اي ظهور

اول
 نفعات
 غلبي
 حرم
 حرم

بالولي الاستقلال بنفسه عدم المتابعة لم يكن وليا ولم يظهر ذلك على يد علي سبيل الولاية وان ظهر
 يظهر على سبيل الاستدراج والحاصل ان الامر خارج للعادة فهو بالنسبة الى النبي معجزة سواء ظهر
 من قبله او من قبل احاد امته وبالنسبة الى الولي كرامة تخلوه من دعوى النبوة من ظهر ذلك من
 قبله فانه لا بد من علمه بكونه نبيا ومن مقتضاه اظهار خوارق العادات ومن مقتضاه ان يقول
 ان النبي بموجب المعجرات بخلاف الولي انتهى وفي شرح الاشكوة في جلد الرابع للشيخ عبد الحق الديلمي
 رحمه الله القارسية باب الكرامات اهل حق اتفاق دارند بر جواز وقوع كرامت اوليا وولي است
 كرامات باشد بذات وصفات حق بر قدر طاقت بشری وموالمب باشد بارتیان طاعت و ترك منیات
 غیرهنگ در لذات و شهوات کامل باشد در تقوی و اتبع جرسب تفاوت و مراتب ان در اول وقوع
 كرامت كتاب و سنت تواتر اخبار است از صحابه و من بعدهم تواتر معنوی چنانكه قد ذكره شرك میان آن
 زود انصاف و ترك عناد مجال شبهه و انكار نمیت خصوصاً از بعضی اكابر مشايخ طریقت و سادات ایشان
 مثل غوث الثقلین سیدی الشیخ محی الدین عبدالقادر جیلانی و جز ایشان آنچنان بذكر كثرة رسیده است
 كه لا بد ولا تخصیست بعضی از مشايخ اهل زمان ایشان گفته اند كه كرامات وی رضی الله عنه مانند
 رشته مراد بود كه در پی یك دیگر می آمدند گاهی در وی ظاهر میشدند گاهی از وی در انگریز میست
 كه در يك مجلس چیزهای متعدد از آن عدكند میگرد و امام عبدالقادر با فنی گفته است كه كرامات وی ثابت
 است بی شبهه و معلوم است باتفاق نرسیده است مانند آن از هیچ كی از شیوخ آفاق و جهات از
 معتزله و آنها كه در پی ایشان رفته اند منكر شده اند كه كرامت را بعضی گفته اند كه معارض میشود كرامت
 از وی بقصد و اختیار و اگر صادق و قصد و اختیار خواهد بود و بعضی بآن گفته اند كه كرامت از جنس معجزه
 نمی باشد مثل تكثیر طعام قلیل و نبع ما از اصابع و مانند آن و حق جواز وقوع است بقصد و اختیار و بقصد
 و از جنس معجزه و غیره معجزه و تمام كلام در اثبات كرامت بدلائل و رفع شبهه مخالفان در كتب كلام مذکور
 و الاجابة الى البیان بعد البیان انتهى وفي تكمیل الايمان و كرامات الاوليا حق و عبارت است از
 شخصی كه بجز معرفت و موالمب طاعت و اجتناب معاصی و اعراض از انكاز و لذات و شهوات بهام

